

T.C.

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı /Din Sosyolojisi Bilim Dalı

**SİVAS İLİ ALTINYAYLA İLÇESİNİN DİNİ YAPISI ÜZERİNE
UYGULAMALI BİR ARAŞTIRMA**

HAMZA ATEŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Durmuş TATLILIOĞLU

SİVAS

Şubat-2013

**SİVAS İLİ ALTINYAYLA İLÇESİNİN DİNİ YAPISI ÜZERİNE
UYGULAMALI BİR ARAŞTIRMA**

HAMZA ATEŞ

Cumhuriyet Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

**Lisans Üstü Eğitim ve Sınav Yönetmeliğinin Felsefe ve Din Bilimleri Ana
Bilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı İçin Öngördüğü**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

SİVAS

Şubat- 2013

KABUL VE ONAY

Hamza ATEŞ'in hazırlamış olduğu "Sivas İli Altınyayla İlçesinin Dini Yapısı Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma" adlı bu çalışma, 28/12/2012 yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, "Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Durmuş TATLILIOĞLU (Danışman) .....

Yrd. Doç. Dr. M. Şaban ERDİÇ (Üye) .....

Yrd. Doç. Dr. Hasan ÖZALP (Üye) .....

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../2013

Prof. Dr. Alim YILDIZ

Enstitü Müdürü

ÖZET

ATEŞ, Hamza, “Sivas İli Altınyayla İlçesinin Dini Yapısı Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma.” Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2013

Bu tez, T.C. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

“Sivas İli Altınyayla İlçesinin Dini Yapısı Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma” adlı bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, araştırmanın problemi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın tekniği, evren ve örneklem, verilerin analiz ve yorumlanması ve son olarakta beklenen yararlar üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde, din, din sosyolojisi, dini tutum, dini inanç, sosyoloji, sosyal yapı, sosyal ilişki ve aile hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde Altınyayla ilçesi tarihi durumu, Altınyayla ilçesi coğrafi konumu, Altınyayla ilçesi doğal yapısı, Altınyayla ilçesi idari yapısı, bitki örtüsü ve iklimi hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde Altınyayla ilçesinden rasgele seçilen 250 kişi ile yapılan anket ve mülakatta elde edilen bulgular, tablolar halinde gösterilmiş, verilen cevaplar doğrultusunda yorumlar yapılmıştır. Araştırmanın sonuç kısmında ise araştırmadan çıkan sonuç ve araştırmaya bağlı olarak bir takım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Din Sosyolojisi, Din, Dini yapı, Altınyayla İlçesi

ABSTRACT

ATEŞ, Hamza, Research on Socio-Economic and Religious Structure of the district of Sivas province, Altınyayla. Master Thesis, Sivas, 2013

In this study, significant changes are happened in the communities as residential areas while experiencing rural-urban migration quickly, nowadays. What is important here is to specify arising or accelerating reasons of socio-economic and religious changes in the residential areas of communities. Society of ranks on the life of communities living in the town of Altınyayla, how to be effective in determining the position in the family and the people of the county-owned land between the parts of people in the community, will be observed. It will be investigated how religion they believe affecting people's lives.

The main objective of this study is observing the economic situation of our town and the factors that is affecting the county's economy positively and negatively. In what way religious rituals affects positions and life styles of people in social life. Which level of this county's economic status? Do the people support their religion on spiritual side and can they perform their rituals independently? What are the negative and positive sides of living religious life? Is it sufficient to farm for people to go on their living? What are the effect of economy among reasons that enforce the people to migrate from their hometown?

In this thesis, we examine the socio-economic and religious structure of the people of the district will be put out in our study that the survey and interview method used. The size of land owned, compared with income level. Whether living can be done from agriculture earning in the city and whether there is the need of revenue from any other source of income will be examined. Belief, religious inclinations and experiences will be examined.

Key Words

Religion, religious structure, Altınyayla county

ÖN SÖZ

Bir toplumun sürekliliğini sağlayan ve insanların bir arada yaşamasını, kaynaşmasına vesile olan değerler vardır. Bu değerlerin unutulması ve yozlaşması o toplumun devamlılığını engelleyebilir hatta toplumun dağılıp başkalaşmasına neden olabilmektedir.

Dinin tarifi yapılırken; kutsal olarak inanılan varlığın, toplum hayatındaki tecrübesi olarak tanımlanmaktadır. İnsanların yaşantılarında dinin kaçınılmaz ve büyük bir etkisinin olduğu gerçeğini göz ardı edemeyiz. Din, toplumu her yönüyle; eğitim, aile, sosyal çevre, ekonomi, adet, gelenek, görenek gibi konularda etkilemektedir.

Din, dini yapı, aile, eğitim, ekonomi, toplumsal yapı sosyoloji açısından önemli olup birbirinden bağımsız olarak düşünülemez. Biz de araştırmamızda Altınyayla ilçesindeki bu ilişkileri konu edindik.

Araştırmanın giriş bölümünde problemin ortaya konulması, çalışmanın amacı ve önemi, varsayımlar, kullanılan metot ve teknikler ile kavramlar yer almaktadır. İkinci bölümde din, din sosyolojisi, ekonomi, ekonomik yapı, aile, eğitim, sosyal yapı, dini yapı kavramları incelenmiştir. Ayrıca Altınyayla ilçesinin kısa tarihi, coğrafi durumu, iklim bitki örtüsü, dağları akarsuları, gölleri, nüfusu, sağlık, tarım, bitkisel üretim hakkında bilgiler mevcuttur. Üçüncü bölümde ise araştırma bulgularının genel bir değerlendirilmesi yapılmış sonuçların özeti ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmanın tamamlanması sürecinde, tecrübesini ve rehberliğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Durmuş TATLILIOĞLU'na, önerileriyle bu katkı sağlayan Sayın Yrd. Doç. Dr. Şaban ERDİÇ'e, teşvik ve yardımlarıyla beni gayrete getiren Sayın Yrd. Doç. Dr. Hasan ÖZALP'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu çalışmanın hazırlanmasında yönelttiğimiz sorulara içtenlikle cevap veren Altınyayla halkına teşekkürü bir borç bilirim.

KISALTMALAR

- age** : Adı geçen eser
- bk** : Bakınız.
- c** : Cilt.
- cm** : Santimetre.
- ev** : Çeviren.
- DİA** : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
- Km** : Kilometre.
- km²** : Kilometre kare
- m** : Metre.
- m³** : Metre küp.
- M.Ö** : Milattan nce.
- M.S** : Milattan Sonra.
- °C** : Santigrat derece.
- ni** : Üniversite.
- s** : Sayfa.
- S** : Sayı.
- T.C.** : Türkiye Cumhuriyeti.
- vd** : ve diğerleri.
- vb** : ve benzerleri.
- Yay** : Yayınları.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
KISALTMALAR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi.....	2
1.1.1. Alt Problemler.....	5
1.2. Varsayımlar.....	5
1.3. Araştırmanın Konusu.....	7
1.4. Araştırmanın Amacı.....	7
1.5. Araştırmanın Önemi.....	7
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
1.7. Araştırmanın Yöntemi.....	9
1.8. Evren ve Örneklem.....	10

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Din.....	11
1.1.1 Din Sosyolojisi.....	12
1.1.2. Dini Tutum.....	13
1.1.3.Dini İnanç.....	14
1.2. Sosyoloji.....	14

1.2.1. Sosyal Yapı	15
1.2.2. Sosyal İlişki.....	16
1.3. Aile.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

ALTINYAYLA İLÇESİNİN SOSYOLOJİK YAPISI

1.1. Altınyayla Tarihi Durumu.....	18
1.2. Altınyayla İlçesi Dini Yapısı.....	19
1.3. Altınyayla İlçesi Coğrafi Konumu.....	20
1.4. Altınyayla İlçesi Doğal Yapısı.....	20
1.5. Altınyayla İlçesi İdari Yapısı.....	20
1.6. Bitki Örtüsü.....	21
1.7. İklimi.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLAR

1.1. Örneklem Grubu İle İlgili Genel Bilgiler ve Yorumları	23
1.2. Örneklem Grubunun Dini Yaşantıları.....	28
1.3. Örneklem Grubunun Dini Bilgi Durumu.....	28
1.4. Örneklem Grubunun Din Eğitimi İle İlgili Düşünceleri.....	38
1.5.Örneklem Ekonomik Durumunun Dini Hayata Etkisi.....	46
1.6. Örneklem İbadetleri	49
1.7. Örneklem İnançları.....	59
1.8. Örneklem Grubunun Dini Sorumlulukları.....	65

2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE KARŞILAŞTIRMALI TABLOLARIN YORUMLARI

2.1. Örneklem Grubunun Genel Bilgileri İle Dini Yaşantılarının Karşılaştırılması.	67
2.2. Örneklem Grubunun İnançlarının Karşılaştırılması.....	68
2.3. Örneklem Grubunun Genel Bilgilerinin Karşılaştırılması	75
2.4. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumuna Göre Din Eğitimi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması	77
2.5. Örneklem Grubunun Dini Sorumlulukları İle İlgili Karşılaştırmalar.....	79
2.6. Örneklem Grubunun İbadetleri ile İlgili Karşılaştırmalar.....	81

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuç.....	90
2.Öneriler	94
KAYNAKÇA	94
EK.1: ANKET ÖRNEĞİ	96

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo-1. Örneklemin Yaş Ortalaması Dağılımı.....	22
Tablo-2. Örneklemin Öğrenim Durum Dağılımı.	24
Tablo-3. Örneklemin Yaşadığı Yere Göre Dağılımı.....	24
Tablo-4. Örneklem Grubunun Ailelerinin Kaç Kişiden Oluştugu.....	25
Tablo-5. Örneklemin Evlendiğinde Kaç Yaşında Olduğu.....	26
Tablo-6. Örneklem Grubunun Eş Seçiminde Dikkat Ettiği Özellikler.....	26
Tablo-7. Örneklem Grubunun Mesleki Durumu.....	27
Tablo-8. Örneklemin Dini Yaşantısına Etki eden Şahısların Kimler Olduğu.....	28
Tablo-9. Örneklem Grubun Namaz Sureleri Olarak Bilinen Kısa Sureleri Nereden Öğrendiği.....	29
Tablo-10. Örneklem Grubunun Kelime-i Şehadeti Bilip Bilmediği.....	30
Tablo-11. Örneklem Grubunun Kelime-i Şehadetin Anlamını Bilme Durumu.....	30
Tablo-12. Örneklemin Kelime-i Şehadeti Nereden Öğrendiği.....	31
Tablo-13. Örneklemin İslam İncasına Göre İmanın Şartlarını Bilip Bilmeme Durumu.....	32
Tablo-14. Örneklemin İslam'ın Şartlarını Nereden Öğrendiği.....	32
Tablo-15. Örneklemin Allah'ın Sıfatlarını Bilme Durumu.....	33
Tablo-16. Örneklemin Allah'ın Sıfatlarını Nereden Öğrendiği.....	33
Tablo-17. Örneklemin Dört Büyük Kitabın İsimlerini Bilme Durumu.....	34
Tablo-18. Örneklemin Dört Büyük Kitabın İsimlerini Nereden Öğrendiği.....	34

Tablo-19. Örneklemin Dört Büyük Meleğin İsimlerini Bilip Bilmeme Durumu.....	35
Tablo-20. Örneklemin Dört Büyük Meleğin İsimlerini Nereden Öğrendiği.....	35
Tablo-21. Örneklem Grubunun Kur'an Okumayı Kaç Yaşında Öğrendiği.....	36
Tablo-22. Örneklem Grubunun Kur'an-ı Kerimi Arapçasından (yüzüne) Okuma Durumu	37
Tablo-23. Örneklemin Kur'an-ı Kerimi Arapçasından (yüzüne) okumayı nerden Öğrendiği Durumu	37
Tablo-24. Örneklemin Peygamber (sav) Adı Anıldığında Nasıl Salâvat Getirildiğini Bilip Bilmeme Durumu.....	38
Tablo-25. Örneklemin Peygamber (sav) Adı Anıldığında Nasıl Salâvat Getirildiğini Nereden Öğrendiği Durumu.....	38
Tablo-26. Örneklem Grubunun Namaz Sureleri Olarak Bilinen Kısa Sureleri Bilip Bilmediği.....	39
Tablo-27. Örneklemin Kitap Okuma Alışkanlığı	40
Tablo-28. Örneklem Grubunun Dini Kitap Okuma Alışkanlığı	41
Tablo-29. Örneklem Grubunun Örgün Eğitimde Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Çocukların Dini Hayatı İçin Yeterli Olup Olmadığı Durumu.....	42
Tablo-30. Örneklemin Din Eğitimi En İyi Hangi Kurumun Verdiği Düşünceleri.	42
Tablo-31. Örneklemin Çocuklarına Dini ve Ahlaki Terbiyeyi Kimin Verdiği.....	43
Tablo-32. Örneklemin Çocukların Dini ve Ahlaki Eğitiminde Cinsiyete Göre Ayrım Yapıp Yapmama Durumu	44
Tablo-33. Örneklemin Eğitime Yıllık Ne Kadar Yatırım Yaptığı Durumu.....	45
Tablo-34. Örneklemin Eğitime Yapmış Olduğu Yatırımın Geçimini Olumsuz Yönde Etkileyip Etkilemediği	45

Tablo-35. Örnekleme Grubunun Aylık Gelir Durumu.....	44
Tablo-36. Örnekleme Grubunun Kazancının Ailesinin Geçimi İçin Yeterlilik Durumu.	47
Tablo-37. Örnekleme Grubunun Yaptığı İşlerden Elde Ettiği Gelirlerin Kendilerini Tatmin Etme Durumu.	48
Tablo-38. Örnekleme Grubunun Evinin Geçimini Nasıl Sağladığı Durumu.	49
Tablo-39. Örneklemin Namaz Kılma Durumu.	50
Tablo-40. Örnekleme Grubunun Hanımlarının Namaz Kılma Durumu.....	50
Tablo-41. Örnekleme Grubunun Kızının/Kızlarının Namaz Kılma Durumu.....	51
Tablo-42. Örneklemin Cuma Namazlarını Kılma Durumu.	52
Tablo-43. Örneklemin Bayram Namazlarını Kılma Durumu.	52
Tablo-44. Örneklemin Teravih Namazlarını Kılma Durumu.	53
Tablo-45. Örnekleme Grubunun Hanımlarının Teravih Namazını Kılma Durumu. ...	53
Tablo-46. Örnekleme Grubunun Kızının/Kızlarının Teravih Namazını Kılma Durumu.	54
Tablo-47. Örneklemin Nafile Namaz Kılma Durumu.	54
Tablo-48. Örnekleme Grubunun Kaç Yaşında Oruç Tutmaya Başladığı.....	55
Tablo-49. Örnekleme Grubunun Çocuklarına Kaç Yaşlarında Oruç Tutmalarını Tavsiye Ettiği.	56
Tablo-50. Örneklemin Ramazan Orucunu Tutma Durumu.	56
Tablo-51. Örnekleme Grubunun Hanımlarının Ramazan Orucunu Tutma Durumu...	57

Tablo-52. Örnekleme Grubunun Kızının/Kızlarının Ramazan Orucunu Tutma Durumu.	57
Tablo-53. Örneklemin Zekât ve Fitre Verme Durumu.	58
Tablo-54. Örnekleme Grubunun Kurban Kesme Durumu.	58
Tablo-55. Örneklemin Ayda Hangi Sıklıkta Kur'an Okuduğu.	59
Tablo-56. Örnekleme Grubunun Hanımlarının Kur'an Okuma Durumu.	59
Tablo-57. Örnekleme Grubunun Kızının/Kızlarının Kur'an Okuma Durumu.	60
Tablo-58. Örnekleme Grubunun Hanımlarının Başörtüsü Kullanma Durumu.	60
Tablo-59. Örnekleme Grubunun Kızının/Kızlarının Başörtüsü Kullanma Durumu. ..	61
Tablo-60. Örneklemin Kader İnancı.	62
Tablo-61. Örneklemin Günlük Hayatta Karşılaştığı Sorunların Çözümünde Kader İnancının Etkisi.	62
Tablo-62. Örneklemin Başörtüsünün Dini Bir Vecibe Olduğuna İnanma Durumu ..	63
Tablo-63. Örnekleme Grubunun Hayatın Çeşitli Alanlarında Dinde Yeri Varmış Gibi Kabul Edilen Fakat Dini Literatürde Hurafe Olarak Tanımlanan İnanışları Durumu	64
Tablo-64. Örneklemin Dini Yaşantısında Hurafe Olarak Tanımlanan Şeylerin Neler Olduğunu Bilip Bilmeme Durumu.	65
Tablo-65. Örneklemin Dini Vecibeleri Yerine Getirmeden Cennete Gitmek İçin Kalbinin Temiz Olmasının Yeterlilik Durumu	65
Tablo-66. Örneklemin Kıldığı Namazların İşlerine Engel Olup Olmama Durumu...	66
Tablo-67. Örnekleme Grubunun Yaptığı İbadetlerin İşlerini Kolaylaştırdığına İnanma Durumu.	66

Tablo-68. Örneklemin Dini Sorumluluklara Dikkat Etme Durumu	67
Tablo-69. Örnekleme Grubunun Dini Sorumluluklara Hanımlarının Ne Kadar Dikkat Ettiği.....	68
Tablo-70. Örnekleme Grubunun Dini Sorumluluklara Kızının/Kızlarının Ne Kadar Dikkat Ettiği.....	68
Tablo-71. Örnekleme Grubunun Yaşları ve Dini Yaşantılarına Etki Eden Şahıslar ...	69
Tablo-72. Kadere iman ve Günlük Hayattaki Karşılaşılan Problemlerin Çözümünde Kader İncasının Etkisi.	70
Tablo-73. Örnekleme Grubunun Öğrenim Durumuna Göre Dini Vecibeleri Yerine Getirmeden Cennete Gitmek İçin Kalbinin Temiz Olmasının Yeterli Olup Olmaması	71
Tablo-74. Örneklemin Başörtüsünün Dini Bir Vecibe Olduğuna İnanma Ve Hanımlarının Başörtüsü Kullanma Durumu.	72
Tablo-75. Örneklemin Başörtüsünün Dini Bir Vecibe Olduğuna İnanma Ve Kızının/Kızlarının Başörtüsü Kullanma Durumu.	72
Tablo-76. Örnekleme Grubunun Yaşları ve Kadere İnanma Durumları	73
Tablo-77. Örnekleme Grubunun Yaşları ve Dini Vecibeleri Yerine Getirmeden Cennete Gitmek İçin Kalp Temizliği Durumu.....	74
Tablo-78. Örnekleme Grubunun Öğrenim Durumu ve Aile Fertlerinin Kaç Kişiden Oluştığı Durumları	75
Tablo-79. Örnekleme Grubunun Öğrenim Durumu ve Evlendiğinde Kaç Yaşında Olduğu.....	76
Tablo-80. Örnekleme Grubunun Öğrenim Durumuna Göre ve Örgün Eğitim de Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Çocukların Dini Hayatı İçin Yeterli Olup Olmadığı.....	77

Tablo-81. Örnekleme Grubunun Öğrenim Durumuna Göre, Örgün Eğitim de Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Çocukların Dini Hayatı İçin Yeterli Olup Olmadığı.....	79
Tablo-82. Örnekleme Grubunun Öğrenim Durumuna Göre Çocukların Dini Ve Ahlaki Eğitiminde Cinsiyete Göre Ayrım Yapıp Yapmama Durumları.....	77
Tablo-83. Örnekleme Grubunun Öğrenim Durumuna Göre Eğitime Yıllık Ne Kadar Yatırım Yaptıkları.....	81
Tablo-84. Örnekleme Grubunun Aylık Gelir Durumuna Göre Eğitime Yapmış Oldukları Yatırımın Ailenin Geçimini Olumsuz Yönde Etkileyip Etkilememe Durumu.....	81
Tablo-85. Örneklemin Dini Sorumluluklarına Ne Kadar Dikkat Ettiği Ve Hanımlarının Ne kadar Dikkat Ettiği.....	83
Tablo- 86. Örneklemin Dini Sorumluluklarına Ne Kadar Dikkat Ettiği Ve Kızının/Kızlarının Ne Kadar Dikkat Ettiği.....	84
Tablo-87. Örneklemin Namaz Kılma Ve Hanımlarının Namaz Kılma Durumları....	85
Tablo-88. Örneklemin Namaz Kılma Ve Kızının/Kızlarının Namaz Kılma Durumları.....	86
Tablo-89. Örneklemin Teravih Namazı Kılma Ve Hanımlarının Teravih Namazı Kılma Durumları.....	87
Tablo-90. Örneklemin Teravih Namazı Kılma ve Kızının/Kızlarının Teravih namazı Kılma Durumları.....	87
Tablo-91. Örnekleme Grubunun Ramazan Orucunu Tutma ve Hanımlarının Ramazan Orucunu Tutma Durumları.....	88
Tablo-92. Örnekleme Grubunun Ramazan Orucunu Tutma ve Kızının/Kızlarının Ramazan Orucunu Tutma Durumları.....	88

Tablo-93. Örneklemin Kaç Yaşında Oruç Tutmaya Başladığı ve Çocuklarına Kaç Yaşlarında Oruç Tutmayı Tavsiye Ettiği.	89
---	----

GİRİŞ

Toplum, insanın hayat seyrini etkileyen önemli bir faktördür. Bu sebeptendir ki toplumun incelenmesi insanın doğru bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlar. Bu nedenle toplumun ve dolayısıyla insanın incelenmesi bilme konu olmuştur. Sosyoloji toplumun, insan etkileşiminin ve/veya sosyal davranışların bilimsel açıdan incelenmesidir şeklinde yapılan bir yorum sosyolojinin içeriğine dair bize bilgi vermektedir.¹

Deneysel ve objektif bir bilimsel disiplin olarak sosyoloji oldukça genç bir bilim dalıdır; fakat sosyolojiyi sosyal olayların ve sosyal ilişkilerin başladığı ilk anlardan itibaren başlatanlar da olduğu gibi² insanlığın yeryüzündeki varlığının ilk anından itibaren sosyoloji kendi varlığını toplumlar arasında göstermiştir. Sosyolojiyi bir disiplin olarak XIX. yy. ortalarında varlığını gösterdiğini söyleyenler de bulunmaktadır. Sosyolojinin bu şekilde ortaya çıkışına Batı'daki olaylar ve farklı fikir akımları etki etmiştir.³ Türkiye'de yeni bir bilim dalı olan sosyoloji, ilk sosyoloji hocası olan Ziya Gökalp'le başlamıştır.⁴ İbn Haldun Mukaddime adlı eserinde “ Eserim nadir olan ilimleri ve acip hikmetleri içine aldığından, kendi benzeri arasında tek ve mümtaz bir kitap oldu”⁵ demekte ve İbn Haldun sosyoloji ilmini İlmi-Tabiat-ı Umran adıyla kendine göre yeni bir ilim olarak ortaya koymaktadır.

Sosyoloji ilminin alt dalı olan Din Sosyolojisi ise gerek sosyolojik araştırma geleneğine bağlansın, gerek bazılarının düşündüğü ve yaptığı gibi din bilimleri sınıfında addedilsin her iki durumda da var olan gerçek, din hakkında sosyolojik bir araştırma ve inceleme yapıyor olmasıdır. Adından da anlaşılacağı gibi din sosyolojisinin iki temel dayanağı sosyoloji ve dindir. Diğer sosyoloji dallarında da

¹ Niyazi Akyüz-İhsan Çapcıoğlu, **Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi**, Gündüz Eğitim ve Yay., Ankara, 1996, s. 3

² Mustafa E. Erkal, **Sosyoloji (Toplumbilim)**, Der Yay., İstanbul, 1999, s. 15

³ Ünver Günay, **Din Sosyolojisi**, İnsan Yay., İstanbul, 2005, s. 15

⁴ Nilgün Çelebi, **Sosyoloji ve Metodoloji Yazıları**, Anı Yay., 2001, s. 8

⁵ Zakir Kadiri Ugan (çev.), **Şark-İslam Klasikleri Mukaddime I İbn Haldun**, MEB Yay., İstanbul, 1990, s. 14

olduğu gibi din sosyolojisinin de araştırma alanı, toplumun incelenmesi ve dinin incelenmesidir.⁶

Araştırmamız açısından sosyal bir yapı olan toplumu oluşturan en temel birimlerden biri de kırsal kesimlerdir. Çalışmamızı yapmış olduğumuz Altınyayla ilçesi her ne kadar şehir olsa bile büyük bir köy olmaktan kurtulamamıştır. İlçede yaşayan halk dahi Altınyayla'dan bahsederken köy olarak ifade etmektedirler. İlçe tarım ve hayvancılığın yoğun bir şekilde yapıldığı, sanayinin yok denecek kadar az olduğu tipik bir Anadolu köyü görünümündedir.

Kırsal kesimin sosyo ekonomik ve kültürel özellikleri, hayat şartları ve standartları, yönetim durumu, nüfus açısından şehirden ayırt edilmektedir. Bu farklılık temelde kırsal kesim ve kentlerin farklı bir toplumsal yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır.⁷

Kırsal kesimdeki toplumsal yapı birbirlerini fonksiyonel olarak tamamlayan, birinin varlığı diğeri ile devam eden, kendi içlerinde bütünlük arz eden, parçalardan oluşan bir bütündür. Küçük küçük grupların toplamından meydana gelen yapı, cemaat görünümünü anımsatmaktadır.⁸ Kızılçelikten yaptığımız alıntıda, Wolf'a göre; kırsal kesimler, buldukları yerleşim alanlarında tarımla uğraşan ve hayvancılık yapan çiftçilerdir.⁹ Özetle diyebiliriz ki, köylerde yaşayan insanların temel uğraşı hayvanlarını beslemek ve tarımla ekip biçmekle meşgul olmaktır. Kırsal kesimdeki meslek çiftçilik yapmaktır.¹⁰

1.1. Araştırmanın Problemi

Durkheim insan topluluklarını “basit cemiyetler” ve “karmaşık cemiyetler” olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Durkheim'e göre basit cemiyetlerde “mekanik dayanışma”, karmaşık cemiyetler de ise “organik dayanışma” temel olmaktadır. Bu

⁶ Günay, *age.*, s. 15

⁷ Kızılçelik, *age.*, s. 177

⁸ Nihat Nirun, *Sistemik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yük. Kur. Yay., Ankara, 1991, s. 75

⁹ Kızılçelik, *age.*, s. 177

¹⁰ Kızılçelik, *age.*, s. 77

ayırma göre basit cemiyetler “köyü”, karmaşık cemiyetler de “kenti” tanımlamaktadır. Mekanik dayanışma temelli basit cemiyetler, kendi kendine yeten ve bireyler arasında iş bölümü ve uzmanlaşmanın yok denecek kadar az olduğu cemiyetlerdir. Bu cemiyetlerde dayanışma bireylerin düşünce ve inanç sistemlerinin homojenliğinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal bütünlük ise, aynı adet ve gelenek; aynı dini inanç ve ahlaki değerlerle sağlanmaktadır.¹¹

Organik dayanışma temelli karmaşık cemiyetler artan nüfus yoğunluğu ile birlikte gittikçe karmaşıklaşan cemiyetlerdir. Bu tip cemiyetlerdeki karmaşıklaşma zorunlu olarak iş bölümü ve uzmanlaşmaya yol açmaktadır. Toplumsal ilişkiler geniş ölçüde sözleşmeler yoluyla sağlanırken, toplumsal düzen ve kontrol de cemiyetin birey üzerindeki formel baskısı ile sağlanmaktadır.¹²

Ayrıca Alfred Vierkandt’ın “tabiat kavimleri-kültür kavimleri” Franklin Giddings’in “etnik cemiyetler-demokratik cemiyetler”, Howard Becker’in “folk cemiyeti-şehir cemiyeti” ayrımları köy/kent kavramlaştırma çabalarının diğer örnekleridir.¹³ Bu ikilemlerden hangisi ele alınır alınırsa köy, küçük, farklılaşmamış, toplumsal denetimin yüksek olduğu ve yüz yüze ilişkilerin hakim olduğu bir toplumdur.¹⁴ Köy kent ikilemi kullanılarak her iki kavramı tanımlamaya bir diğer çaba ise Sorokin ve Zimmerman’a aittir. Şöyle ki; Sorokin ve Zimmerman köy ve kent toplulukları arasındaki yaşam biçimi ve toplumsal farklılıkları sekiz grupta toplamaktadır. Bunlar meslek, çevre, genişlik; yoğunluk; türdeş olma veya olmama; toplumsal farklılaşma ve tabakalaşma; hareketlilik ve son olarak toplumsal ilişki sistemidir. Bu farklılıklar köy/kent kavramlaştırmasında temel ölçütler olarak kullanılmaktadır.¹⁵

Köy sosyolojisi ile ilgili yapılan çalışmalar yakın bir zamanda başlamakla beraber Türkiye de yapılan mevcut çalışmalar azımsanmayacak kadar fazladır. Bu

¹¹ Hasan Ertürk, **Kent Ekonomisi**, Ekin Kitabevi, Bursa, 1997, s. 48

¹² Ertürk, **age.**, s. 48

¹³ Bal, **age.**, s. 19-20

¹⁴ Tekeli, **age.**, s.302

¹⁵ Ertürk, **age.**, s. 49

çalışmalardan; Köy sosyolojisinin temel sorunları¹⁶ köylerde yaşanan sosyal değişimleri, toplumsal sınıflar, köy idaresi, köy aile sistemi, eğitim, dini sistemler, sağlık sistemi, nüfus hareketleri, köylerde tarımsal kalkınma, kırsal alanlarda kalkınma gibi konular üzerinde geniş kapsamlı bir çalışmadır. Köy sosyolojisi¹⁷ köy sosyolojisinin mahiyeti, ehemmiyeti ve usullerini, yerleşik köy hayatı ve bundan önceki ve sonraki safhalar, iskân tarzı itibariyle köy tiplerini, köy-şehir farkları ve zirai teknolojinin getirdiği değişiklikler, köy nüfusu, sosyal bünyesi, sosyal değişme gibi konularda köy toplumunu bize tanıtan geniş kapsamlı bir çalışmadır. Bunlar ve bunların dışında yerel ve genel olmak üzere yapılan birçok çalışma ile karşılaştık.

İlk gelişen köy sosyolojisi kuramları temel sorun olarak kent ve köy ayrılığını belirleme sorununa eğilmiş¹⁸ ve bu kuramların kent tanımlarında hareket noktasını köy ve kent toplulukları arasındaki farklılıklar oluşturmuştur. Başka bir ifadeyle, sosyologlar, genellikle kent denilen sosyal gurubu köy topluluğunun karşıtı olarak görmüşler ve kenti bu anlamda tanımlamışlardır.¹⁹

Bu yaklaşımın temelinde Ferdinand Tönnies'in kavramlaştırdığı “cemaat” (gemeinschaft) ve “cemiyet” (gesellschaft) ideal tipleri gelir.²⁰ “Tönniese göre cemaatler, ırk, etnik menşe ve kültür bakımından farklılaşmamış fertlerden meydana gelen ve fertler arasındaki şahsi, sıcak samimi veya içli dışlı bağlantılar üzerine kurulmuş olan bağlantılar üzerine kurulmuş olan küçük, homojen ve mahrem topluluklardır. Cemiyetler ise ırk, etnik menşe, sosyo ekonomik statü ve kültür sistemleri bakımından farklılaşmış ve heterojen topluluklardır. Bu kavramlaştırmada cemaat köyü, cemiyet ise kenti karşılamaktadır.²¹

¹⁶ Orhan Türkdöğän, **Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları**, Dede Korkut Yay., İstanbul, 1970, s. 65

¹⁷ Amiran K. Bilgiseven, **Köy Sosyolojisi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1988, s.55

¹⁸ Tekeli, **age.**, s.302

¹⁹ Bal, **age.**, s. 19

²⁰ Simmel Tönnies, (çev. Ahmet Aydoğän), İz Yay. İstanbul, 2000, s. 185

²¹ Bal, **age.**, s. 19-20

Araştırmamızdaki problem: Büyük bir köy görünümünde olan Altınyayla İlçesinin dini yapısı nasıldır ve ne tür bir gelişim içerisindedir?

1.1.1. Alt Problemler

1. Dini tutum ile demografik değişkenler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Altınyayla ilçe halkının Allaha inancı var mıdır?
3. İlçe halkının dini yaşayışlarına etki eden şahıslar var mıdır?
4. Çocukların dini eğitiminde imamlar etkilimidir?
5. Çocukların dini eğitiminde cinsiyet ayrımı yapılmakta mıdır?
6. Çocukların eğitim ve öğretim haklarında cinsiyet ayrımı yapılmakta mıdır?
7. İlçe halkı iman esaslarına tam olarak iman etmekte midir?
8. Bayanlar namazlarını tam olarak kılmakta mıdır?
9. Yapılan ibadetler günlük işleri kolaylaştırmakta mıdır?
10. İlçe halkı geçim şartlarından memnun mudur?
11. İlçe halkının yaşlara göre ve maddi durumlarına göre ibadetlerini yerine getirmede farklılık var mıdır?
12. İlçe halkının gelir durumuna göre dini inanç, tutum ve davranışlarında farklılık var mıdır?

1.2. Varsayımlar

Araştırmamızdaki varsayımlar, yapılan anket ve mülakatların sonucundaki bulgularla doğruluğu denenecektir. Varsayımlar ilçe halkının dini yapısı ile ilgili bilgiler verecektir.

1. Altınyayla ilçe halkı Allah inancına sahiptir.
2. İlçe halkının dini yaşayışlarına etki eden şahıslar vardır.

3. Çocukların dini eğitiminde imamların etkisi vardır.
4. Çocukların dini eğitiminde cinsiyet ayrımı yapılmaktadır,
5. Çocukların eğitim ve öğretim haklarında cinsiyet ayrımı yapılmaktadır.
6. İlçe halkı iman esaslarını eksiksiz olarak kabul etmektedirler.
7. Halk inançlarının dinin bir gereği gibi olduğunu ve bu inançların gereğinin yapılmadığı takdirde günaha girileceği şeklinde bir algı vardır.
8. Bayanların namazlarını daha dikkatli ve titiz olarak kaçırmadan kıldıkları varsayılmıştır.
9. İlçe halkının bayanları erkeklere göre dinin gereği olan farz ibadetleri daha çok önemsemektedirler.
10. Yapılan ibadetler ilçe halkının günlük işlerini kolaylaştırmaktadır.
11. İlçe halkı geçim şartlarından memnundur.
12. Ankete katılan şahıslar anket sorularını cevaplarırken samimi ve içten cevaplamışlardır.
13. Kullanılan ölçme araçlarıyla ve izlenilen yöntemle araştırmanın amaçlarına ulaşılmıştır.
14. İlçe halkının yaşlara göre ve maddi durumlarına göre ibadetlerini yerine getirmede farklılık vardır.
15. İlçe halkının gelir durumuna göre dini inanç, tutum ve davranışlarında farklılık vardır.

1.3. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu, Sivas ili Altınyayla ilçesinin dini yapısı üzerine uygulamalı bir araştırma olacaktır. Din, aile, eğitim, toplumsal yapı sosyoloji açısından önemli olup birbirinden bağımsız olarak düşünülemez. Biz de araştırmamızda Altınyayla ilçesindeki bu ilişkileri konu edindik.

1.4. Araştırmanın Amacı

Yapmaya çalıştığımız bu araştırmanın amacı, bu ilçemizde yaşayan halkın dini yapısını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörlerin neler olduğu, dini ritüellerin insanların toplum hayatındaki konumlarını ve hayat tarzlarını ne şekilde etkilediğidir. Araştırdığımız bu ilçenin ekonomik durumunun hangi seviyede olduğunu tespit etmektir. Altınyayla halkının inanmış oldukları dini ve inançlarının gereğini yerine getirmelerini tespit etmektir. Dini yaşantının ilçe halkının sosyo ekonomik durumuna olumlu ve olumsuz etkileri ortaya koymaktır. Araştırmamıza katılan örneklem grubunun, hanımlarının ve kızlarının dini hayatlarını erkeklere göre nasıl yaşadıklarını tespit etmektir. Dini bilgilerin öğrenilmesinde hangi kişi, kurum ya da kuruluşun daha etkili olduğunu ortaya çıkarmaktır. Dini hayata yön vermede camilerin fonksiyonunun hangi seviyede olduğunu tespit etmektir. Ailede verilen din eğitiminin çocukların dini yaşantılarındaki etkisini tespit etmektir. Dindarlığın yaş ortalamalarına göre değişkenliği ortaya koymaktır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Günümüz dünyasında ve ülkemizde küçük yerleşim birimlerinde yaşayan toplumların sosyal hayatlarında karşılaştıkları sorunları nelere dayandırdıkları ve bu sorunları nasıl çözdükleri büyük önem arz etmektedir. Toplumun bir arada tutan ritüellerin neler olduğu ve toplumun bekasında ne kadar etkili olduğunu görmek ve bunu incelemek o toplumla ilgili bizlere bilgi verecektir.

Bu araştırma Türkiye'deki sosyal bilimler alanına ve Din sosyolojisi alanında mevcut akademik araştırma düzeyine bir dizi katkılar sağlayacağı öngörülmektedir. Bunlar:

a. Altınyayla ilçesinin dini yapısı araştırılacaktır. Yapılan araştırmada toplumun uyum/uyumsuzluk durumuna ne gibi etkisinin olabileceği tartışılacaktır. Literatürdeki tartışmalar değerlendirildikten sonra, dini yapı hakkında tahminlerde bulunmak mümkün olabilecektir.

b. Konuyla ilgili yapılmış çalışmalar gözden geçirilerek, konunun uzmanlarının görüşleri özet de olsa derlenecek, olgusal olarak dini yapıya sahip toplumların tecrübeleri ve olgu üzerine yapılan tartışmalarla ilgili derli toplu bilgiye ulaşma olanağı sağlanacaktır.

c. Din hizmeti yürüten kadroyu yetiştiren kurum olan İlahiyat fakültelerinin programlarının, toplumun ihtiyaç türü ve niteliğine göre şekillenmesi gerekmektedir. Toplumun problemlerini bilmek, onun sorunlarına karşı yaklaşım tarzlarını da yeniden düşünmeyi ve planlamayı gerektirecektir.

d. Dini hizmet verme konumunda olan kurumlar, farklı dini yapıya sahip insanların karşılaştıkları sorunları bilerek ve anlayarak yeni yaklaşımlar geliştirebileceklerdir. Bu sayede gelecekte daha düzenli ve verimli hizmet sunulmasına katkıda bulunmuş olacaktır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, Din hizmeti yürüten kurumlarca kullanılabilir.

e. Bu araştırmanın tamamlanması ardından farklı bölgelerde yaşayan topluluklar üzerinde yapılacak ampirik bir çalışma ile sürdürülmesi planlanmaktadır. Dolayısıyla, çalışmadan elde edilecek teorik bulgular, başka bir ampirik çalışmaya temel teşkil edecektir.

Bu araştırma Anadolu'nun tipik bir ilçesi olan Altınyayla'nın dini yapısı üzerini olacaktır. İlçe halkının dini yaşantılarını neye göre şekillendirdiği, Allah inancı, Peygamber (sav) bağlılığı, kader inancı, ibadetler konusundaki hassasiyetleri vs. gibi konular Altınyayla'da yaşayan toplumun dini yapısı hakkında bizi bilgilendirecektir. Toplumu etkileyen dinin, topluma nasıl yön verdiği ve toplum hayatını ne şekilde etkilediğini bu araştırmamız da Altınyayla örneği ile bize görme fırsatı sunacaktır.

Biz bu araştırmamızla Altınyayla ilçesinde yaşayan insanların dini yapısını, farklı inanç sistemlerinin dini hayata etkilerini, inanç sisteminin toplum hayatını ne yönde etkilediğini göreceğiz.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, ilçe halkının dini yapısının toplum yapısına yansıyan etkileri ile sınırlıdır.

2. Araştırmamız Altınyayla ilçe merkezi ve köylerinde yaşayan erkek örneklem grubu ile sınırlıdır.

3. Araştırma, ilçe halkının dini yapısı ile ilgili olduğu için örneklem grubu yaş sınırı konulmadan ilçe merkezinde ve köylerinde yaşayanlardan tercih edilmiştir.

4. Araştırma 2011–2012 yılları içerisinde yapıldığı için zaman dilimi ile sınırlıdır.

5. Araştırmada elde edilen sonuçlar, örneklem grubunun Altınyayla ilçe merkezi ve köylerinde yaşayan 250 kişiden alınan bilgilerle sınırlıdır.

6. Araştırma, hazırlanan anket soruları ve Altınyayla ilçe halkının bu sorulara verdiği cevaplarla sınırlıdır.

1.7. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmamıza 250 kişilik bir örneklem grubu katılmıştır. Araştırmamıza katılan örneklem grubu araştırmanın geçerliliğine olumsuz etki etmemsi için 20 yaş üzerinde olanlardan rast gele seçilmiştir.

Bu araştırma ilçede yaşayan insanlara inanç ve ibadetlerle ilgili bir takım sorularla gerçekleştirilmiş, anket ve mülakat sonuçları değerlendirilmiştir. Altınyayla ilçesinin dini yapısı ile sorunların çözümüne yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

1.8. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Sivas ili Altınyayla ilçesinde yaşayan ilçe halkı oluşturmakta ve 2011-2012 yılları içerisinde tesadüfi yolla seçilmiş 250 kişi oluşturmuştur. İlçe halkına sorulmak üzere 70 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Bu çalışmamızda anket ve mülakat tekniği kullanılacaktır. Anket sorularını ilçe halkının dini yapısını tespit amacıyla daha önce yapılan alan araştırmalarından da faydalanarak danışman hocam yardımı ile hazırlanmıştır. Anketteki soruları sorarken soruların kapalı uçlu, zorlanmadan cevap verebilecekleri sorular oluşturmaya özen gösterilmiştir.

1.9. Verilerin Analiz ve Yorumlanması

İlçe halkı tarafından doldurulan anket formları, SPSS programına aktarılmış ve programın analiz özelliği ile bilgiler yorumlanmıştır. Bilgilerin yorumlanmasında frekans dağılımları, değişkenler arasında çapraz tablolama tekniği kullanılmıştır. Ayrıca çalışma da anket tekniği ile birlikte mülakat tekniği de kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Din

Din; İnsanlığın var olduğu zamandan beri günümüze kadar gelen bir kavramdır. “Dil alimleri, din kelimesinin Arapça deyn kökünden masdar veya isim olduğunu kabul ederler. Cevheri dinin “adalet, durum: ceza, mükafat, itaat” şeklinde üç anlamını verir terim olarak dinin bu son anlamdan geldiğini belirtir.”²² Kuran ayetlerini incelediğimizde din kelimesinin ve türevlerinin doksan beş defa geçtiğini görürüz.²³ Kuranda geçen din kelimeleri yapılan tanımda da görüldüğü üzere farklı anlamlarda kullanılmıştır.

Kur’an’ın ilk suresi olan fatiha da, (din günün sahibi)²⁴ din kelimesinin ceza, mükafat, yeniden dirilme, durma ve bekleme, sorguya çekme, amellerin tartılması, iyi amelleri mükafatlandırılması, kötü amellerin ise cezalandırılması anlamında kullanıldığını görmekteyiz.²⁵ Enfal suresinde geçen din kelimesi ise mutlak güç sahibi olan Allah’a itaat edilmesi gerektiği anlamında kullanılmaktadır. Bu anlamları kelimenin kullanıldığı yerlere göre çoğaltabiliriz. Bunun yanında ayetlerde geçen din kelimesi sadece Müslümanların inançlarını değil diğer diğer inançları da ifade etmektedir. “ Sizin dininiz size, benim dinim bana”²⁶ Mekke döneminde Allah müşriklere böyle hitap etmiştir. Diğer inanç sistemlerini ifade ederken Hz. Peygamber “ Her dinin özellikle önem verdiği bir ahlakı vardır”²⁷ ifadesiyle din kelimesinin, sadece İslam inanç sistemine ait olmadığı, başka inanç sistemleri için kullanıldığını bu hadiste bize göstermektedir.

Her şeye karşın, dinin herkes tarafından kabul edilebilecek sosyolojik tanımını vermek kolay görünmüyor. Zaten çağdaş din sosyologları tanım konusunda

²² Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1994, c. 9, s. 312

²³ Dini Kavramlar Sözlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay. Ankara, 2010, s. 122

²⁴ Kur’an, Fatıha Suresi 1/3

²⁵ Elmalılı M. Hamdi Yazır (Sad. İsmail Karaçam, Emin Işık, Nurettin Bolelli, Abdullah Yücel),

Hak Dini Kur’an Dili, İstanbul, C.1, s. 92

²⁶ Kur’an, Kafirun Suresi, 109/6

²⁷ İbn Mace, Zühd, 17

genellikle ihtiyatlı bir metodolojik önlem düşünerek dinin tanımlanmasından büyük ölçüde kaçınmışlar ve bunu felsefecilere bırakmışlardır.²⁸

Dini bütünüyle pragmatik işlevleri açısından ele aldığı için indirgemeci olan yaklaşıma göre din, gerçekte ulûhiyetin veya kutsalın bir kısmını paylaşmak veya onlara katılmaktan çok fert ve toplum için işlevsel bir emniyet kemeri; toplumsal dayanışma veya gerilimi hafifletme aracıdır.²⁹

Kurt'tan yapmış olduğumuz aktarmada; Dinin özsel bir tanımını kabul etmek, Tanrı, Kutsal, Hakikat, Sır, Güç, Ruh, Tabiat-üstü, Tecrübe-ötesi Gerçek, Müteal, Gerçek gibi aşkın bir varlığa, hatta Hiçlik vb. işaret eden inançlar sistemine inanmak demektir, özsel bakış açısından din, tamamen kendi dünyamızı anlama çabası olup gerçekte sosyal ya da psikolojik yaşantımızla ilgisi olmayan spekülasyon bir girişimdir.³⁰

Sadece dinin değil hiçbir tecrübenin tamamıyla şahıslara mal etmek hemen hemen mümkün değildir; sübjektif tecrübeler, şahısları aşmak ya da dış dünyadaki varlıklarla iletişime geçmek durumundadır. Dini inançlar kapalı bir kaptaki bir madde gibi olmayıp tabiatının gereği kendi varlığını uygulamaları ile ortaya çıkaracaktır. İnanç insanda dışa yansır ve insanlar inançlarını dışa yansıtırlar. İnançlar adeta uygun ortamı bulduktan sonra filiz veren bir çekirdek gibi kendi varlığını gösterecektir.³¹

1.1.2 Din Sosyolojisi

Din sosyolojisi bağımsız bir ilim olarak yakın bir tarihe sahipse, bu durum Türkiye'de daha yakın bir zaman diliminde varlığını göstermiştir. Türk alimleri ve mütefekkirler bu ilmin doğuşuna ve gelişmesine çok daha önceleri öncülük

²⁸ Daniele Hervieu-Leger, “**Sekülerleşme, Gelenek ve Dindarlığın Yeni Şekilleri: Bazı Teorik Öneriler**”, Din Sosyolojisi, Klasik ve Çağdaş Yaklaşımlar, s. 143.

²⁹ Abdurrahman Kurt, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, c. 17, Sayı: 2, 2008 s. 75

³⁰ Abdurrahman Kurt, **age.**, c. 17, Sayı: 2, 2008, s. 76

³¹ Yünni Sezen, **İslam'ın Sosyolojik Yorumu**, Birleşik Yay. İstanbul, 2000, s.91.

etmişlerdir. Türk ilim alemi din sosyolojisi alanından tamamen uzak görülmemelidir.³²

Sosyolojinin konusunu oluşturan ilişkiler, insanlar arasındaki ilişkilerdir. Dinin ilişki sisteminde ise insan ve kutsal varlık ilişkisi şeklinde görünmektedir. Dinin sosyoloji alanına girmesi, daha açık ifadesiyle din sosyolojisinin olması için dinin bir sosyal olay yada olgu olması gerekir. Din olgu olarak sosyolojin konusuna dahil edildiğinde sosyolojik bir gerçeklik olur. Günümüzde din ve toplum ilişkisini konu edinen bilime din sosyolojisi denilmektedir.³³

Dini, inançlar, pratikler ve davranışlar ile toplumsal etken ve kurumlar arasındaki ilişkiler, dinin toplum hayatındaki yeri ve fonksiyonları, öteki toplumsal kurum ve oluşumlar üzerindeki etkileri; bilimsel, teknolojik, kültürel, ekonomik vs. değişimlerin dini inanç, uygulama, örf ve adetler ve davranışlar üzerindeki tesirleri; sanayileşme, kentleşme, eğiti-öğretim ve kitle iletişim araçlarının dini tutum ve davranışlar ve değişimlerle olan ilişkileri ve bu çerçevede kendini gösteren etkileşimler kurumuş dini otorite ve teşkilatın yapısı, gücü ve fonksiyonları, dinin kültür ve medeniyetle olan bağlantıları ve karşılıklı tesirler ve bu çerçevede kendini gösteren sorunlar din sosyolojisinin temel ilgi odaklarıdır.³⁴

1.1.3.Dini Tutum

İnsanların inanmış oldukları veya mensubu buldukları dinin gereği olan fiilleri yapmaları yada yasaklanan şeylerden sakınmaları dini tutumların ortaya çıkmasını sağlar. Müslüman bir şahsın namaz kılması, sarhoş edici içkilerden uzak durması, Hristiyan bir çocuğun vaftiz edilmesi, Caynistlerin çıplak gezmeleri gibi her dinin mensubu inanmış olduğu dinin gereğini yerine getirmeye çalışması dini tutumları göstermektedir.

Dini tutum, kişinin dinle ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını belirleme tarzıdır. Yani kişinin dine dair bilgi ve inançları, dinin bütününden ya da her hangi

³² bz. Günay, *age.*, s. 203.

³³ Fazlı Arabacı, *Türk Din Sosyolojisi İmkan ve Sorunlar*, Platin Yay., Ankara, 2006, s. 19

³⁴ Günay, *age.*, s. 50.

bir esastndan hoşlanması veya hoşlanmaması ve dinle ilgili davranışları, yani lehte ve aleyhteki bir takım faaliyetleri onun dini tutumunu oluşturur.³⁵

1.1.4.Dini İnanç

İnanç aslı itibari ile kişinin şahsını bağlayan, doğal bir olay olup kişinin hikmetine ve hikmetini tecrube etmeye yonelik olan, dolayısıyla, muşahede edilenin otesinde gayb olanı (fizik alemi dışında olanı) kavramayı gerektiren bir tecrübedir.³⁶ İnanın inancı, farklı ozellikler ve niteliklere sahip olmakla iman oluşmaktadır. İnanç ise insanların sayısı kadar farklılık arz edebilir. Çünkü insanın inancını etkileyen bir çok etken saymak mümkündür. İnsanlar mensup oldukları dine göre inançlı veya inançsız olarak değerlendirilirler.

Her dinin kendine has inanç sistemi vardır. Kendi sistemi içerisinde herhangi bir inanca dayanmıyorsa onu din olarak tasavvur etmek mümkün değildir. Esasen, hemen her dinde menşei dini tecrube, sezgi, ilham yada vahiy asgari bir teorik anlatıma, bir takım inançlar, tasavvurlar ve fikirlere dayanır. “Ben ve benimle birlikte bu dine mensup olanlar, filan inançlara inanıyoruz”. İşte bu inancın din mensupları arasında inanılmayacak kadar kudretli, bağlayıcı tesiri bulunmaktadır.³⁷

İnancın hüküm olma bakımından zihinsel, teslimiyet ve boyun eğme bakımından duygusal, davranışa dönüşme bakımından da idari bir yönü vardır. İşte inanç, insanın kendisi ve bütün kainat üzerinde hakimiyeti kabul ettiği, duyular üstü, yüce kudret ve kuvvet sahibi bir varlık ve bu varlıkla insan arasındaki ilişkileri düzenleyen bir takım esaslarla ilgili ise, buna dini inanç denir. Böylece dini inanç kişinin dini konulardaki kabul, ret yada şüphe durumunu gösterir.³⁸

2.1. Sosyoloji

Sosyoloji ilmini insanlığın var olduğu günden itibaren başlatmak yanlış olmasa gerek. Sosyoloji sosyal olayların ve sosyal ilişkilerin ortaya çıktığı ilk andan itibaren varlığını göstermiş, en modern ve çağdaş topluluklardan tutun en ilkel insan topluluklarına kadar, insanın sosyal bir varlık olarak ortaya çıkması sosyolojinin bir

³⁵ Hüseyin Peker, **Din Psikolojisi**, Çamlıca yay., İstanbul, 2003, s. 147

³⁶ Hanefi Özcan, **Epistemolojik Açından İman**, Marmara üniversitesi Vakfı Yay., No: 59, İstanbul, 2002, s. 56

³⁷ Günay, **age.**, s. 238

³⁸ Peker, **age.**, s. 73

ilim olarak doğmasına imkan tanımıştır.³⁹ İnsan topluluklarını ilgilendiren olay ve olgular sosyolojinin konusu içerisinde değerlendirilebilir.

Yapılan sosyoloji tanımlarına bakıldığında sosyoloji ilminin uğraşının ne olduğu daha açık olarak görülecektir. Mustafa Aksoy sosyolojiyi şöyle tanımlamaktadır: “Sosyoloji; toplumun, sosyal grupların ve insanın sosyal davranışının sistematik ve bilimsel olarak incelenmesidir.”⁴⁰ Tanımdan da anlaşılacağı üzere sosyoloji ilminin konusunun fert değil toplum olduğu görülecektir.

Sosyal bir ilim olan sosyoloji ilmini, Cemil Meriç şöyle değerlendirmektedir; “Sosyoloji bir ilimden çok, bir metot. Kuruluş halinde. Bir plajdaki kumları şekilden şekle sokan rüzgar gibidir insan, onu bütün değişikliği ile tanıttığı için sosyoloji, Comte’un dediği gibi ehramın zirvesindedir.”⁴¹

“Wössner de “sosyoloji belli bir kültüre mensup toplumun grup ve kurumların da, sosyal süreç tarafından şekillendirilmiş olan insan davranışlarının ilmidir” şeklinde bir tanım yapılmaktadır.”⁴²

2.1.1. Sosyal Yapı

Bir şeyin yapısı, o şeyi oluşturan parçalar arasındaki ilişkiler bütünü ile oluşur. Sosyal yapı da bir toplumun kalıplaşmış olan yada toplumu bir arada tutan münasebetlerin ifadesidir. Toplumun sosyal yapısına toplumu bir arada tutan bütün olay ve olgular dahildir. Toplumların sosyal yapı özelliklerini, toplumun kültürü, nüfusu, toplum içerisinde bulunan gruplar, yerleşme biçimleri, nüfus özellikleri, toplum içerisinde bulunan grupların değer yargıları oluşturur.⁴³ Mesela bir köyde, köy halkını bir arada tutan örf, adet, gelenek ve görenekler yaşatılıyorsa ve herkes bunu kabulleniyorsa uyum içerisinde bulunan bir sosyal yapıdan bahsedilebilir.

³⁹ Erkal, *age.*, s. 15

⁴⁰ Mustafa Aksoy, *Sosyal Bilimler ve Sosyoloji*, Alfa Yay. İstanbul, 2000, s. 6

⁴¹ Cemil Meriç, *Sosyoloji Notları ve Konferanslar*, İletişim Yay. İstanbul, 1997, s. 20

⁴² Niyazi Akyüz-İhsan Çapcıoğlu, *Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi*, Gündüz Eğitim ve Yay. Ankara, s. 17

⁴³ Günay, *age.*, s. 25

Sosyal yapının olması için toplumun sosyal ilişki içerisinde olması gerekir. Bu ilişkilerin özellikleri ise sosyal yapının özelliklerini belirler. Sağlıklı bir sosyal yapı sağlıklı ilişkiler neticesinde meydana gelir. İlişkilerin kopuk olduğu bir toplumda sosyal yapısının sağlıklı olmadığı söylenebilir. Sosyal yapı ile sosyal ilişki kavramları adeta birbirlerini meydana getirirler.”⁴⁴

Her toplumda sağlıklı bir sosyal yapıdan bahsetmek mümkün olmayabilir. Toplum içindeki ilişkileri düzene koyan din de toplumun sosyal yapısını oluşturan bir unsurdur. Birleşilen çatı ne kadar sağlam olursa toplumun yapısı da o kadar sağlam olur.

2.1.2. Sosyal İlişki

Sosyal ilişkiden bahsedebilmek için anlamlı ilişkilerde bulunan en az iki insanın olması gerekmektedir. Bu anlamlı ilişkilerin bazı özellikleri olması gerekir. Mesela etkileşim içinde bulunan insanların ilişkilerinin süreliliğinin olması, sosyal etkileşim içinde bulunması, bu ilişkilerin belli ölçüler çerçevesinde devam ettirilmesi ve tekrarlanabilirlik özelliklerinin olması gerekir.⁴⁵ Bu tarz bir ilişkinin olmadığı bir etkileşimde sosyal bir ilişkiden ziyade şahısların kendilerini bağlayan bir davranış biçimi ortaya çıkar. Aynı grup içerisinde bulunan insanların düşüncelerinin ve fiillerinin aynı olması o gruba ait olmanın bir göstergesidir. Böyle bir aidiyetlik sosyal ilişkilerin de sürekliliğini sağlar.

Aslında toplumsal ilişkiler, toplumu oluşturan insanlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklardan doğarlar ve aynı guruba mensup olma duygusu ve bu durumdan karşılıklı haberdar olma şuuruyla desteklenirler. Bunun aksi toplumsal ilişkileri zedeler ve toplumu oluşturan ruhi bağı ortadan kaldırır. İlişkilerin sürekliliğini ve toplum olma ruhunu kaybeder. Bundan dolayı toplumsal ilişkiler, topluma aidiyet duygusunun, yani toplumsal bağın ruhi şartının gerçekleştiği münasebetleri ifade ederler.⁴⁶

---

⁴⁴ Aksoy, **age.**, s.11

⁴⁵ Aksoy, **age.**, s.9

⁴⁶ Günay, **age.**, s.26

3.1. Aile

Aileyi meydana getiren fertler zamana, yere, sosyal ve hayat standartlarına göre farklılık arz edebilir. Aileyi ikiye ayırabiliriz; geniş aile ve dar aile. Geniş aileler, bir aile reisi, eş, çocuk, torun damat, dayı, amca, hala ve teyzeden oluşmaktadır. Dar veya çekirdek aile ise baba, anne ve çocuklardan meydana gelmektedir.⁴⁷ Aile, toplumun ana çekirdeğidir. Günümüzde aile denildiğinde çocuk olsun olmasın bir karı ve koca veya anne baba ve çocuklar akla gelmektedir. Aileden kastedilen ise karı ve kocanın sürekli bir birlikteliğinin olması gerekir.⁴⁸

İslam dinine göre aile kurumu tam anlamı ile bir dini kurum olmasa bile evlilik ve aileye büyük önem verilmiştir. İnsanların aile kurmaları çeşitli ayet ve hadislerle teşvik edilmiştir. Aile kurumu kişiyi bir çok yanlış iş ve günahlardan alı koymaktadır. Çünkü aile, kişinin huzur bulduğu hem de neslin devamını sağlayan önemli bir kurumdur. “ İçinizden kendileri ile huzura kavuşacağınız eşler yaratıp aranız da muhabbet ve rahmet var etmesi O’nun varlığının belgelerindedir. Bunda düşünen insanlar için dersler vardır.”⁴⁹ Allah ayette de ailenin doğasında muhabbet ve sevginin varlığını ve insanın huzur bulduğu bir kurum olduğunu ifade buyurmaktadır. Hz. Peygamber de evliliği teşvik ederek; “ Nikah benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi uygulamazsa benden değildir. Evleniniz, ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar ederim.”⁵⁰ buyurmaktadırlar.

Sosyolojik bir birlik olan aile, insanlığın var olduğu günden itibaren dini bir kurum olmasa da aile fertlerinden oluşan bir topluluk olarak varlığını göstermiştir. En ilkel toplumlardan tutun en medeni toplumlara kadar hepsin de akrabalık bağları vardı ve ilişkiler akrabalık bağları üzerine kuruluyordu.⁵¹ Kan bağı ve akrabalık bağları sosyal bir duygu oluşturmakta ve ilişkilerde sürekliliği ve birlikteliği sağlamıştır. Aile toplumun kültür, gelenek, görenek, örf ve adetlerinin bir kuşaktan

⁴⁷ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1994, c. 2, s. 196

⁴⁸ Seha L. Meray, **Toplum Bilim Üzerine**, Hil Yay., İstanbul, 1982, s.151

⁴⁹ Kur’an, Rum Suresi, 30/21

⁵⁰ İbn Mace, Nikah, 1

⁵¹ Niyazi Akyüz-İhsan Çapcıoğlu, **Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi**, Gündüz Eğitim ve Yay. Ankara, s.317

diğerine aktarılmasın da büyük rol oynamıştır.⁵² Bu nedenle eğitim ailede başlar ve ailenin donanımı çocuklara aktarılır, özellikle çocuğun ilk dini ve ahlaki bilgi ve tutumları öğrenmesini sağlar.”⁵³

Evlilik sisteminin olmadığı bir toplumun devamlılığı mümkün olmayacaktır. Kültürel, dini ve ahlaki bilgiler anne ve babanın aile içerisinde de çocuklara öğretilmesi ile devamlılığını sürdürür. Kültürel, dini ve ahlaki bilgileri almamış bir insanın diğer nesillere aktaracağı bir şey olmayacağından toplumun sürekliliği de mümkün olmayacaktır.

---

⁵² Haluk Yavuzer, **Çocuk Piskolojisi**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1995, s.135

⁵³ Mehmet Zeki Aydın, **Ailede Ahlak Eğitimi**, Timaş Yay. İstanbul, 2009, s.24

İKİNCİ BÖLÜM

ALTINYAYLA İLÇESİNİN SOSYOLOJİK YAPISI

1.1. Altınyayla Tarihi Durumu

Altınyayla eski bir yerleşim merkezi olmasına rağmen, ne zaman ve kimler tarafından kurulduğuna dair kesin bilgiler mevcut değildir. Tarihi kaynaklara baktığımız da, Altınyayla ile ilgili kayıtlara, Sivas Vilayetinin Yeni İl Kaza'sına bağlı bir nahiye olarak karşımıza çıkmaktadır. 1583 tarihli Tapu Tahrir Defterinde “Kara Tonus Nahiyesi” olarak ismi geçmektedir.⁵⁴

Eski adı Tonus olan Altınyayla, tarihin ilk çağlarında başka bir deyişle 600 yıl önce Anadolu'da hakimiyet kuran Mezopotamya-Hitit-Roma-Bizans-Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerinin, yerleşim yeri olduğu M.Ö 550 yıllarında Perslerin hakimiyetine girdiği rivayet edilmektedir. Hitit hakimiyetinin M.Ö 1200 yıllarında Balkanlar üzerinden gelen Frigyalılar tarafından ortadan kaldırılması ile Tonus Frigyalılar hakimiyetine girmiştir.

Frigya'nın yıkılması üzerine bu devletin yerine kurulan Lidyalılar döneminde devrin kudretli komutanı Giges Mezopotamya ve İran ticaretini Ege Denizine bağlayabilmek için yaptırdığı meşhur Kral Yolunun Tonus'un (Altınyayla) güneyinden geçtiği gezilip incelendiğinde görülen kalıntılardan anlaşılmaktadır. Kral Yolu Efes-Sart-Uşak-Gordion-Ankara-Çorum-Mecitözü-Tokat-Zile-Tonus-Malatya-Harput-Diyarbakır-Ninova-Erbil-Suda yörelerinden geçmektedir.

---

⁵⁴ Salih Şahin, *Altındığın'den Altınyayla'ya*, Sultan Şehir Dergisi, Sivas, 2008, S. 7, s. 59.

Daha sonra Tonus'un, Pontus ve Roma egemenliğine girdiği 1071 yılında Malazgirt zaferinden sonra Selçukluların egemenliğine girdiği, 1347 yılında Şarkışla ile birlikte İlhanlılarca işgal edildiği ve M.S. 1408 yılında Osmanlı Devleti yönetimine katıldığı bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu zamanında 1882 yılında Sivas vilayeti 4 sancak 26 kaza ve 247 nahiyeden meydana gelmektedir. Buralardan merkez sancağı Sivas, Aziziye (Pınarbaşı), Koçgiri (Zara), Divriği, Hafik, Gürün, Darende Yıldızeli ve Tonus Beylerbeyliğine bağlı bir sancak olarak teşkilatlanan Tonus (Altınyayla) önemli bir konak yeri olmuştur.⁵⁵

1873 yılında ilçe olarak teşkilatlanan Şarkışla'nın önceleri Tonus adıyla kurulduğu görülmektedir. Şarkışla ilçe teşkilatından sonra Tonus nahiye olarak hizmet vermiştir. Yurt genelinde 1972 yılında yapılan ad değişikliği ile Tonus Altınyayla olarak adlandırılmıştır. 1972 yılında belediye statüsüne kavuşmuş, 20 Mayıs 1990 tarih ve 20523 sayılı resmi gazetede yayınlanan bakanlar kurulu kararı ile ilçe statüsüne kavuşmuştur. 09.09.1990 tarihinde A. Faruk Keleş'in ilk kaymakam olarak atanması üzerine ilçelik faaliyetine hukuken başladığını ifade edebiliriz."⁵⁶

1.2. Altınyayla İlçesi Dini Yapısı

İlçe, 4 mahalle, 2 belde, 15, köy ve 3 mezradan oluşmaktadır. İlçeye inanç coğrafyası açısından baktığımızda, nüfusun tamamının Müslümanlardan oluştuğunu söylememiz yanlış olmaz. İlçeye bağlı 15 köyden iki tanesinde Alevi vatandaşlar yaşamaktadır. Bu köyler, Serinyayla ve Yassıpınar'dır.

Alevi köyler de dahil ilçenin bütün köy ve beldelerinde cami bulunmaktadır. Ayrıca ilçe merkezinde, 2 belde ve 4 köyde biri sözleşmeli olmak üzere 7 tane Kur'an kursu öğreticisi görev yapmaktadır. Altınyayla ilçesinde köyler dahil 26 cami bulunup, merkez de üç müezzin 4 imam hatip, köylerde ise 21 imam hatip görev yapmaktadır.⁵⁷

⁵⁵ Hasan Coşkun, *Sivas'ta Alevilik*, Sivas Zirve Yay., Sivas, s. 111-112, 2009.

⁵⁶ *Altınyayla Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Dergisi*, S. 1, s. 4, 2009.

⁵⁷ *Sivas İl Müftülüğü İstatistikleri*, Şubat, 2012.

Altınyayla ilçesindeki gözlemlerim doğrultusunda alevi köylerde görev yapan imam hatipler alevi halk ile her hangi bir sorun yaşamamaktadırlar. Özellikle imam hatiplerden camilerin açık tutulması ve ezanların okunmasını istemektedirler. Gözlemlediğimiz kadarı ile bu köylerde beş vakit namaz kılan, oruç tutan, zekat veren, kurban kesen ve hacca gidenler de bulunmaktadır.

İlçe merkezinde tarikat ve cemaatlerde faaliyet göstermektedir.

1.3. Altınyayla İlçesi Coğrafi Konumu

Altınyayla İlçesi Sivas İl Merkezinin Güney Batısında ve Sivas'a Ulaş ilçesi üzerinden 80 km. Şarkışla üzerinden ise 112 km. uzaklıkta yeni kurulan bir ilçemizdir. İlçenin yüzölçümü 717 km olup, denizden yüksekliği 1450 metredir. Altınyayla, doğusunda Kangal, kuzeydoğusunda Ulaş, batısında Şarkışla, güneyinde ise Kayseri (Pınarbaşı) ile çevrilidir.⁵⁸

1.4. Altınyayla İlçesi Doğal Yapısı

Altınyayla ilçesi, Kara Tonus Dağlarının eteğinde Tonus Ovasının üzerine kurulmuştur. İlçenin en önemli dağı Kara Tonus Dağıdır. Kulmaç Dağları da ilçe sınırları içerisindeki, önemli yükseltileri teşkil etmektedir. İlçenin en önemli ovası Kara Tonus ovasıdır. Tamamı tarıma elverişli olan bu ovanın genişliği 35 km² civarındadır.

Uzun Yayla'da ilçenin önemli diğer yaylasını oluşturur. Ayrıca Kara Tonus Dağları eteklerindeki İbicek, İncecik ve Mergesen yaylaları da mevcuttur.⁵⁹

1.5. Altınyayla İlçesi İdari Yapısı

Şarkışla'ya bağlı bir bucak merkezi olan ilçe, 1972 yılında Belediye teşkilatının kurulmasıyla birlikte Tonus olan ismi Altınyayla olarak değiştirilmiştir.

⁵⁸ İbrahim Yasak, **Sivas İli**, Sivas, s. 109-110, 1994.

⁵⁹ **Altınyayla Kaymakamlığı İlçe Tasarım Rehberi**, s.15, 2009.

20 Mayıs 1990 tarihinde yapılan bir idari düzenleme ile de Altınyayla, Şarkışla ilçesinden ayrılarak Sivas'a bağlı bir ilçe haline getirilmiştir.

Altınyayla merkez ilçesine bağlı Deliilyas ve Kale olmak üzere iki adet belediyesi bulunmaktadır. Altınyayla ilçesine bağlı köyler ise şunlardır: Başyayla, Serinyayla (Beydiğın), Doğupınar, Gümüşdiğın, Güzeloğlan, Harmandalı, Kızılhüyük, Kürkçüyurt, Mutubey, Paşaköy, Tahyurt, Taşlıhüyük, Yassıpınar ve Bayındır köyleridir.⁶⁰

1.6. Bitki Örtüsü

Bitki örtüsü tipik Anadolu Bölgesinin özelliğini yansıtır. Hakim bitki örtüsü step (bozkır)'tir. Yörede orman mevcut değildir. Yörede en yaygın ağaç türü kavak ağacıdır. İlkbahar yağışlarıyla canlanan çoğunlukla boyları 20-25cmyi geçmeyen yaz aylarında yağış yetersizliği nedeniyle çoğunlukla kuruyup kaybolan bozkır bitkileri içinde kısa ömürlü olan çiğdem, nevrız (karçiçeğı), gelincik, üvez türünden bitkiler yanında kuraklığa dayanıklı ve kökleri derine kadar inen keven, sığırkuyruğı, çoban döşegi, dağ yoncası, kekik, yavşan gibi bitkiler geniş yer tutar.⁶¹

1.7. İklimi

Altınyayla ilçesinde şiddetli karsal iklim hüküm sürmektedir. Kışları çok soğuk ve kar yağışlı, yazları ise sıcak ve kuraktır. Kışın don olayı sık görülür. Yazlar kısa sürer, ilkbahar ve sonbaharda yağışlar artar.

İlçemiz iç Anadolu bölgesinin en soğuk yörelerinden birisidir. Kış ayları dondurucu soğuk olup, kış ortalama sıcaklığı zaman zaman -36°C lere düştüğü görülmüştür. Altınyayla ilçesi hidrografik yapısı ve özellikleri (akarsular ve göller) Akar deresi, Karıboğan deresi ve Çaldıran dereleri bulunmaktadır. Sularının yaz aylarında azalmasına rağmen ilçenin tamamında kullanılmaktadır.

Devlet Su İşleri tarafından ilçede gölet yapımı hızlandırılmış ve Akarçayı üzerindeki Altınyayla göleti ile 1.112 m³ su toplama kapasitesi olup, 1500 hektar

⁶⁰ Altınyayla Kaymakamlığı İlçe Tasarım Rehberi, s.15, 2009.

⁶¹ Altınyayla Kaymakamlığı İlçe Tasarım Rehberi, s.29-30, 2009.

alanı sulayabilmektedir. Yine Karıboğan deresi üzerinde Deliilyas-Kurucagöl göleti ile 2700 hektar alan, Güzeloğlan göleti ile de 1000 hektar alan sulanabilmektedir.⁶²

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

1. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLAR

1.1. Örneklem Grubu İle İlgili Genel Bilgiler ve Yorumları

Bu başlık altında; yaptığımız anket ve mülakat sonucunda aşağıdaki tablolarda da görüleceği gibi örneklem grubunun yaş aralıkları, öğrenim durumu, yaşanılan yer, ailelerin kaç kişiden oluştuğu, evlenirken kaç yaşların da oldukları, eş seçiminde nelere dikkat edildiği ve mesleki durumları incelenmiştir.

Tablo-1. Örneklem Yaş Ortalaması Dağılımı.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
20-25 yaş	43	17,1
26-30 yaş	52	20,7
31-40 yaş	85	33,9
41-45 yaş	26	10,4
46 yaş üzeri	44	17,5
Toplam	250	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan örneklem çoğunluğu % 33,9’unun 31-40 yaş aralığında bulunmaktadır. Tabloya göre % 10,4’lük en az kısmı ise 41-45 yaşını oluşturmaktadır. 26-30 yaş aralığında olanlar ise, %20’7’lik kısım, 20-25 yaş aralığında olanlar ise %17,1’lik kısmı oluşturmaktadır. Anketlerimiz yapılırken özellikle ailenin sorumluluğunu üstlenmiş örneklem grubunun olmasına dikkat edilmiştir. Tablodan çıkan sonuca göre Altınyayla ilçesinin yaş ortalamasının

⁶² Altınyayla Kaymakamlığı İlçe Tasarım Rehberi, s.30, 2009.

genç bir nüfusa sahip olduğu ve gençlerin ailede daha aktif roller aldığı görülmektedir. Türkiye yaş ortalaması ile kıyaslandığında aslın da bu çıkan sonucun yadırganmaması gerektiği görülecektir. Çünkü Türkiye nüfusu genç ve dinamik bir yapıya sahiptir. Genç nüfuslu bir ülke olduğumuzu bu muhteşem vatanın küçük ve şirin bir ilçesi olan Altınyayla da yapılan bu anketle de görebiliyoruz.

Tablo-2. Örneklemin Öğrenim Durum Dağılımı.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Okuryazar değil	13	5,2
İlköğretim	110	43,8
Ortaöğretim	109	43,4
Üniversite	18	7,2
Toplam	250	100

Tablo 2’de örneklem grubunun öğrenim seviyelerini görmekteyiz. Tabloya göre araştırmaya katılanların % 43,8’i ilköğretim mezunu olarak görülmektedir. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı ise % 5,2 yani 13 kişidir. Tabloya bakıldığında orta öğrenim mezunlarının da azım sanamayacak kadar çoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Fakat istenilen ve özlenen eğitim seviyesinin üniversite düzeyinde olduğu ancak üniversite düzeyinin %7,2’lik bir dilimi oluşturduğu görülmektedir. Eğitim noktasında istenilen düzeyde olmaması örneklem grubunun yaşadığı ortam ve eğitime yeterince önem vermediği yapılan mülakatlar da dikkatlerden kaçmamaktadır. Okuryazar olmayanların da bulunması bunu desteklemektedir. Altınyayla ilçesi olarak ve genç bir nüfusa sahip olan bir ilçe olarak eğitim konusu üzerinde durulması gerektiğini tabloda ki veriler göstermektedir.

Tablo-3. Örneklemin Yaşadığı Yere Göre Dağılımı.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Köyde	100	39,8

İlçede	145	57,8
Hem köyde hem ilçede	5	2,0
Toplam	250	100

Tablo 3'e göre örneklem grubunun % 57,8'lik kısmı ilçede yaşamaktadır. Yine araştırmaya katılan örneklem grubunun % 2'lik en az kısmı ise hem ilçede hem de köyde yaşamaktadır. Örneklem grubunun %39,8'lik kısmı köyde yaşamaktadır. Örneklem grubunun daha ziyade Altınyayla ilçe merkezinde yaşayanlardan seçilmeye dikkat edilmesi doğal olarak ilçe merkezinde yaşayanların yüzdelik diliminin daha fazla olduğunu göstermektedir. Ancak ilçenin geneli olarak araştırmayı ele aldığımız için köyde yaşayanların da örneklem grubu olarak seçilmesine dayanak noktası olmuştur. Hem ilçe de hem de köyde yaşayanların emekli yada ilçede işyerleri olup köyle bağlantılarını koparmak istemeyen şahıslar olduğu dikkatleri çekmektedir.

Tablo-4. Örneklem Grubunun Ailelerinin Kaç Kişiden Oluştugu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
3 kişi	32	12,7
4 kişi	26	10,4
5 kişi	73	29,1
6 kişi	59	23,5
7 ve üzeri	60	23,9
Toplam	250	100

Tablo 4'e bakıldığında, araştırmaya katılanlara sorulan "aileniz kaç kişiden oluşuyor" sorusuna, katılımcıların %12,7'lik kısmı 3 kişiden oluştuğunu, 26 kişi %10,4'lük kısım 4 kişiden oluştuğunu, 73 kişi %29,1'lik kısım 5 kişiden oluştuğunu, 59 kişi %23,5'lik kısım 6 kişiden oluştuğunu, 60 kişi %23,9'lük kısım 7 ve üzeri cevaplarını vermişlerdir. Tablo bütünüyle ele alındığında Tablo 6'da belirtilen insan gücü ihtiyacı doğrultusunda aile fertlerinin sayısı olarak fazla olması doğal bir sonuç olarak görülmektedir.

Tablo-5. Örneklemin Evlendiğinde Kaç Yaşında Olduğu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
15-20 yaş	69	27,5
21-25 yaş	139	55,4
26-30 yaş ve üzeri	42	16,7
Toplam	250	100

Tablo 5’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların % 55’4ünün 21-25 yaş arasında evlendiği görülmektedir. %16,7’lik en az kısmının 26-30 yaş arasında evlenmiştir. 69 kişi %27,5’lik kısım 15-20 yaş arasında olduğunu söylemişlerdir. Türk toplumu olarak askerliğini yapmayana kız vermezler düsturunun burada da geçerli olduğunu görmekteyiz. Bunun doğal sonucu olarak da evlilik yaşının büyük çoğunluğunun 21-25 yaş aralığının oluşturduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. 15-20 yaş aralığının ise evlilik durumlarında ise anne babaların evlatlarının mürüvvetlerini ne kadar erken görürsek o kadar iyidir düşüncesinin hakim olduğunu yapılan mülakatlarda müşahede ettik.

Tablo-6. Örneklem Grubunun Eş Seçiminde Dikkat Ettiği Özellikler.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Yaşına	9	3,6
Akraba olmasına	11	4,4
Güzelliğine	11	4,4
Kendisinin maddi durumuna	4	1,6
Efendiliğine/dürüstlüğüne hanım	184	73,3
Efendiliğine/namussluluğuna		
Dindarlığına	28	11,2
Çalışkanlığına	3	1,2
Toplam	250	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi araştırmaya katılanlara sorulan “eşinizi seçerken nelere dikkat ettiniz” sorusuna katılımcıların %3,6’sı yaşına, %4,4’ü akraba olmasına, %4,4’ü güzelliğine, %1,6’sı kendisinin maddi durumuna, %73,3’lük kısmı

ise efendiliğine, dürüstlüğüne, namusuna, %11,2'lik kısmı dindarlığına, %1,2'lik kısım ise çalışkanlığına cevaplarını vermişlerdir. Evlilik konusunda geleneklerin etkin olduğu Altınyayla ilçesinde görücü usulünün yaygın olduğu, evlenecek gençlerden ziyade evlilik olayına daha çok ailelerin karar verdiği ve evliliklerin ailelerin beğenisinden sonra gerçekleştiği yapılan mülakatlarda dikkatleri çekmiştir.

Dini hassasiyetleri olan örneklem grubunun Hz. Peygamber'in hadisine uymaya özen gösterdiği, eş seçimin de dindar ve ahlaklı olanı tercih ettikleri tabloda % 73,3'lük büyük çoğunlukla bize göstermektedir. Yapılan mülakatlarda görücü usulü evliliklerin de olduğunu kaydetmemize rağmen tercih hakkı olan kişilerin eş seçiminde belli kriterleri aradığı gözlerden kaçmamaktadır.

Tablo-7. Örneklem Grubunun Mesleki Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Çiftçi	105	41,8
İşçi	46	18,3
Esnaf-tüccar	23	9,2
Memur	21	8,4
Emekli	12	4,8
Diğer	43	17,1
Toplam	250	100

Tablo 7'de örneklem grubunun % 41,8'lik çoğunluğunun çiftçi olduğu, %18,3'lük çoğunluğun işçi olduğu, %9,2'lik kısmın ise esnaf-tüccar olduğu, %8,4'lük kısım ise memur olduğu, %4,8'lik emekli, %17,1'lik kısım ise diğer seçeneğini işaretlemişlerdir. İş sahasının yok denecek kadar az olduğu insanların geçimlerini çiftçilik ve gurbetçi işçi olarak idame etmeye çalıştığı ilçede %9'luk bir azınlığın esnaf-tüccar, %9'luk diğer azınlığın da memur olduğu görülmektedir. Tablodan böyle bir sonucun çıkmasının en büyük etkenlerinden birisi ilçenin coğrafi konumu bir diğer sebep olarak da eğitime gerektiği kadar değer verilmemesi olabilir.

İlkokuldan mezun olan çocukların lise ve dengi okullara teşvik edilmemesi, özellikle köyden ilçeye okumak için gelen çocukların ulaşım da zorluk çekmeleri, çocuklar okula gönderildiğinde köydeki ya da ilçede yaşayanlar için evdeki işlerin yapılmayacağı düşünceleri okuma oranını düşürdüğünü gözlemledik. Okuma oranının istenilen düzeye ulaşamaması, insanların yaşadıkları köyden ayrılmaması cahil kalmalarına ve sosyal haklarının neler olduğunu dahi öğrenememelerine neden olabilir. Çiftçilikten elde edilen kazancın geçimlerini temin etme de kullandıkların sigorta primlerini dahi yatıramadıkları bu nedenle de emekli sayısının azınlıkta olduğu mülakatlarda kaydettik.

1.2.Örneklem Grubunun Dini Yaşantıları

Dini yaşantılar başlığı altında dini yaşantıya etki eden şahısların kimler olduğu tablo halinde incelenmiştir.

Tablo-8. Örneklem Dini Yaşantısına Etki eden Şahısların Kimler Olduğu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Ailem	75	29,9
Cami	48	19,1
İlahiyatçılar	7	2,8
Şeyhim	55	21,9
Cemaatler	65	25,9
Toplam	250	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi % 25,9’luk çoğunluğun dini yaşantısına “cemaatlerin” etkisi olduğu görülmektedir. Bu da gösteriyor ki Altınyayla küçük bir ilçe olmasına rağmen cemaatlerin yoğun bir faaliyet içerisinde insanlara ulaştığı ve onların dini hayatlarını etkileyecek kadar yoğun çalıştıklarını görmekteyiz. % 2,8’lik en az kısmının ise dini yaşantısına ilahiyatçıların etki ettiği görülmektedir. Dini

hayatına etki eden şahısın şeyhim cevabını verenlerin %21,9'luk bir kısmın olduğunu ve tarikatların da ilçe halkının dini hayatını yönlendirdiği hatta azımsanamayacak kadar etkili olduğunu tabloda görmekteyiz. Akademik seviyede çalışmalar yapan din eğitiminde önder olarak görülen ilahiyatçıların ise %2,8'lik en az kısmı oluşturduğunu tabloda görülmektedir. İnsanların dini hayatlarına etki eden camilerin de fonksiyonlarının tarikat şeyhlerinden ve cemaat liderlerinden daha az olduğunu tabloda görmekteyiz.

Küçük bir ilçe olan Altınyayla da dini hayata etki eden şahısların en az kısmını ilahiyatçıların oluşturması yadırganmayacak kadar normal bir durumdur. Çünkü ilçede imam hatip ve müezzin kayyumların imam hatip çıkışlı olmasından dolayı ilçede müftü hariç ilahiyatçı bulunmamaktadır. Tarikat ve cemaatlerin faaliyetlerinin yoğun olduğu ilçede imam hatiplerin de tarikatlar ve cemaatlerle ortak paydalarda birleştikleri ve ortak hareket etmeye çalıştıkları gözden kaçmamaktadır.

1.3.Örneklem Grubunun Dini Bilgi Durumu

Örneklem grubunun dini bilgi durumları incelenirken; namaz sureleri, kelime-i şehadet, imanın şartları, Allahın sıfatları, dört büyük kitap, dört büyük melek, Kur'an okumayı bilme, salavat getirmeyi bilip bilmeme ve namaz surelerini bilip bilmeme gibi bilgileri değerlendirilecektir.

Tablo-9. Örneklem Grubun Namaz Sureleri Olarak Bilinen Kısa Sureleri Nereden Öğrendiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Aile	31	12,4
Okul	14	5,6
Kuran kursu	68	27,1
Cami	96	38,2
Cemaat	32	12,7
Kitap-dergi	9	3,6

Toplam	250	100
---------------	-----	-----

Tablo 9'a göre namaz sureleri olarak bilinen kısa sureleri nereden öğrendiniz? sorusuna %38,2'lik çoğunluğun cami cevabını verdiğini görmekteyiz. Bu da gösteriyor ki toplumun dini hayatın da camilerin büyük bir rol oynadığı ve etkili bir faaliyet içerisinde olduğunu anlamaktayız. %3,6'lık en az kısmı ise kitap ve dergilerden öğrendiğini belirtmiştir. Camilerin din eğitiminde ki gerçekten yorumsuz yönünü ve etkinliğini tabloda görmekteyiz. Örneklem grubunun kitap okuma alışkanlığının olmaması dini bilgilerin camide duyarak öğrendikleri sınır olduğu anlayabiliriz. Çünkü tabloda kitap ve dergilerden öğrenme oranının çok düşük olduğunu görmekteyiz.

Tablo-10. Örneklem Grubunun Kelime-i Şهادeti Bilip Bilmediği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet biliyorum	250	100
Hayır bilmiyorum	0	0
Toplam	250	100

Tablo 10'a göre örneklemin tamamının kelime-i şهادeti bildiğini görmekteyiz. İslam'ın ilk şartı olan kelime-i şهادeti bilmeden Müslüman olunamayacağı İslam'ın bir kuralıdır. Araştırmaya katılan örneklemin çoğunluğunun Sünni Müslümanlardan seçilmesi nedeniyle böyle bir sonuç normal görünmektedir.

Tablo-11. Örneklem Grubunun Kelime-i Şهادetin Anlamını Bilme Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biliyorum	225	89,6
Bilmiyorum	16	6,4
Biraz biliyorum	6	2,4

Hiç bilmiyorum	3	1,2
Toplam	250	100

Tablo 11'e göre örneklemin %89,6'sının kelime-i şehadetin anlamını bildiğini görmekteyiz. %1,2'lik en az kısmının ise hiç bilmediği görülmektedir. Her şeye her türlü vakit ayıran insanların ebedi hayatlarını alakadar eden dini konulardaki pasifliğini ve gevşek davranışlar sergilediklerini İslam dinine girmenin ilk şartı olan kelime-i şehadetin anlamını bilip bilmeme konusunda ki bu tabloda açık bir şekilde görebiliriz.

Tablo-12. Örneklemin Kelime-i Şehadeti Nereden Öğrendiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Aile	129	51,4
Okul	8	3,2
Kuran kursu	30	12,0
Cami	62	24,7
Cemaatler	15	6,0
Kitap-dergi	6	2,4
Toplam	250	100

Tablo 12'ye göre örneklemin %51,4'lük kısmının kelime-i şehadeti ailesinden öğrendiğini görmekteyiz. %2,4'lük en az kısmının ise kitap ve dergilerden öğrendiği görülmektedir. Dini öğrenim ve öğretimin ilk başlangıcı çocuklara İslam'ın şartlarını öğretmekle başlamaktadır. Bunun da ilki olan kelime-i şahadet olup her aile çocuğuna bunu öğretmektedir ki bunu ailelerin yaptığını tablomuz teyit etmektedir.

Tablo-13. Örneklemin İslam İnancına Göre İmanın Şartlarını Bilip Bilmeme Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biliyorum	231	92,0
Bilmiyorum	14	5,6
Biraz biliyorum	5	2,0
Toplam	250	100

Tablo 13'e göre İslam inancına göre imanın şartlarını biliyor musunuz? Sorusuna %93'lük çoğunluğun biliyorum cevabını verdiğini görmekteyiz. %2'lik en az kısmının ise biraz biliyorum cevabını verdiğini görülmektedir. Ben müslümanım diyen bir kimsenin imanın şartlarından birini inkarı o kişinin inançsızlığına yada dinden çıktığına işarettir. Tabloda %5'lik bir kısmın ise inkar etmediği, hepsine iman ettiklerini fakat teknik olarak imanın şartlarının hepsini birden sayamayacaklarını anlayabiliriz. Yapılan mülakatlarda da söylemiş olduğumuz iman esaslarına örneklem grubunun tam olarak inanmış olduklarını gördük.

Tablo-14. Örneklemin İslam'ın Şartlarını Nereden Öğrendiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Aile	102	40,6
Okul	15	6,0
Kuran kursu	37	14,7
Cami	77	30,7
Cemaat	8	3,2
Kitap- dergi	11	4,4
Toplam	250	100

Tabloya göre %40,6'lık çoğunluk İslam'ın şartlarını aileden öğrendiğini söylemiştir. % 3,2'lik en az kısmı ise İslam'ın şartlarını cemaatlerden öğrendiğini söylemektedir. İslam'ın şartlarını öğrenmede caminin de azımsanamayacak kadar payının olduğunu tabloda görmekteyiz.

Tablo-15. Örneklemin Allah'ın Sıfatlarını Bilme Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biliyorum	173	68,9
Bilmiyorum	22	8,8
Biraz biliyorum	50	20,0
Hiç bilmiyorum	5	2,0
Toplam	250	100

Örneklem grubunun Allahın sıfatlarını biliyor musunuz sorusuna %68,9'luk çoğunluğu biliyorum cevabını verdiği görülmektedir. %2'lik az kısmının ise hiç bilmiyorum cevabını verdiği görülmektedir. Bir insanın inanıyorum demesi ile bir şeye teslim olduğunu söylemesi farklı şeyler olduğunu söylemesi farklı şeyler olsa gerek. Çünkü tabloya göre örneklem grubunu inanmış oldukları Allah'ı, sıfatlarıyla tanıyamadıkları görülmektedir. Tabloya göre inanmış olduklarını tanıyıp tanımama konusunda kararsızlık içerisinde olanların da varlığını görmekteyiz.

Tablo-16. Örneklemin Allah'ın Sıfatlarını Nereden Öğrendiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Aile	51	20,3
Okul	21	8,4
Kuran kursu	54	21,5
Cami	78	31,1
Cemaat	30	12,0
Kitap-dergi	16	6,4
Toplam	250	100

Tablo 16'ya göre örneklem grubunun Allahın sıfatlarını nereden öğrendiniz sorusuna %31,1'lik çoğunluğun cami cevabını verdiği görülmektedir. %6,4'lük az kısmının ise kitap-dergi cevabını verdiği görülmektedir. % 31,1'lik kısmının Allahın sıfatlarını camide öğrendiği tabloda görünmektedir. Müslüman bir toplumda dini

eğitimin sadece bir kurumdan değil, toplumu oluşturan bütün kurumlarda homojen bir şekilde yapıldığını diğer tablolarda görmek mümkün.

Tablo-17. Örneklemin Dört Büyük Kitabın İsimlerini Bilme Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biliyorum	236	94,0
Bilmiyorum	8	3,2
Biraz biliyorum	6	2,4
Toplam	250	100

Tabloya göre örneklem grubunun %94'ü dört büyük kitabın isimlerini biliyor. %2,4'lük en az kısmının ise birazını bildiğini görmekteyiz. Örneklem grubu içerisinde kendi kutsal kitabı dışın da diğer üç kutsal kitabın isimlerini bilmeyen %3'lük bir grubun da varlığını tabloda görmekteyiz. Bu tablo dini konularda ne kadar eksik olduğumuzu açık bir şekilde bizlere göstermektedir.

Tablo-18. Örneklemin Dört Büyük Kitabın İsimlerini Nereden Öğrendiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Aile	44	17,5
Okul	49	19,5
Kuran kursu	35	13,9
Cami	86	34,3
Cemaat	24	9,6
Kitap-dergi	12	4,8
Toplam	250	100

Tablo 18'e göre örneklem grubunun %34,3'lük kısmı dört büyük kitabın isimlerini camiden öğrenmiş olduğu görülmektedir. %4,8'lik en az kısmının ise kitap-dergiden öğrenmiş olduğunu görmekteyiz. Dört büyük kitabın isimlerinin öğrenildiği, din eğitimi mekânlarından ilk sıranın camilere ait olduğu tabloda

görülmektedir. Her ne kadar camilerde din eğitimi verilmiş olsa da insanlar dini kitap-dergi gibi eğitim ve öğretim araçlarından da yararlanarak, dini konulara vakıf olamaya çalıştıklarını görmekteyiz.

Tablo-19. Örneklem Dört Büyük Meleğin İsimlerini Bilip Bilmeme Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biliyorum	229	91,2
Bilmiyorum	6	2,4
Biraz biliyorum	15	6,0
Toplam	250	100

Tablo 19'a göre dört büyük meleğin isimlerini biliyor musunuz? sorusuna örneklem %91,2'lik büyük çoğunluğu biliyorum cevabını verdiğini görmekteyiz. %2,4'lük en az kısmının ise bilmiyorum cevabını verdiği görülmektedir. İmanın şartlarından olan meleklerle iman konusu ve İslam dininin kutsal kitabın da geçen dört büyük meleğin isimlerini örneklem grubunun büyük çoğunluğu bilmekle beraber dört büyük meleğin isimlerini hiç bilmeyenlerin de varlığını tabloda görmekteyiz. Önceki tablolarda da belirtildiği üzere insanların iman etme konusunda sıkıntılarının olmadığı ancak dinde var olan şeylerin bilgi eksikliği ya da okuma alışkanlıklarının olmaması, araştırmacı bir yapıya sahip olmamalarından kaynaklanabilir.

Tablo-20. Örneklem Dört Büyük Meleğin İsimlerini Nereden Öğrendiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Aile	61	24,3
Okul	33	13,1
Kuran kursu	39	15,5
Cami	91	36,3
Cemaat	8	3,2
Kitap-dergi	18	7,2
Toplam	250	100

Tablo 20'ye göre dört büyük meleğin isimlerini nereden öğrendiniz? sorusuna örneklemin %36,3'lük büyük çoğunluğunun cami cevabını verdiğini görmekteyiz. %3,2'lik en az kısmının ise cemaat cevabını verdiği görülmektedir. Örneklem grubu her ne kadar okullarda verilen din eğitiminin kesinlikle yetersiz olduğunu vurgulamış olsa bile, din eğitimi konusunda okulunda insanlara katkıda bulunduğunu görmekteyiz. Bu tabloda dört büyük meleğin isimlerinin öğrenilmesinde %13'lük bir kısmın okul cevabını vermesi azımsanamayacak kadar önemli bir dilimi oluşturmaktadır.

Tablo-21. Örneklem Grubunun Kur'an Okumayı Kaç Yaşında Öğrendiği

	Kişi (n)	Yüzde (%)
10 yaşında	70	27,9
12 yaşında	75	29,9
15 yaşında	31	12,4
18 yaşında	9	3,6
20 yaş ve yukarısı	65	25,9
Toplam	250	100

Tablo 21'e göre örneklem grubunun %29,9'luk çoğunluğu Kur'an okumayı 12 yaşında öğrendiği görülmektedir. %3,6'lık en az kısmının ise Kur'an okumayı 18 yaşında öğrendiği görülmektedir. Müslüman Türk toplumunun dine vermiş olduğu önemi ve değeri Kur'an öğrenme yaşından da görebiliriz. Son zamanlardaki Kur'an öğrenme yaşının beşinci sınıftan sonra yapılabileceğini gerektiren yasalarla birlikte Kur'an öğrenim yaşında da artış görüldüğü dikkatleri çekmektedir. Müslüman Türk toplumunun da Kur'an öğrenme yaşının beşinci sınıftan sonra başlatılmasının insanların dini yaşantılarına zarar verdiği ve küçük yaşlarda alınmayan Kur'an eğitiminin ilerleyen yaşlarda çokta pratiğe dökülmediği söylenebilir.

Mülakatlarda karşımıza çıkan durumun küçük yaşlarda Kur'an öğrenmeyenlerin ileriki yaşlarda Kur'an okumada zorlandıkları hatta okuyamadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo-22. Örneklem Grubunu Kur'an-ı Kerimi Arapçasından (yüzüne) Okuma Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Çok iyi biliyorum	49	19,5
Normal düzeyde biliyorum	113	45,0
Biraz biliyorum	44	17,5
Hiç bilmiyorum	44	17,5
Toplam	250	100

Tablo 22’de ise Kur’an-ı Kerim’i Arapçasından %45’lik kısmı normal düzeyde bildiğini belirtmiştir. %17,5’lik en az kısmı ise Kur’an-ı Kerim’i okumayı hiç bilmediğini tabloda görmekteyiz. Verilen Kur’an eğitiminin kalitesini de bu tabloda görebiliriz. Yapmış olduğumuz mülakatlarda da Kur’an okumayı çok iyi düzeyde biliyorum cevabını verenlerin %19.5’lik kısmın tecvitli bir okuyuşa sahip olduğu bunun dışında kalanların tecvit bilmedikleri gözlenmiştir.

Tablo-23. Örneklemin Kur'an-ı Kerimi Arapçasından (yüzüne) okumayı nereden Öğrendiği Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Aile	27	10,8
Okul	6	2,4
Kuran kursu	79	31,5
Cami	80	31,9
Cemaat	58	23,1
Toplam	250	100

Tablo 23’de göre Kur’an-ı Kerim’i Arapçasından okumayı nereden öğrendiniz sorusuna %31,9’luk çoğunluğun “cami” cevabını verdiğini görmekteyiz. % 2,4’lük en az kısmı ise Kur’an okumayı “okuldan” öğrendiğini söylemiştir. Toplum içerisinde de fazla bir fonksiyonu yokmuş gibi görünse de aslında toplumun dini hayatını dizayn eden ve sürekli içli dışlı olduğu ibadet kurumlarından camilerin

Kur'an öğretiminde etkin bir rolünün olduğunu tabloda görmekteyiz. Her ne kadar ilk eğitim ailede başlamış olsa bile Kur'an öğretiminde camilerin ve Kur'an Kurslarının büyük katkıları görülmektedir.

Tablo–24. Örneklemin Peygamber (sav) Adı Anıldığında Nasıl Salâvat Getirildiğini Bilip Bilmeme Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biliyorum	236	94,0
Bilmiyorum	14	5,6
Toplam	250	100

Tabloya baktığımız da örneklem grubunun % 94 büyük çoğunluğunun nasıl salâvat getirileceğini bildiği görülmektedir. % 5,6'lık az kısmının ise salâvat getirmeyi bilmediği görülmektedir. Çoğunluğu sünni müslümanlardan oluşan ilçe halkının %6'lık az bir kısmının dahi olsa nasıl salâvat getirileceğini bilmiyorum cevabını vermiş olduğu tabloda görülmektedir. Yapmış olduğumuz mülakatlarda örneklem grubunun Peygamber (sav)'in ismi anıldığında salavat okuduklarını fakat okudukları şeyin salavat olduğunu bilmedikleri gözlemlendi. Peygamber (sav)'in ismi anıldığında neden bunu okuyorsunuz denildiğinde büyüklerimiz bu şekilde yapardı cevabını aldık. Halkın tahkiki olarak ne yaptığını bilerek değil de taklidi olarak dini yaşamaya çalıştıkları yapılan mülakattan anlaşılmaktadır.

Tablo–25. Örneklemin Peygamber (sav) Adı Anıldığında Nasıl Salâvat Getirildiğini Nereden Öğrendiği Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Aile	89	35,5
Okul	8	3,2
Kuran kursu	51	20,3
Cami	67	26,7
Cemaat	29	11,6
Kitap-dergi	6	2,4
Toplam	250	100

Tablo 25'e göre örneklem grubunun %35'lik çoğunluğunun salâvat getirmeyi ailesinden öğrendiği görülmektedir. %2,4'lük en az kısmı ise kitap ve dergilerden salâvat getirmeyi öğrendiği görülmektedir. Din eğitiminde ilk akla gelen camilerin, salâvatın insanlara öğretilmesinde %26,7'lik bir dilimi oluşturduğu görülmektedir. Bu konu da ailelerin daha etkin ve duyarlı olmasını büyük etkisi görülmektedir. Müslüman bir toplumda eğitimin aileden başladığı göz önüne alındığında tablo değerlerinin daha farklı olması gerekirdi ki burada da ailelerin eğitim konusunda eksik yönleri görülmektedir.

Tablo-26. Örneklem Grubunun Namaz Sureleri Olarak Bilinen Kısa Sureleri Bilip Bilmediği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Çok iyi biliyorum	132	52,6
Normal düzeyde biliyorum	97	38,6
Biraz biliyorum	18	7,2
Hiç bilmiyorum	3	1,2
Toplam	250	100

Namaz sureleri olarak bilinen kısa sureleri biliyor musunuz? sorusuna %52,6'lık çoğunluğun çok iyi biliyorum cevabını verdiğini görmekteyiz. %1,2'lik en az kısmının ise namaz surelerini hiç bilmediğini belirtmiştir. Bir Müslüman'ın namazlarını kılabilmesi için Kur'an'dan birkaç ayet yahut kısa ayetler uzunluğunda birkaç sure bilmesi namazdaki kıraat farzının yerine getirilmesi için gerekli görülmüştür. Tabloya baktığımız da Müslüman toplumunda bile Müslüman olduğunu söyleyenlerin bile bu farzı yerine getirebilecek kadar bile dua ve sure bilmediğini görmekteyiz. Tabloda görünen ise araştırmaya katılan örneklem yarısından fazlasının namaz surelerini çok iyi bildiği cevabını vermeleridir. Bu durumda insanlar Kur'an okumayı bilmeseler de beş vakit namazlarını sürekli olarak

kılmasalar da namaz sureleri olarak bilinen kısa sureleri bilmektedirler. Çünkü hafta da bir de olsa Cuma namazını kılmak için camilere gitmektedirler.

1.4. Örneklem Grubunun Din Eğitimiyle İlgili Düşünceleri

Bu başlık altında örneklemin din eğitimi ile ilgili düşünceleri yorumlanmıştır. Örneklemin kitap okuma alışkanlığı, dini kitap okuma alışkanlığı, din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin çocukların dini hayatı için yeterli olup olmama durumu, din eğitimini hangi kurumun daha iyi verdiği, çocuklara dini ve ahlaki eğitimi kimin verdiği, din eğitiminde cinsiyet ayrımı yapılıp yapılmadığı ile ilgili düşünceleri, eğitime yapılan yatırım ve eğitime yapılan yatırımın ailenin geçimini nasıl etkilediği değerlendirilmiştir.

Bu başlık altında incelenen konular aslında ilçe halkının eğitimle olan bağı, kitaplarla olan tanışıklığı ya da barışıklığının küçük bir resmi niteliğinde olabilir. İlçe halkının kitap okuma alışkanlığı araştırılırken ne tür kitapların okunduğu da yapılan mülakatlarda kaydedilmiştir. Daha çok dini kitapların ve özellikle ilmihal okunduğu bunun dışında da ihtiyaç duyulduğunda farklı kitaplara müracaat edildiğini örneklem grubu belirtmiştir. Dindar bir kimliğe sahip olan ilçe halkının dini bilgilerin öğrenilmesin de ve bunların uygulamaya geçirilmesinde din eğitimi ve öğretiminin gerekli olduğunu, insanın imanını taklitten tahkike ulaştırmada dini kitapların büyük rol oynadığını vurgulamışlardır.

Tablo-27. Örneklemin Kitap Okuma Alışkanlığı

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen okurum	164	65,3
Bazen okumam	24	9,6
Her zaman okurum	30	12,0
Hiç okumam	32	12,7
Toplam	250	100

Tablo 27'ye göre örneklem grubunun %65,3'lük çoğunluğunun “bazen” kitap okuduğunu görmekteyiz. %9,6'lık kısmının ise bazen kitap okumadığı görülmektedir. %12,7'lik kısmının ise hiç kitap okumadığı tabloda görülmektedir. Türk toplumu olarak kitap okuma alışkanlığının olmadığını, örneklem grubunun da bulunmuş oldukları sosyo-ekonomik, kültürel gelişmişlik durumları ve eğitim konusunda ki tutumları göz önüne alındığında çıkan sonucun yadırganamayacak kadar doğal olduğu görülecektir.

Tablo-28. Örneklem Grubunun Dini Kitap Okuma Alışkanlığı

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen okurum	144	57,4
Bazen okumam	10	4,0
Her zaman okurum	86	34,3
Hiç okumam	10	4,0
Toplam	250	100

Tablo 28'de görüldüğü gibi %57,4'lük çoğunluğunun “bazen” dini kitap okuduğunu görmekteyiz. %4'lük kısmının ise hiç dini kitap okumadığı görülmektedir. Dini kitap okur musunuz? sorusunun normal kitap okur musunuz? sorusundan farklı bir yüzdeler dilime sahip olduğu tabloda görülmektedir. İnsanlar dini konulardaki eksiklerini giderebilmek ve ibadetlerini daha iyi yapabilmek için dini kitaplar okuduklarını ve eksik olan yanlarını bu şekilde tamamlamaya çalıştıklarını kaydettik.

Örneklem grubunun dini kitaplardan kastının ilmihal, siyer, dua kitapları ve meal gibi kitapları daha çok tercih ettiklerini, sürekli olmasa da ihtiyaç hissettiklerinde, boş zamanların da okumaya çalıştıklarını yapılan mülakatlarda gördük.

Tablo-29. Örneklem Grubunun Örgün Eğitimde Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Çocukların Dini Hayatı İçin Yeterli Olup Olmadığı Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biraz yeterli	45	17,9
Biraz yetersiz	31	12,4
Ne yeterli / ne yetersiz	34	13,5
Çok yeterli	19	7,6
Çok yetersiz	121	48,2
Toplam	250	100

Tablo 29’da görülüyor ki %48,2’lik büyük çoğunluğun Örgün eğitim de okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin çocukların dini hayatı için “çok yetersiz” cevabını verdiğini görmekteyiz. %7,6’lık en az kısmının ise “çok yeterli” cevabını verdiği görülmektedir. Dini eğitimin okullarda verilen iki saatlik din kültürü ve ahlak bilgisi dersi ile arzu edilen bir seviyeye ulaşılamayacağını, dini eğitimin daha kapsamlı bir şekilde çocuklarına verilmesi gerektiğini örneklem grubu yapılan mülakatlarda belirtmiştir. Yüzde ellilik büyük çoğunluğun çok yetersiz cevabını vermesi de bunu desteklemektedir.

Din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin halkın dini noktada ihtiyaçlarını karşılamadığı ve halkın taleplerine uymadığı ihtimalini düşündürmektedir. Kitap okuma alışkanlığı fazla olmayan örneklem grubunun okullarda okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinden beklentilerinin fazla olduğunu tabloda görebiliriz. Yapılan mülakatlarda veli ben öğrencimi okula gönderiyorsam ve benim çocuğum din kültürü ve ahlak bilgisi dersini alıyorsa dinini iyi öğrenmelidir düşüncesinin yaygın bir düşünce olduğunu kaydettik.

Tablo-30. Örneklemin Din Eğitimi En İyi Hangi Kurumun Verdiği Düşünceleri.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
--	-----------------	------------------

Aile	44	17,5
Okul	14	5,6
Kuran kursu	109	43,4
Cami	41	16,3
Cemaatler	42	16,7
Toplam	250	100

Tablo 30’da göre örneklem grubunun % 43,4’lük büyük çoğunluğu din eğitimini en iyi “Kur’an Kurslarının” verdiğini düşündüğü görülmektedir. % 5’6 lık en az kısmının “okul” cevabını verdiğini görmekteyiz. Tabloda yüzdeler dilim olarak din eğitiminin en iyi verildiği kurum olarak Kur’an Kurslarının çıkması aslında dindar Türk milleti olarak dini kurumlara verilen değerin ve dini kurumların fonksiyonel olarak daha işlevsel olması gerektiğini de göstermektedir. Her türlü eğitimin başladığı ailenin din eğitiminde de %17,5’lik sonuçla da büyük bir payının olduğunu görmekteyiz. Her ne kadar dini kurumlara din eğitimi noktasında güvenilse de azımsanamayacak derecede de cemaatlerin din eğitiminde etkilerinin varlığını tabloda görmekteyiz. Tabloya göre din eğitiminin Kur’an Kurslarının işi olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Tablo-31. Örneklem Çocuklarına Dini ve Ahlaki Terbiyeyi Kimin Verdiği

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Ailem	207	82,5
Okul	5	2,0
Cami	17	6,8
Kuran kursu	11	4,4
Cemaatler	10	4,0
Toplam	250	100

Tablo 31’e göre çocuklara dini ve ahlaki terbiyeyi % 82,5’lik çoğunluğu “aile” verdiğini düşündüğüdür. % 2’lik en az kısmı ise okul cevabını vermiştir. İnsanlar her ne kadar din eğitimini en iyi kuran kurslarının verebileceğini söylemiş olsalar bile tabloya göre din eğitiminin daha ziyade aile içerisinde verildiği tabloda

görülmektedir. Bu tablonun tablo yirmi ile çeliştiği ilk bakışta anlaşılabilir fakat teori ile pratik arasında ki farkı yansıtmaktadır. Çünkü örneklem grubunun bilincinde olduğu şey din eğitimi en iyi verecek olan yerin kuran kursları olduğu ancak böyle bir imkânın olmamasından yahut vaktin olmamasından kendi bilgileri doğrultusunda aktara bildikleri kadarıyla çocuklarına dini eğitim verdikleri yapılan mülakatlarda görülmüştür.

Tablo-32. Örneklemin Çocukların Dini ve Ahlaki Eğitiminde Cinsiyete Göre Ayrım Yapıp Yapmama Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet yaparım	15	6,0
Hayır yapmam	108	43,0
Bazen yaparım	30	12,0
Bazen yapmam	2	0,8
Hiç yapmam	95	37,8
Toplam	250	100

Tablo 32’de görüldüğü gibi % 43’lük büyük kısmı “hayır yapmam” cevabını verdiği görülmektedir. %0,8’lik en az kısmı ise “bazen yapmam” cevabını verdiği görülmektedir. Tabloda çıkan sonuçlara göre insanlar erkek ve kız çocukları arasında, kendi canından ve kanından olan evlatları arasında ayrım yapabildiğini ki gerekçesi ne olursa olsun kabul edilemeyecek kadar üzücü bu duruma %6’lık bir kısım evet yaparım cevabını verdiği görülmektedir. Bütün bilgilerin her gün yenilendiği bu bilgi çağında dahi insanların zihnin en köhne yerlerinde eskilerden kalma cahilane düşüncelerin, düşünce tarzlarının varlığını sürdürdüğünü görmekteyiz. Böyle bir düşüncenin kendine ve çevresindeki insanlara hiçbir fayda getirmeyeceğini bilmesine rağmen bu tutumundan vazgeçmediğini yapılan mülakatlarda gördük.

Tablo-33. Örneklemin Eğitime Yıllık Ne Kadar Yatırım Yaptığı Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Çok	61	24,3
Az	59	23,5
Biraz	80	31,9
Hiç	50	19,9
Toplam	250	100

Tablo 33'e göre örneklem grubunun %31,9'luk çoğunluğu eğitime yıllık "biraz" yatırım yaptığı cevabını verdiği görülmektedir. %24,3'lük kısmı ise "çok" cevabını verdiği, %19,9'luk bir kısmının ise eğitime hiç yatırım yapmadığı görülmektedir. Örneklem grubunun gelir seviyeleri ve yaş ortalamaları baz alınarak tablo değerlendirildiğinde de eğitime çok yatırım yaparım cevabını verenlerin ne kadar yatırım yapabileceği, yaş ortalaması düşünüldüğünde de hiç yatırım yapmam diyenlerin ya hiç çocuklarının olmadığı, yada okula giden çocuklarının olmadığı, bir diğer sebep olarak da çocuklarının okul çağının üstün de olduğu görülebilir.

Tablo-34. Örneklemin Eğitime Yapmış Olduğu Yatırımın Geçimini Olumsuz Yönde Etkileyip Etkilemediği

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Çok	86	34,3
Az	35	13,9
Biraz	61	24,3
Hiç	66	26,3
Diğer	2	0,8
Toplam	250	100

Tabloya göre örneklem grubunun %26,3'ünün eğitime yapmış olduğu yatırımlar geçimini olumsuz yönde "hiç" etkilememektedir. %13,9'luk kısmını ise "az" etkilediği görülmektedir. Yukarıdaki tablo ile birlikte değerlendirildiğinde de hiç cevabını verenlerin eğitimle irtibatı olan çocuklarının olmamasından, biraz cevabını

verenlerin de gerektiği kadar eğitime harcama ya da destek veren ailelerden olmadıkları yapılan mülakatlardan anlaşılmıştır.

1.5.Örneklemin Ekonomik Durumunun Dini Hayata Etkisi

Ekonomik durumun dini hayata etkileri incelenirken, örneklem grubunun aylık geliri, aylık gelirin aile geçimi için yeterliliği, elde edilen gelirin kendilerini tatmini ve evin geçimini nasıl sağladıkları ile ilgili bilgiler değerlendirilmiştir.

Tablo-35. Örneklem Grubunun Aylık Gelir Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
800-1000 TL	155	61,8
1001-1200 TL	16	6,4
1201-1400 TL	32	12,7
1401-1600 TL	6	2,4
1601-1800TL	10	4,0
1801 TL ve üzeri	31	12,4
Toplam	250	100

Tablo 35'e göre aylık gelir durumları şöyledir; 155 kişi %61,8'lik 800-1000 TL arasında olduğunu, %6,4'lük kısım 1001-1200 TL arasında olduğunu, %12,7'lik kısım 1201-1400 TL arasında olduğunu, %12,4'lük kısım 1801 TL ve yukarı olduğunu söylemişlerdir. Coğrafi konum itibariyle gelişim ve büyümeye müsait olmayan ve yatırım noktasın da gereken önemin verilmediği ilçenin insanların yaşam standartlarının ve gelir durumlarının açlık sınırının çok altın da olduğu tabloda görülmektedir. Yapılan mülakatlarda elde edilen gelirlerin ailelerin geçiminde yeterli olamadığı görülmüştür.

İlçede arazilerin geniş ve düz olmasına, ekili dikili alanların çok olmasına rağmen, arazinin verimsin, mevsimin kurak olmasından yeteri kadar verim alınmadığı bundan dolayı da elde edilen gelirler aylara bölündüğünde, aylık gelir oranlarının bir hayli düşük olduğunu tabloda görmekteyiz. Ayrıca toprakların verimsizliğinden ekili dikili alanların yarısını nadasa bırakıldığı ve arazinin yıl boyu yarısının boş kaldığını gördük.

Tablo-36. Örneklen Grubunun Kazancının Ailesinin Geçimi İçin Yeterlilik Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Hiç yeterli değil	50	19,9
Yeterli değil	61	24,3
Ne yeterli değil/ne yeterli	31	12,4
Yeterli	98	39,0
Çok yeterli	10	4,0
Toplam	250	100

Tablo 36’da görüldüğü gibi ailelerin %19,9’u aylık gelirinin hiç yeterli olmadığını, %2,3’ü yeterli olmadığını, %12,4’ü ise ne yeterli ne yetersiz olduğunu, %39’u yeterli olduğunu, %4’lük kısmı ise çok yeterli olduğunu beyan etmişlerdir. Kıt kanaat geçinen insanların az da olsa elinde olanla geçinmeye çalıştığı ve kazandığıyla geçinmeye çalıştığı görülmektedir. Genç nüfusun fazla olduğu ilçede iş sahasının olmaması ve başka alternatiflerinin olmaması insanları elde olanla geçinmeye itmektedir.

Yapılan mülakatlarda ilçe halkının, inançlarının gereği olarak aza kanaat gösterdikleri, elde edilen gelirlerden tasarruf etmeye çalıştıklarını ve olanla yetinmeye gayret gösterdiklerini gözlemledik. Kadere olan inançlarının, biz ne yaparsak yapalım yine Allah’ın bizim için taktir ettiğini yaşarız, elde olanla yetiniriz düşüncesini doğurduğu ihtimal dahilindedir. Çünkü örneklem grubunun çoğunluğunda hakim olan düşüncenin ben bana düşen vazifelerimi yaparım, vazifem tarlamı ekip biçmekse bunu yerine getiririm, hayvanlarımı beslemekse hayvanlarımı beslerim bunların sonucunda kazancımı Allah’tan dilerim düşüncesinin hakim olduğunu gördük.

Tablo-37. Örneklem Grubunun Yaptığı İşlerden Elde Ettiği Gelirlerin Kendilerini Tatmin Etme Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Hiç tatmin etmiyor	66	26,3
Tatmin etmiyor	51	20,3
Ne ediyor/ne etmiyor	57	22,7
Tatmin ediyor	69	27,5
Hep tatmin ediyor	7	2,8
Toplam	250	100

Tablo 37'ye göre örneklem grubunun %26,3'lük kısmının yaptığı çalışmalardan elde ettiği gelirlerin hiç tatmin etmediğini, %20'3'lük kısım tatmin etmiyor, %22,7'lik kısım ne ediyor ne etmiyor, %27,5'lik kısım tatmin ediyor, %2,8'lik kısım ise hep tatmin ediyor cevaplarını vermişlerdir.

Varsayımlarda ilçe halkının geçim şartlarından memnun olduğu ifade edilmişti; fakat örneklem grubunun elde edilen gelirden memnun olmadığı görülmektedir. Genel itibari ile çiftçilikle uğraşan halkın maddi noktada yaptıkları işlerde elde edilen gelirin büyük çoğunluğunun masraflara gittiği ve kendilerine fazla bir miktarın kalmadığı mülakatlarda müşahede ettik. Hayvancılıkla uğraşanların hayvan yemlerinin pahalı olması, hayvanlarının değerinde alıcı bulmadığından, tarımla uğraşanların gübre ve yakıtın pahalılığından yakındıklarını gördük.

Çiftçiliğin getirisinin olmadığı fakat ilçenin coğrafi şartları ve bulunduğu konum itibari ile yapacak başka iş olmamasından zorunlu olarak bu işle uğraştıklarını kaydettik. Sanayinin fazla gelişmediği bu ilçemizde insanların yazın geçimlerini temin etmek için, özellikle gençlerin başka şehirlere gittikleri ve oralarda çalıştığı, kışları da tekrar ilçeye döndükleri ve hayatlarını bu şekilde idame ettirdiklerini yapılan mülakatlarda kaydettik.

Tablo-38. Örneklem Grubunun Evinin Geçimini Nasıl Sağladığı Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Başkasının işinde çalışarak	136	54,2
Gurbetçi çocuklarım yada kardeşlerimin gönderdiği paralar	19	7,6
Kendime ait olan tarlalarımı işleyerek	41	16,3
Emekli maaşıyla	16	6,4
Beslediğim hayvanlardan sağladığım gelire	38	15,1
Toplam	250	100

Tablo 38'e göre örneklem grubu evinin geçimini % 54,2'lik çoğunluğun başkasının işinde çalışarak sağladığı görülmektedir. %6,4'lük en az kısmının ise emekli maaşı ile evinin geçimini sağladığı görülmektedir. Böyle bir tablonun ortaya çıkması daha önceki tablolar incelendiğinde ve ilçe halkının içerisinde bulunduğu durum göz önüne alındığında da yadırganmayacak kadar normal olduğu, ancak bu tablonun arzu edilmeyecek kadar da acı bir gerçek olduğu bütün çıplaklığı ile göze çarpmaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe halkının az da olsa hayvancılıkla uğraştığı ve geçimini beslediği hayvanlardan elde ettiği gelire sağladığı da dikkatleri çekmektedir. Türkiye'nin bir gerçeği olan ve insanların sosyal güvencelerinin olmayışı emekli sayısının da azlığı tabloda görülmektedir.

Bütün ömrünü ilçede ve köyde geçiren halkın sosyal haklardan haberdar olmaması ve sosyal güvencelerinin olmaması emekli sayısının az olmasına neden olmaktadır. İlçe halkının geçimlerini temin edecek kadar maddi güçlerinin olduğunu sigorta primlerini yatıramadıklarını bu nedenle de ilçede emekli maaşı alanların çok az sayıda olduğunu mülakatlar neticesinde ortaya çıktı.

1.6. Örneklem Grubunun İbadetleri

Dini inanç ve ibadetler başlığı altında incelenen konular ilçe halkının dini pratikleri üzerinde olacak. Kur'an okuma, namaz, oruç, zekat ve nafîle ibadetler vs.

gibi insanların günlük hayatlarında yerine getirmekle yükümlü olduğu dini sorumluluklar araştırılmıştır.

Tablo-39. Örneklemin Namaz Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Hiç kılmam	10	4,0
Beş vakit namazımı kılarım	201	80,1
Cuma namazımı kılarım	30	12,0
Bayram namazımı kılarım	7	2,8
Teravîh namazlarımı kılarım	2	0,8
Toplam	250	100

İslam dininde üzerinde en fazla durulan ibadet türü namazdır. Günde 5 vakit olarak her Müslüman'a farzdır. Namaz ibadeti ile ilgili olarak araştırma sonucunda % 80,1'lik büyük kısmı namaz kılar mısınız? Sorusuna evet kılarız cevabını vermiştir. % 0,8'lik en az kısmı ise teravîh namazlarını kılarım cevabını verdiği görülmüştür. Hiç namaz kılmayanların oranı ise % 4'lük bir kısmın olduğu tabloda görülmektedir. Kendisini dindâr birer Müslüman olarak tanıtan ve İslam'ın namaz gibi önemli bir ritüelinin çok az bir grup tarafında yerine getirmediği görülmektedir. Yapılan mülakatlarda namaz kılmayanların vakit bulamadıkları, işlerinin çok yoğun olması nedeniyle beş vakit namaz kılamadıkları ama Cuma namazlarını hiç kaçırmadıklarını söylediklerini kaydettik.

Tablo-40. Örneklem Grubunun Hanımlarının Namaz Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Hiç kılmaz	38	15,1
Beş vakit namazını kılar	195	77,7
Kaza namazlarını kılar	8	3,2
Teravîh namazlarını kılar	9	3,6

Toplam	250	100
---------------	-----	-----

Tablo 40'a göre örneklem grubunun hanımınız namaz kılar mı? Sorusuna %77,7'lik en fazla kesimin hanımlarının beş vakit namazlarını kıldığı görünmektedir. % 3,6'lık en az kısmının ise teravih namazlarını kılar cevabını verdiği görünmektedir. Beş vakit namaz kılma konusunda kadınların da dikkatli olduğu ve oran olarak erkeklere yakın olduğunu görmekteyiz. Çünkü erkekler zamanlarının çoğunu dışarıda çalışarak geçirirken kadınlar zamanlarının büyük bir kısmını evde ev işleri ile geçirmektedirler. Kadınların namaz kılma oranı erkeklerden fazla olacağı düşünülürken azda olsa oran olarak erkeklerden düşük görünmektedir. Kadınların ev işleri ve çocuklarla kendilerini çok meşgul ettikleri bu nedenle de namazlarını kaçırdıkları ihtimalini düşünebiliriz.

Tablo-41. Örneklem Grubunun Kızının/Kızlarının Namaz Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Hiç kılmaz	131	52,2
Beş vakit namazını kılar	100	39,8
Kaza namazlarını kılar	2	0,8
Nafile namaz kılar	8	3,2
Teravih namazlarını kılar	9	3,6
Toplam	250	100

Kızınız/kızlarınız namaz kılar mı? sorusuna % 52,2'lik kısmının kızının/kızlarının beş vakit namaz kılmadığı görülmektedir. % 39,8'lik kısmının ise beş vakit namazları kılıyor cevabını verdiği görülmektedir. %3,2'lik bir kısım ise nafile namaz kılar, %3,6'lık kısım ise teravih namazlarını kılar cevaplarını vermişlerdir. Araştırmaya katılan örneklem grubunun kızlarının namaz kılma oranlarının düşük olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Bunun sebebi olarak çoğunun kızlarının namaz kılma yaşında olmadıkları ama yine de kız çocuklarına sürekli olmasa da zaman zaman namaz kıldırıldıklarını ifade ettiler. Geriye kalan kısımlarda ise beş vakit namaz kılan kız çocuklarının azımsanamayacak kadar çok olduğu

görülmektedir. Bu da bize namaz kılan anne babaların çocuklarının da onlardan etkilendiği takliden olsa bile namazlarını kıldıklarını söyleyebiliriz.

Tablo-42. Örneklemin Cuma Namazlarını Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen kılarım	29	11,6
Bazen kılmam	2	0,8
Hep kılarım	219	87,3
Toplam	250	100

Tablo 42'ye göre araştırmaya katılanların % 87,3'ü Cuma namazı kılar mısınız? sorusuna hep kılarım cevabını verdiği görülmektedir. % 0,8'lik en az kısmı ise bazen kılarım cevabını vermiştir. Cuma namazlarını bazen kılmam diye cevap verenlerin ise çok sık olmasa da bazı haftalar Cumaya gittiklerini yapılan mülakatlarda gördük. Cuma namazlarına talebin vakit namazlarına oranla fazla olmasını şöyle anlayabiliriz; muhafazakar bir kimliğe sahip olan ilçe halkının haftada bir kılınan Cuma namazına gitmeyenlere iyi bir gözle bakılmadıkları hatta ayıpladıklarını gözlemledik.

Tablo-43. Örneklemin Bayram Namazlarını Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen kılarım	18	7,2
Hiç kılmam	3	1,2
Hep kılarım	229	91,2
Toplam	250	100

Tablo 43'e göre araştırmaya katılanların % 91,2'si bayram namazlarını kılar mısınız? sorusuna hep kılarım cevabını verdiği görülmektedir. % 1,2'lik en az kısmı

ise hiç kılmam cevabını vermiştir. Bayram namazları yılda iki defa kılınan namazlar olmasından, ilçede herkesin birbirini tanması ve bayramlaşmaların evlere gitmeden camilerde yapılmasından bayram namazlarına katılım yoğun olmaktadır.

Tablo-44. Örneklemin Teravîh Namazlarını Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen kılarım	61	24,3
Bazen kılmam	30	12,0
Hiç kılmam	3	1,2
Hep kılarım	156	62,2
Toplam	250	100

Tablo 44'e göre araştırmaya katılanların % 62,2'si teravîh namazlarını kılar mısınız? sorusuna hep kılarım cevabını verdiği görülmektedir. % 1,2'lik en az kısmı ise hiç kılmam cevabını vermiştir. Teravîh namazları ramazan ayına has 20 rekâtlı sünnet bir namaz olmasına rağmen örneklem grubunun büyük çoğunluğunun bu namazı kıldıklarını tabloda görmekteyiz. Yapılan mülakatlarda ramazan ayının kendine has manevi bir atmosferinin olduğu, bu manevi atmosferde insanların ibadet hususunda daha duyarlı oldukları ve insanların namaz kılmaya, daha farklı ibadetleri yapmaya birbirlerini teşvik ettiklerini gözlemledik. Bu teşviklerden dolayı teravîh namazlarına katılımın diğer namazlara oranla fazla olduğunu düşünüyoruz.

Tablo-45. Örneklem Grubunun Hanımlarının Teravîh Namazını Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen kılar	89	35,5
Bazen kılmaz	30	12,0
Hiç kılmaz	39	15,5
Hep kılar	92	36,7
Toplam	250	100

Tablo 45'e göre araştırmaya katılanların % 35,5'i hanımınız teravih namazı kılar mı? sorusuna bazen kılar cevabını verdiği görölmektedir. % 12'lik en az kısmı ise bazen kılmaz cevabını vermiştir. Tabloya baktığımız da erkek katılımcıların kadın katılımcılardan teravih namazlarına daha çok katıldıkları görölmektedir. Kadınların teravih namazını hiç kılmaz diyenlerin %15,5'lik azımsanamayacak kadar bir orana sahip olduklarını tabloda görmekteyiz. Çocuklara bakmak gibi büyük sorumluluğu olan kadınların küçük çocuklarını camilere götüremediklerinden teravih namazlarına katılamadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo-46. Örneklem Grubunun Kızının/Kızlarının Teravih Namazını Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen kılar	128	51,0
Bazen kılmaz	31	12,4
Hiç kılmaz	39	15,5
Hep kılar	52	20,7
Toplam	250	100

Tablo 46'ya göre araştırmaya katılanların % 51'i kızınız/kızlarınız teravih namazlarını kılar mı? sorusuna bazen kılar, %12,4'lük kısmı bazen kılar, %15,5'lik kısmı hiç kılmaz, %20,7'lik kısmı ise hep kılar cevaplarını vermişlerdir. Kızların kadınlara oranla teravih namazlarına daha fazla katıldıklarını bir önceki tablo ve bu tabloya baktığımız da açık bir şekilde görmekteyiz. Anneler kadar sorumluluğu olmayan ve daha serbest olan kız çocuklarının teravih namazı kılmada gayretli oldukları söylenebilir.

Tablo-47. Örneklem Nafile Namaz Kılma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen kılarım	162	64,5
Bazen kılmam	29	11,6
Hiç kılmam	29	11,6

Hep kılarım	30	12,0
Toplam	250	100

Tablo 47'ye göre araştırmaya katılanlara sorulan “nafile namaz kılar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir; %64,5'lik kısım bazen kılarım, %11,6'lık kısım bazım kılmam, %11,6'lık kısım hiç kılmam, %12'lik kısım ise hep kılarım cevaplarını vermişlerdir. Farz namazlardan sonra bağlayıcılığı fazla olmayan fakat insanın şahsi kemalatı ve şahsi ibadeti olarak kılmış oldukları nafile namazlarda da ara sıra kılınsa da örneklem grubunun nafile namaz konusun da ellerinden geleni yaptıklarını tabloda görmekteyiz.

Tablo-48. Örneklem Grubunun Kaç Yaşında Oruç Tutmaya Başladığı.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
10 yaşında	98	39,0
12 yaşında	102	40,6
15 yaşında	33	13,1
18 yaşında	6	2,4
20 yaşında	11	4,4
Toplam	250	100

Tablo 48'e göre örnekleme sorulan kaç yaşınız da oruç tutmaya başladınız? sorusuna % 40'6lık büyük çoğunluğun 12 yaşında cevabını verdiği görülmektedir. % 2,4'lük en az kısmının ise 18 yaşında cevabını verdiği tabloda görülmektedir. Türk İslam toplumu içerisinde doğan ve o toplumun kültürün de yoğrulan insanların taklitle başlayan ibadetlerinin küçük yaşlarda başladığını tabloda görmekteyiz. İslam dininde dini sorumlulukların buluş çağı ile başlamasına rağmen daha küçük yaşlarda ibadetleri yerine getirildiğini tabloda görmekteyiz.

Tablo-49. Örneklem Grubunun Çocuklarına Kaç Yaşlarında Oruç Tutmalarını Tavsiye Ettiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
10yaşında	112	44,6
12yaşında	127	50,6
15yaşında	9	3,6
20yaşında	2	0,8
Toplam	250	100

Tablo 49'a göre örnekleme sorulan çocuklarınıza kaç yaşında oruç tutmalarını tavsiye edersiniz? Sorusuna % 50,6'lık büyük çoğunluğun 12 yaşında cevabını verdiği görülmektedir. % 0,8'lik en az kısmının ise 20 yaşında cevabını verdiği tabloda görülmektedir. Örneklem grubunun büyük çoğunluğundaki hakim olan düşüncenin; ibadete başlama yaşının küçük yaşlarda başlaması gerektiği geç kalındığında ise çocukların ibadetleri yerine getirmede zorlandıkları söylemişlerdir. Bu düşünceler doğrultusunda çocuklarına oruç tutmayı tavsiye ettikleri yaş ortalamasının düşük olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo-50. Örneklemin Ramazan Orucunu Tutma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen tutarım	7	2,8
Bazen tutmam	7	2,8
Hep tutarım	236	94,0
Toplam	250	100

Tablo 50'ye göre örnekleme sorulan ramazan orucunu tutar mısınız? sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir; % 2,8'lik çoğunluk bazen tutarım, %2,8'lik kısım bazen tutmam, %94'lük kısım ise hep tutarım cevaplarını vermişlerdir. Yılda bir ay ramazan ayında farz kılınan ve İslam'ın şartlarından olan ramazan orucunu örneklem grubunun hemen hemen hepsinin kaçırmadan tuttuğunu tabloda görmekteyiz. Diğer

ibadetlerde olduğu gibi azda olsa oruç ibadetinde de aksaklık yapanların bu ibadeti yerine getirmeyenlerin varlığına tabloda şahit olmaktadır.

Tablo-51. Örneklem Grubunun Hanımlarının Ramazan Orucunu Tutma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen tutar	25	10,0
Bazen tutmaz	2	1,2
Hep tutar	223	88,8
Toplam	250	100

Tablo 51'e göre örnekleme sorulan hanımın ramazan orucunu tutar mı? sorusuna katılımcıların cevapları şöyledir; % 88,8'lik kısmı hep tutar, %10'luk kısmı bazen tutar, %1,2'lik kısmı ise bazen tutmaz cevaplarını vermişlerdir. Oruç ibadetine has bir durum olsa gerek bayanların da diğer ibadetlere nazaran oruç tutma konusunda titiz davrandıklarını tabloda görmekteyiz.

Tablo-52. Örneklem Grubunun Kızının/Kızlarının Ramazan Orucunu Tutma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen tutar	90	35,9
Bazen tutmaz	9	3,6
Hiç tutmaz	14	5,6
Hep tutar	137	54,6
Toplam	250	100

Tablo 52'ye göre örnekleme sorulan kızın/kızlarının ramazan orucunu tutar mısınız? sorusuna katılımcıların cevapları şöyledir; % 54,6'lık büyük çoğunluğun hep tutar cevabını verdiği görülmektedir. % 3,6'lık en az kısmının ise bazen tutmaz, cevabını verdiği tabloda görülmektedir. Daha önceki tablolarda örneklem grubunu kızlarının çoğunun küçük yaşlarda olduğunu ifade etmiştik. Yaşları ufak olsa da örneklem grubunun kızlarını oruç ibadetine teşvik ettikleri ve oruç tuttuklarında onları ödüllendirdiklerini yapılan mülakatlarda kaydettik.

Tablo-53. Örneklemin Zekât ve Fitre Verme Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Bazen veririm	29	11,6
Bazen vermem	8	3,2
Çoğu zaman veririm	32	12,7
Hep veririm	176	70,1
Hiç vermem	5	2,0
Toplam	250	100

Tablo 53'e göre araştırmaya katılan örneklem grubu zekât ve fitre verir misiniz? sorusuna %70,1'lik çoğunluğun hep veririm cevabını verdiği görülmektedir. % 2'lik en az kısmının ise hiç vermem cevabını verdiği görülmektedir. Zekât ibadeti namaz oruç gibi ibadetlerden farklı olarak mali bir ibadet olmasına rağmen insanlar güçleri nispetin de bu ibadeti yerine getirmeye çalıştıkları kendilerine zekât düşmese bile fitre verme konusunda çok titiz olduklarını ve bu ibadeti hiç kaçırmadıklarını yapmış olduğumuz mülakatlarda gördük.

Tablo-54. Örneklem Grubunun Kurban Kesme Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde(%)
Bazen kesmem	17	6,8
Bazen keserim	10	4,0
Çoğu zaman keserim	10	4,0
Hep keserim	213	84,9
Toplam	250	100

Tablo 54'e göre araştırmaya katılan örneklem grubu kurban keser misiniz? Sorusuna % 84,9'luk çoğunluğun hep keserim cevabını verdiği görülmektedir. % 4'lük en az kısmının ise bazen keserim, % 4'lük kısmının ise çoğu zaman keserim cevabını verdiği görülmektedir. Yılda bir defa yapılan kurban ibadeti konusun da örneklem grubunun büyük çoğunluğunun yerine getirmeye çalıştığını tabloda görmekteyiz.

Tablo-55. Örneklemin Ayda Hangi Sıklıkta Kur'an Okuduğu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Her gün okurum	76	30,3
Haftada birkaç gün okurum	75	29,9
On beş günde bir aklıma geldikçe okurum	40	15,9
Sadece cuma günleri	28	11,2
Hiç okuyamam	31	12,4
Toplam	250	100

Ayda hangi sıklıkta Kur'an okursunuz sorusuna %30,3'lük çoğunluk hergün okurum cevabını vermiştir. %11,2'lik azınlık ise sadece Cuma günleri Kur'an okuduğunu belirtmektedir. Azımsanamayacak bir grubun 29,9'luk kısmın haftada birkaç gün okurum cevabını verdiği tabloda görünmektedir. Aslında arzu edilen sonucun az da olsa devamlı olan bir okuyuş olmasıdır. Fakat insanların içinde buldukları hayat şartları bunu pek mümkün kılmamaktadır. Hiç Kur'an okuyamıyorum diyenlerin de Kur'an okumasını bilmeyenler olduğunu Tablo28'de gördük.

Tablo-56. Örneklem Grubunun Hanımlarının Kur'an Okuma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet biliyorlar	190	75,7
Hayır bilmiyorlar	60	24,3
Toplam	250	100

Tablo 56'da hanımınız Kur'an okumayı biliyor mu? Sorusuna %75,7'lik çoğunluğun hanımlarının Kur'an okumayı bildiğini görmekteyiz. %24,3'lük kısmının ise hanımların Kur'an okumayı bilmediğini görmekteyiz. Tabloya bakıldığında da kadınların erkeklerden Kur'an öğrenimi ve Kur'an okuma konusunda daha gayretli ve başarılı olduklarını söyleyebiliriz. Çünkü kadınların erkeklere göre daha daha çok

zamanları bulunmakta ve erkeklerden daha fazla evde kalmaktadırlar. Erkekler ise çalışma şartlarından dolayı fazla zaman bulamamakta ve işlerin ağırlığından dolayı evdeki zamanlarını dinlenerek geçirdikleri söylenebilir.

Tablo-57. Örneklem Grubunun Kızının/Kızlarının Kur'an Okuma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet biliyor	172	68,5
Hayır bilmiyor	78	31,1
Toplam	250	100

Tablo 57'de kızınız/kızlarınız Kur'an okumayı biliyor mu? sorusuna %68,5'lik çoğunluğun kızının/kızlarının Kur'an okumayı bildiğini görmekteyiz. %31,1'lik kısmının ise kızının/kızlarının Kur'an okumayı bilmediğini görmekteyiz. Kız çocuklarını da kuran öğreniminde babalardan gayretli olduğu tabloda çıkan sonuca göre hayli ileri olduğu görünmektedir. Yapılan mülakatlarda Kur'an öğrenme ve okuma da kız çocuklarının erkek çocuklardan daha azimli, istekli vakitlerini erkek çocuklara göre çok olduğunu örneklem grubu ifade etti. Bunun sebebi olarak erkek çocuklarının yapılan işlerde kendilerine yardım etmek için alıkonulduğu bu nedenle de cami ve Kur'an eğitimi veren Kur'an kurslarına devam edemediklerini belirttiler.

Tablo-58. Örneklem Grubunun Hanımlarının Başörtüsü Kullanma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet kullanıyor	243	96,4
Hayır kullanmıyor	2	0,8
Bazen kullanıyor	2	0,8
Toplam	250	100

Tabloya göre örneklem grubunun % 92,4'lük çoğunluğunun hanımının başörtüsü kullandığı görülmektedir. %0,8'lik kısmının bazen kullanıyor, %0,8'lik kısmı kullanmıyor cevabını verdiği görülmektedir. Dindar bir kimliğe sahip olan

örneklem grubunun başörtüsünün Allah'ın bir emri olduğu ve bizlerde Allah'a inanan insanlar olarak O'nun emirlerine uymakla mükellef olduğumuz düşüncesinde olduklarını söyleyebiliriz. Yapılan mülakatlarda örneklem grubunun eşlerinin başörtüsü kullanma konusunda kendilerine bir zorlama yapılmadığını eşlerin başörtüsünü kendi istekleri doğrultusunda taktıklarını belirttiler.

Tablo-59. Örneklem Grubunun Kızının/Kızlarının Başörtüsü Kullanma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet kullanıyor	199	79,3
Hayır kullanmıyor	41	16,3
Bazen kullanıyor	4	1,6
Bazen kullanmıyor	6	2,4
Toplam	250	100

Tablo 59'a göre örneklem grubunun % 75,3'lük çoğunluğunun kızlarının başörtüsü kullandığı görülmektedir. % 1,6'lık en az kısmının kızının/kızlarının bazen kullandığı % 2,4'lük kısmının da bazen kullanmadığı görülmektedir. Başörtüsü kullanma konusun da kızlarının hanımlardan daha az olduğunu tabloda görmekteyiz. Yapılan mülakatlarda kızlarının başörtüsü kullanmasını isteyen babaların çoğunlukta olup fakat kızlarının okula gittiklerini ve okula başörtüsü ile almadıklarından başörtüsü kullanma konusun da sıkıntı çektiklerini, bunun kendileri için büyük bir problem olduğunu ve bu problemin bir an önce halledilmesi gerektiği konusun da örneklem grubunun hemfikir olduklarını müşahade ettik.

1.7. Örneklem Grubunun İnançları

Örneklem grubunun inançları başlığı altında kader inancı, sorunların çözümünde kader inancının etkileri, başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna inanma durumu, hurafelerin dinin bir parçası olduğuna inanma ve hurafelerin neler olduğunu bilme, cennete girebilmek için kalp temizliğinin yeterlilik durumu, kılınan namazların işlerine engel teşkil etme durumu ve yapılan ibadetlerin işlerini kolaylaştırdığına inanıp inanmama gibi durumları incelenecektir.

Tablo-60. Örneklem Kader İnancı.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet çok inanırım	241	96,0
Normal seviyede inanırım	7	2,8
Biraz inanırım	2	,8
Toplam	250	100

Tablo 60'a göre kadere inanır mısınız sorusuna araştırmaya katılanların %96'lık büyük çoğunluğu "Evet çok inanırım" cevabını verdiğini görmekteyiz. %1'lik en az kısmının ise biraz inanırım cevabını verdiğini görülmektedir. Bilindiği üzere kader inancı İslam inanç esaslarından bir tanesini teşkil etmektedir. İslam inancına göre kadere iman etmeyen insan ya da kaderi inkar edenin inançsız olduğu söylenebilir. Yapılan mülakatlarda kader meselesine normal seviyede inanırım ve biraz inanırım cevabını veren örneklem kader meselesi hakkında bilgilerinin olmadığını gördük. Bu da bize gösterdi ki insanlarda şöyle bir anlayışın varlığı hüküm sürmekte; dinde ne varsa ben onu kabul ediyorum ama benim dini konuları araştırmaya ihtiyacım veya zamanım yok, dinde var olan şeyleri kabullenerek yapılan bir iman benim için yeterli görüşünün yaygın olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo-61. Örneklem Günlük Hayatta Karşılaştığı Sorunların Çözümünde Kader İnancının Etkisi.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
--	----------	-----------

Evet oluyor	177	70,5
Hayır olmuyor	12	4,8
Bazen oluyor	19	7,6
Bazen olmuyor	10	4,0
Hep oluyor	32	12,7
Toplam	250	100

Tablo 61'e göre örneklem grubunun günlük hayatta karşılaştığı sorunların çözümünde kader inancınız etkisi oluyor mu? Sorusuna %70,5'lik çoğunluğun evet oluyor cevabını verdiği görülmektedir. % 4,8'lik en az kısmının ise hayır olmuyor, diğer %4'lük en az kısmının ise hep oluyor cevabını verdiği görülmektedir. Bu tabloda, kadere iman eden kederden emin olur düsturunun yaygın bir şekilde işlediğini görmekteyiz. Yapılan mülakatlarda insanların biz ne yaparsak yapalım Allah'ın dileğinin dışın da başka bir şey olmuyor, aciz olan insanın mutlak kudret sahibi olan Allah'ın kaderine razı olması gerektiği ve bunun bilincinde olan iman sahibinin her işinde mutlu olabileceği düşüncesin varlığını yapılan mülakatlarda gördük.

Tablo-62. Örneklem Başörtüsünün Dini Bir Vecibe Olduğuna İnanma Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet çok inanırım	229	91,2
Normal seviyede inanırım	17	6,8
Biraz inanırım	4	1,6
Toplam	250	100

Tablo 62'ye göre örneklem grubunun % 91,2'lik büyük çoğunluğunun başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna evet çok inanırım cevabını verdiği görülmektedir. %1,6'lık en az kısmının ise biraz inanırım cevabını verdiği görülmektedir. Dindar birer Müslüman olduğunu söyleyen örneklem grubun başörtüsü konusunda titiz oldukları ve bunu insanların şahsi tercihlerine bırakılmadığı bizatihi Allah'ın bir emri olduğu ve bunu yerine getirmeyenlerin

günahkâr olacağını yapılan mülakatlarda da kaydettik. Başörtüsünün dini bir vecibe olduğunu söyleyenlerin bunun Kur'an ayetlerinde Allah tarafından kadınlara emredildiği ve uyup uymama konusunda bir serbestiyetin olmadığı inançlı olan her kadının bunu yerine getirmesi gerektiğini yapılan mülakatlarda da gördük.

Tablo-63. Örneklem Grubunun Hayatın Çeşitli Alanlarında Dinde Yeri Varmış Gibi Kabul Edilen Fakat Dini Literatürde Hurafe Olarak Tanımlanan İnanışları Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet var	38	15,1
Hayır yok	192	76,5
Bazen var	20	8,0
Toplam	250	100

Tabloya göre hayatın çeşitli alanlarında dinde yeri varmış gibi kabul edilen fakat dini literatürde hurafe olarak tanımlanan inanışlarınız var mı? sorusuna %76,5'lik çoğunluğun hayır yok cevabını verdiği görülmektedir. % 8'lik en az kısmının ise bazen var cevabını verdiği görülmektedir. İslam dinini kabul eden, Allah'ın emirlerine tabi olan ve yasaklarından sakınan kişi her ne kadar dikkat etse de eski alışkanlıkları, örf ve adetlerini terk edemiyor. Terk etmiş olsa bile yaşamış olduğu çevrenin etkisi ile devam eden bazı alışkanlıkları olabiliyor. Halk arasında, dinde yeri olmayan ama sanki dinin bir gereği imiş gibi algılanan birçok adet ve alışkanlığa rastlamak mümkündür. Örneklem grubunun da buna benzer alışkanlıklarının ve bu alışkanlıkların dinde yeri olup olmadığının bilincinde olunup olunmadığı sorulmuştur. Görüldüğü gibi ankete katılanların %76,5'lik çoğunluğun bilinçli şahıslardan olduğu görülmektedir.

Tablo-64. Örneklemin Dini Yaşantısında Hurafe Olarak Tanımlanan Şeylerin Neler Olduğunu Bilip Bilmeme Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Evet biliyorum	153	61
Hayır bilmiyorum	43	17,1
Bazılarını biliyorum	30	12,0
Bazılarını bilmiyorum	24	9,6
Toplam	250	100

Tablo 64'e göre dini yaşantınızda hurafe olarak tanımlanan şeylerin neler olduğunu biliyor musunuz? sorusuna %61'lik çoğunluğun evet biliyorum cevabını verdiği görülmektedir. % 9,6'lık en az kısmının ise bazılarını bilmiyorum cevabını verdiği görülmektedir. Dinde var olan şeylerin yaşanması ve onlara teslimiyet dinde yeri olmayan hurafelerin ayıklanmasında en büyük etken olsa gerek. Fakat insanlar dinden ne kadar uzak yaşarlarsa, var olan bir gerçeğin dini noktada kendisine fayda veya zarar getireceğini kestiremez. Tabloda da görüldüğü üzere örneklem grubunun dini yaşantıların da hurafe olarak tanımlanan şeylerin neler olduğunu %17,1'lik bir kesimin neler olduğu konusunda "hayır bilmiyorum" cevabını verdiği görülmektedir.

Tablo-65. Örneklemin Dini Vecibeleri Yerine Getirmeden Cennete Gitmek İçin Kalbinin Temiz Olmasının Yeterlilik Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biraz yeterli	23	9,2
Biraz yetersiz	8	3,2
Ne yeterli/ne yetersiz	39	15,5
Kesinlikle yeterli	23	9,2
Kesinlikle yetersiz	157	62,8
Toplam	250	100

Tablo 65'e göre örneklem grubunun cennete gitmek için kalbinin temiz olmasının yeterli olup olmamasına % 62,8lik çoğunluğun hayır yeterli değil cevabını, % 3,2'lik en az kısmının ise biraz yeterli cevabını verdiği görülmektedir. Âlimler arasında çokça tartışılan, hatta mezheplerin bile oluşmasına sebep olan bir meselenin, halk arasında da farklı anlaşılıp yorumlandığı, kalp temizliğinin, ibadetlere gerek kalmadan insanın ebedi hayatını kurtarabileceği ve cennet için yeterli olma mevzusu farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Örneklem grubundan %9,2'lik bir kesimin de bu konu da "kesinlikle yeterli" cevabını verdiğini görmekteyiz.

Tablo-66. Örneklem Kıldığı Namazların İşlerine Engel Olup Olmama Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Hiç engel olmaz	189	75,3
Engel olmaz	47	18,7
Ne engel olur/ne engel olmaz	11	4,4
Engel olur	3	1,2
Toplam	250	100

Tablo 66'ya göre örneklem grubu kıldığınız namazlar işlerinize engel oluyor mu? sorusuna % 73'lük çoğunluğu hiç engel olmaz cevabını vermiştir. % 1,2'lik en az kısmı ise engel olur cevabını verdiği görülmektedir. Namaz kıllamayanların namaz kılmama konusunda öne sürdükleri şeylerin vakitlerinin olmaması ve işlerinin yoğunluğunu önceki tablolarda belirtmiştik. Yapılan mülakatlarda da gördük ki namazlarını kılanların manen kendilerini daha iyi hissettikleri, namazın işlerine hiç engel olmadığını belirttiklerini kaydettik.

Tablo-67. Örneklem Grubunun Yaptığı İbadetlerin İşlerini Kolaylaştırdığına İnanma Durumu.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Hiç inanmam	4	1,6

İnanırım	86	34,3
Hep inanırım	160	63,7
Toplam	250	100

Yaptığınız ibadetlerin işlerinizi kolaylaştırdığına inanır mısınız? Sorusunun örneklem grubunun % 63,7'lik kısmı hep inanırım cevabını verdiği tabloda görülmektedir. % 34,3'lük kısmının ise inanırım cevabını verdiği görülmektedir. İbadet konusu inanç sahiplerinin dünya ve ahiret hayatlarını düzenleyen, insanları psikolojik olarak huzura eriştiren ritüellerdir. Bu ilk yaratılan insan da olduğu gibi son yaratılan insan da değişmeyecek bir realitedir. En ilkel kabilelere de bakılsa bu gerçek bir türlü kutsala tapınma olarak görülecektir. İnsanda kutsal inancı her zaman var ola gelmiştir. İslam dininde de ibadetler bir bütün olarak düşünüldüğünde ve tabloya bakıldığında örneklem grubunun bu gerçeği yansıttığını görebiliriz.

1.8. Örneklem Grubunu Dini Sorumlulukları

Dini sorumluluklar başlığında örneklemin; dini sorumluluklarına kendilerinin, hanımlarının ve kızlarının dikkat edip etmemeleri incelenecektir.

Tablo-68. Örneklemin Dini Sorumluluklara Dikkat Etme Durumu

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biraz dikkat ediyorum	62	24,7
Biraz dikkat etmiyorum	11	4,4
Kesinlikle dikkat ediyorum	159	63,3
Vakit buldukça dikkat ediyorum	15	6,0
Hiç vaktim olmuyor	3	1,2
Toplam	250	100

Tablo 68'e göre örneklemin dini sorumluluklara ne kadar dikkat ediyorsunuz sorusuna % 63,3'lük çoğunluğun kesinlikle dikkat ediyorum cevabını verdiği, % 1,2'lik en az kısmının ise hiç vaktim olmuyor cevabını verdiği görülmektedir. Bir dine mensup olan kişi mensup olduğu dinin gereklerini yerine getirmekle

yükümlüdür. Aksi takdirde tabi olduğu dindeki yaptırımları hak eder ki dindar olarak görünen şahsa yakışmayan bir durum ortaya çıkar. Tabloya baktığımızda %61'lik bir kısım örneklemin dini vecibelere kesinlikle dikkat ettiğini ve sağlam birer dindar olduklarını görüyoruz. %6'lık bir kısmın ise dini konuların kendilerini fazla ilgilendirmediği ama ortamları ve durumları müsait olunca dini görevlerini yerine getirmeye çalıştıkları söylenebilir.

Tablo-69. Örneklem Grubunun Dini Sorumluluklara Hanımlarının Ne Kadar Dikkat Ettiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biraz dikkat ediyor	71	28,3
Biraz dikkat etmiyor	20	8,0
Kesinlikle dikkat ediyor	137	54,6
Vakit buldukça dikkat ediyor	20	8,0
Hiç vakti olmuyor	2	0,8
Toplam	250	100

Tablo 69'a göre örneklem grubunun hanımlarının %54,6'lık çoğunluğunun dini sorumluluklara kesinlikle dikkat ediyor cevabını verdiği görülmektedir. % 0,8'lik en az kısmını ise hiç vakti olmuyor cevabını verdiği görülmektedir. Dini sorumluluk konusunda dinin ameli konuları bütünüyle ele alındığında erkeklerin kadınlardan daha dikkatli olduğu tabloda görünmektedir.

Tablo-70. Örneklem Grubunun Dini Sorumluluklara Kızının/Kızlarının Ne Kadar Dikkat Ettiği.

	Kişi (n)	Yüzde (%)
Biraz dikkat ediyor	131	52,2
Biraz dikkat etmiyor	20	8,0
Kesinlikle dikkat ediyor	86	34,3

Vakit buldukça dikkat ediyor	13	5,2
Toplam	250	100

Tablo 70'e göre örneklem grubunun kızlarının, %52,2'lik kısmının dini sorumluluklara biraz dikkat ediyor cevabını verdiği görülmektedir. % 5,2'lik en az kısmının da vakit buldukça cevabını verdiği görülmektedir. Kızları ile ilgili tablolarda göz önüne alındığın da genç kızlarında dini sorumluluk noktasın da hassas davrandıkları söylenebilir.

2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE KARRŞILAŞTIRMALI TABLOLARIN YORUMLARI

2.1. Örneklem Grubunun Genel Bilgileri İle Dini Yaşantılarının Karşılaştırması

Bu başlık altında örneklem grubunun yaş dağılımlarına göre dini hayatlarına etki eden şahısların karşılaştırması yapılacaktır. Gençler, orta yaşlılar ve yaşlıların dini nokta da kimlerden daha çok etkilendiği tespit edilecektir.

Tablo-71. Örneklem Grubunun Yaşları ve Dini Yaşantılarına Etki Eden Şahıslar.

Yaş	Ailem	Cami	İlahiyatçılar	Şeyhim	Cemaatler	Toplam
20-25	11	12	0	9	11	43
26-30	14	5	2	18	13	52
31-40	25	16	5	21	18	85
41-45	14	0	0	0	12	26
46 yaş ve üzeri	11	15	0	7	11	44
Toplam	75	48	7	55	65	250

Tabloda yaşlara göre dini yaşantılarına etki eden şahısların oranları gösterilmektedir. Tabloda görüleceği gibi örneklemin daha çok “31–40” yaş grubunun dini yaşantılarına etki eden şahısların büyük kısmı aile cevabını vermişlerdir, bunun yanı sıra şeyhim cevabını ve cemaatler cevabını verenlerde azımsanmayacak çoğunluktadır. Daha sonra “26–30” yaş grubunun dini yaşantılarına etki eden şahısların olduğu aile, şeyh ve cemaatler olduğu görülmektedir. Örneklem grubunun dini yaşantılarına etki edenlerin büyük oranda cemaatler olduğu ve bunu ülke genelinde düşündüğümüzde cemaatlerin ve tarikatların insanların dini yaşantılarına büyük bir etkisinin olduğunu söyleye biliriz. Altınyayla ilçesi küçük bir yerleşim birimi olmasına rağmen cemaat ve tarikatların varlığının etkin bir rol oynadığını tabloyu incelediğimiz de görmekteyiz. Cemaat ve tarikatların yaş grubu olarak da daha çok gençlere hitap ettiği ve dini hayatların da yol gösterici olduğu sonucunu tabloda görmekteyiz.

2.2. Örneklem Grubunun İnançlarının Karşılaştırılması

Örneklem grubunun inançlarının karşılaştırılması başlığı altında farklı inançlar ele alınmış ve bu farklı inançlar bir birleri ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar şöyle sıralanmıştır; kadere iman ve günlük hayattaki karşılaşılan problemlerin çözümünde kader inancının etkisi, öğrenim durumuna göre dini vecibeleri yerine getirmeden cennete gitmek için kalbinizin temiz olmasının yeterli olup olmaması, başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna inanma ve hanımlarının başörtüsü kullanma durumu, başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna inanma ve kızının/kızlarının başörtüsü kullanma durumu, yaşları ve kadere inanma durumları, yaşları ve dini vecibeleri yerine getirmeden cennete gitmek için kalbinizin temiz olması sizin için yeterli olma durumlarıdır.

Tablo-72. Kadere iman ve Günlük Hayattaki Karşılaşılan Problemlerin Çözümünde Kader İnancının Etkisi.

	Evet oluyor	Hayır olmuyor	Bazen oluyor	Bazen olmuyor	Hep oluyor	Toplam
Evet çok inanırım	173	12	14	10	32	241
Normal seviyede inanırım	2	0	5	0	0	7

Biraz inanırım	2	0	0	0	0	2
Toplam	177	12	19	10	32	250

Tablo 72'ye bakıldığında katılımcıların, kadere inanır mısınız ? sorusu ve günlük hayatta karşılaştığınız sorunların çözümünde kader inancınızın etkisi oluyor mu sorusu karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada ön plana çıkan cevaplar şöyle görülmüştür. Kadere inanırım diyen 241 kişiden 173 tanesi evet oluyor cevabını vermişlerdir. Kadere normal seviyede inanırım diyen 7 kişiden 5 tanesi ise bazen olmuyor cevabını vermişlerdir. Kadere biraz inanırım diyen 2 kişiden 2 si de evet oluyor cevabını vermişlerdir. Yapılan mülakatlarda da örneklem grubunun, kaderin iman esaslarından olması ve her müslümanın bu meseleye kayıtsız şartsız iman etmesi gerektiği düşüncesinde olduğunu kaydettik. Düşünce bu olunca sonucunda bu doğrultuda çıkması doğal bir sonuçtur.

Tablo-73. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumuna Göre Dini Vecibeleri Yerine Getirmeden Cennete Gitmek İçin Kalbinin Temiz Olmasının Yeterli Olup Olmaması.

	Biraz yeterli	Biraz yetersiz	Ne yeterli/ne yetersiz	Kesinlikle yeterli	Kesinlikle yetersiz	Diğer	Toplam
Okuryazar değil	6	0	4	3	0	0	13
İlköğretim	12	8	20	17	53	0	110
Ortaöğretim	5	0	15	3	84	2	109
Üniversite	0	0	0	0	18	0	18
Toplam	23	8	39	23	155	2	250

Tabloda öğrenim durumlarına göre dini vecibeleri yerine getirmeden cennete gitmek için kalbinizin temiz olması sizin için yeterli olup olmamasının oranları gösterilmektedir. Tabloda görüleceği gibi örneklemin daha çok orta öğretim mezunlarının “kesinlikle yetersiz” cevabını verdiği görülmektedir. Daha sonra ilköğretim mezunlarının büyük kısmı “ne yeterli/ne yetersiz” cevabını verdiği görülmektedir. Üniversite mezunlarının tamamının “kesinlikle yetersiz” cevabını verdiği tabloda görülmektedir. Tabloda eğitim seviyeleri de değerlendirmeye

alınarak bütün olarak bakıldığında da bir insanın cennete gidebilmesi için kalbinin temiz olması yeterli bir neden olarak görülmemektedir.

Tablo-74. Örneklemin Başörtüsünün Dini Bir Vecibe Olduğuna İnanma Ve Hanımlarının Başörtüsü Kullanma Durumu.

	Evet kullanıyor	Hayır kullanmıyor	Bazen kullanıyor	Bazen kullanmıyor	Hep kullanıyor	Toplam
Evet çok inanırım	216	2	2	0	9	229
Normal seviyede inanırım	14	0	0	0	3	17
Biraz inanırım	2	0	0	2	0	4
Toplam	232	2	2	2	12	250

Tablo 74’te görüldüğü gibi katılımcıların, başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna inanır mısınız? Sorusu ve hanımınız baş örtüsü kullanıyor mu? Sorusuna verdikleri cevaplar incelenmiştir buna göre; evet çok inanırım diyen 229 kişiden 216’sının eşi baş örtüsü kullanmaktadır. başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna normal seviyede inanırım diyen 17 kişiden 14 tanesinin hanımı da baş örtüsü kullandığı görülmektedir. Başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna biraz inanırım diyen 4 kişinin 2 tanesinin eşinin baş örtüsü kullandığı görülmektedir.

Tablo-75. Örneklemin Başörtüsünün Dini Bir Vecibe Olduğuna İnanma Ve Kızının/Kızlarının Başörtüsü Kullanma Durumu.

	Evet kullanıyor	Hayır kullanmıyor	Bazen kullanıyor	Bazen kullanmıyor	Hep kullanıyor	Toplam
Evet çok inanırım	178	31	4	6	10	229
Normal seviyede İnanırım	11	6	0	0	0	17
Biraz inanırım	0	4	0	0	0	4
Toplam	189	41	4	6	10	250

Tablo 75'te görüldüğü gibi araştırmaya katılanların başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna inanır mısınız? sorusuna verdikleri cevaplar ve kızınız/kızlarınız başörtüsü kullanıyor mu? sorusuna verdikleri cevapların karşılaştırması şöyledir; başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna evet çok inanırım diyen 229 kişiden 178 tanesinin kız çocukları baş örtüsü kullanmaktadır. başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna normal seviyede inanırım diyen 17 kişiden 11 tanesinin kız çocukları baş örtüsü kullanmaktadır. Başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna biraz inanırım diyen 4 kişiden 4'ünün kız çocukları da başörtüsü kullanmamaktadır.

Tablo-76. Örneklem Grubunun Yaşları ve Kadere İnanma Durumları.

	Evet çok inanırım	Normal seviyede inanırım	Biraz inanırım	Toplam
20-25	43	0	0	43
26-30	47	3	2	52
31-40	85	0	0	85
41-45	24	0	0	26
46üzeri	44	0	0	44
Toplam	241	7	2	250

Tablo 76'da görüldüğü gibi araştırmaya katılanların yaş ortalamaları ile kadere inanması arasındaki ilişki şöyledir; 20-25 yaş aralığında olanların 43 tanesi kadere çok inanmaktadır. 26-30 yaş aralığında olanların 47 tanesi evet çok inanırım cevabını verirken, 3 kişi normal seviyede inanırım, 2 tanesi ise biraz inanırım cevabını vermiştir. 31-40 yaş aralığında olanlarında tamamı kadere çok inandığını beyan etmişlerdir. 41-45 yaş aralığında olanlarında tamamı kadere çok inandığı görülmektedir. Yine aynı şekilde 46 yaş ve üzeri olan katılımcılarında tamamı kadere

çok inandığını beyan etmişlerdir. Bu cevaplardan yola çıkarak katılımcıların yaşları ile kadere inanmaları arasında büyük bir değişiklik yoktur. Her yaş ortalaması katılımcıların neredeyse tamamı kadere çok inanmaktadır.

Tablo-77. Örneklem Grubunun Yaşları ve Dini Vecibeleri Yerine Getirmeden Cennete Gitmek İçin Kalp Temizliği Durumu.

	Biraz yeterli	Biraz yetersiz	Ne yeterli/ne yetersiz	Kesinlikle yeterli	Kesinlikle yetersiz	Diğer	Toplam
20-25	5	0	3	3	32	0	43
26-30	3	0	9	2	38	0	52
31-40	9	6	14	13	41	2	85
41-45	0	0	4	2	20	0	26
46 üzeri	6	2	9	3	24	0	44
Toplam	23	8	39	23	155	2	250

Tablo 77’de görüldüğü gibi katılımcıların, Dini vecibeleri yerine getirmeden cennete gitmek için kalbinizin temiz olması yeterli mi? Sorusuna yaş aralıklarına göre verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Tabloda görüldüğü gibi 20-25 yaş aralığında olan katılımcıların 32 kişilik büyük çoğunluğu kesinlikle yetersiz demiştir. 26-30 yaş aralığındaki katılımcıların 38 kişilik büyük çoğunluğu kesinlikle yetersiz demiştir. 31-40 yaş aralığında olan katılımcıların 41 tanesi kesinlikle yetersiz cevabını vermişlerdir. 41-45 yaş aralığında olan katılımcılar ise 20 tanesi kesinlikle yetersiz cevabını vermişlerdir. 46 yaş üzerinde olanlar ise 24 tanesi kesinlikle

yetersiz cevabını vermişlerdir. Genel itibari ile cennet için gerekli olan şeyin imandan sonra imanın gereği olan ibadetlerin yerine getirilmesi gerektiği ve bu olmadığı takdirde cennete gitmenin hayal olabileceğini yapmış olduğumuz mülakatlarda kaydettik.

2.3. Örneklem Grubunun Genel Bilgilerinin Karşılaştırılması

Bu başlık altında örneklem grubunun öğrenim durumuna göre aile fertlerinin kaç kişiden oluştuğu ve evlendiğinde kaç yaşında oldukları araştırılmıştır. Tablo başlıkları da şu şekilde sıralanmıştır; öğrenim durumu ve aile fertlerinin kaç kişiden oluştuğu durumları, öğrenim durumu ve evlendiğinde kaç yaşında olduğudur.

Tablo-78. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumu ve Aile Fertlerinin Kaç Kişiden Oluştugu Durumları.

	3	4	5	6	Diğer	Toplam
Okur yazar değil	3	3	0	2	5	13
İlköğretim	2	11	36	32	29	110
Ortaöğretim	22	7	35	23	22	109
Üniversite	5	5	2	2	4	18
Toplam	32	26	73	59	60	250

Tabloda öğrenim durumlarına göre aile fertlerinin kaç kişiden oluştuğunun oranları gösterilmektedir. Tabloda görüleceği gibi örneklemin daha çok ilköğretim mezunu olanların ailelerin kalabalık aileden oluştuğu görülmektedir. Daha sonra orta öğretim mezunlarının ilköğretim mezunlarını takip ettiği görülmektedir. Aileniz siz dâhil kaç kişiden oluşuyor sorusuna beş cevabını verenlerin büyük çoğunluğu ilköğretim ve ortaöğretim mezunu olanlardır. İlköğretim düzeyinde eğitim almış olanlar kadar olmasa da orta öğretim seviyesinde eğitim alanların da çocuk sayılarının ilköğretim düzeyinde olanlara yakın olduğunu görmekteyiz. Tablo incelendiğinde eğitim seviyesi üniversite düzeyinde olanların ailelerin çekirdek aileden oluştuğu görülecektir.

Tablo-79. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumu ve Evlendiğinde Kaç Yaşında Olduğu.

	15-20	21-25	26-30	Toplam
Okuryazar değil	5	2	6	13
İlköğretim	43	61	6	110
Ortaöğretim	21	65	23	109
Üniversite	0	11	7	18
Toplam	69	139	42	250

Tabloda öğrenim durumlarına göre evlendiğinde kaç yaşında olduğunun oranları gösterilmektedir. Tabloda görüleceği gibi örneklemin daha çok ilköğretim mezunlarının erken yaşlarda evlendiği görülmektedir. Daha sonra orta öğretim mezunlarının ilköğretim mezunlarını takip ettiği görülmektedir. Evlendiğinizde kaç yaşınızda idiniz sorusuna 65 kişilik çoğunluğun 21–25 yaş aralığını işaretlediği, 43 kişilik kesimin ise 15–20 yaş aralığını işaretlediği tabloda görünmektedir. İlçenin eğitim seviyesi ve çalışma koşulları göz önüne alındığında da yüksek öğrenim görmeyenlerin iş hayatına hemen atılmaları ve toplumun örf ve adetlerinden de kaynaklanan bir anlayışla askerden gelenlerin hemen evlenmeye teşvik edilmesi ve evlendirilmeleri 21–25 aralığında yoğunluğun olmasına neden olmaktadır. Eğitim seviyesi arttıkça evlilik olayında yaş ortalaması da eğitim yılları düşünüldüğünde normal olarak yüksek olarak tabloda görülmektedir.

2.4. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumuna Göre Din Eğitimi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

Örneklem grubunun öğrenim durumuna göre din eğitimi ile ilgili görüşlerinin karşılaştırılması ve gelir durumlarına göre eğitime yapılan harcamaların karşılaştırılması şu şekilde sıralanmıştır; öğrenim durumuna göre örgün eğitim de okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin çocukların dini hayatı için yeterli olup olmadığı, öğrenim durumuna göre çocukların dini ve ahlaki eğitiminde cinsiyete göre ayırım yapıp yapmama durumları, öğrenim durumuna göre eğitime yıllık ne kadar yatırım yaptıkları, aylık gelir durumuna göre eğitime yapmış oldukları yatırımın ailenin geçimini olumsuz yönde etkileyip etkilememeye durumlarıdır.

Tablo-80. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumuna Göre ve Örgün Eğitim de Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Çocukların Dini Hayatı İçin Yeterli Olup Olmadığı.

	Biraz yeterli	Biraz yetersiz	Ne yeterli/ ne yetersiz	Çok yeterli	Çok yetersiz	Toplam
Okuryazar değil	2	0	2	6	3	13
İlköğretim	29	18	21	10	32	110
Ortaöğretim	9	13	9	3	75	109
Üniversite	5	0	2	0	11	18
Toplam	45	31	34	19	121	250

Tabloda öğrenim durumlarına göre Örgün eğitim de okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin çocukların dini hayatı için yeterli olup olmadığının oranları gösterilmektedir. Tabloda görüleceği gibi örneklemin daha çok ilköğretim mezunlarının çok yetersiz cevabını verdiği görülmektedir. Daha sonra orta öğretim mezunlarının biraz yetersiz cevabını verdiği görülmektedir. Örgün eğitim de okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri sizce çocukların dini hayatı için yeterli mi sorusuna 75 kişilik çoğunluğun çok yetersiz cevabını işaretlediği görülmektedir. Örneklem grubu daha çok kendi ihtiyaçları ve kendilerinde olan dini eğitimdeki eksikleri de baz alarak okullarda okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin yetersiz olduğu cevabını vermektedir. Tabloda ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde ki örneklem grubunun yetersiz cevabını verdiği görülmektedir.

Üniversite düzeyinde eğitim görenlerinde bu soruya vermiş oldukları cevaplar da çok yetersiz olduğu yönündedir. Bu da bize gösteriyor ki insanların eğitim seviyeleri yükseldikçe kurumsal yapılarda din eğitimi talepleri de artmaktadır.

Tablo-81. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumuna Göre, Örgün Eğitim de Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Çocukların Dini Hayatı İçin Yeterli Olup Olmadığı.

	Aile	Okul	Kur'an kursu	Cami	Cemaatler	Toplam
Okuryazar değil	3	0	2	8	0	13
İlköğretim	7	5	71	23	4	110
Ortaöğretim	32	6	33	8	30	109
Üniversite	2	3	3	2	8	18
Toplam	44	14	109	41	42	250

Tabloda öğrenim durumlarına göre örneklem grubunun din eğitimini en iyi hangi kurumun vereceğine dair oranları gösterilmektedir. Tabloda görüleceği gibi örneklemin daha çok ilköğretim mezunlarının Kur'an Kursu cevabını verdiği görülmektedir. Daha sonra orta öğretim mezunlarının aile cevabını verdiği görülmektedir. Örneklemin Size göre din eğitimini en iyi hangi kurum verir sorusuna 109 kişilik çoğunluğun Kur'an Kursu cevabını işaretlediği, 44 kişilik kesimin ise aile, 41-42 kişi ise cami ve cemaatler cevabını işaretlediği görülmektedir. Eğitim seviyelerine göre din eğitiminin en iyi nerelerin yada kimlerin vermesi meselesinde okur yazar olmayanlardan üç kişi cami, ilköğretim mezunlarından yirmi sekiz kişi Kur'an kursu, orta öğretim mezunlarından on üç kişi aile, üniversite mezunlarından dört kişi ise cemaatler cevabını verdiği tabloda görülmektedir. Bu tablodan şu sonucu da çıkarmak mümkündür; orta öğretim mezunu aile reislerinin çocuklarına dini eğitim verme konusunda kendilerine diğer kurumlardan daha çok güvendiği, üniversite mezunlarının da eğitim gördükleri yerlerde cemaatlerle bağlarının güçlü olduğu ve üniversite yıllarında cemaatlerle etkileşim içerisinde olduğu yapılan mülakatlarla da gördük.

Tablo-82. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumuna Göre Çocukların Dini ve Ahlaki Eğitiminde Cinsiyete Göre Ayırım Yapıp Yapmama Durumları.

	Evet yaparım	Hayır yapmam	Bazen yaparım	Bazen yapmam	Hiç yapmam	Toplam
Okuryazar değil	3	7	0	0	3	13
İlköğretim	2	59	9	2	38	110
Ortaöğretim	5	38	16	0	50	109
Üniversite	5	4	5	0	4	18
Toplam	15	108	30	2	95	250

Tabloda öğrenim durumlarına göre çocukların dini ve ahlaki eğitiminde cinsiyete göre ayırım yapıp yapmama oranları gösterilmektedir. Tabloda görüleceği gibi örneklemin daha çok ilköğretim mezunlarının hayır yapmam cevabını verdiği görülmektedir. Daha sonra orta öğretim mezunlarının hiç yapmam cevabını verdiği görülmektedir. Çocukların dini ve ahlaki eğitiminde cinsiyete göre ayırım yapar mısınız? sorusuna 108 kişilik çoğunluğun hayır yapmam cevabını işaretlediği, 95 kişilik çoğunluğun ise hiç yapmam cevabını işaretlediği tabloya göre görünmektedir. Tablo bütünüyle düşünüldüğünde genel itibari ile insanların eğitim seviyeleri ne olursa olsun erkek ve kız çocukları arasında ayırım yapmadıkları görülmektedir. Yapılan mülakatlarda eğitim konusunda kız çocuklarının orta öğretim bittikten sonra üniversiteye göndermek istemedikleri fakat erkek çocukları için ellerinden geleni yapmaya çalıştıkları gözlenmiştir.

Tablo-83. Örneklem Grubunun Öğrenim Durumuna Göre Eğitime Yıllık Ne Kadar Yatırım Yaptıkları.

	Çok	Az	Biraz	Hiç	Toplam
Okuryazar değil	6	2	0	5	13
İlköğretim	37	33	19	21	110
Ortaöğretim	14	21	54	20	109
Üniversite	4	3	7	4	18
Toplam	61	59	80	50	250

Tabloda öğrenim durumlarına göre eğitime yıllık ne kadar yatırım yaptıklarının oranları gösterilmektedir. Tabloda görüleceği gibi örneklemin daha çok ilköğretim mezunlarının “çok” cevabını verdiği görülmektedir. Daha sonra orta öğretim mezunlarının “biraz” cevabını verdiği görülmektedir. Eğitime yıllık ne kadar yatırım yaparsınız sorusuna genel olarak 80 kişilik bir çoğunluk “biraz” cevabını işaretlediği, 61 kişilik çoğunluk ise “çok” cevabını işaretlediği tabloda görülmektedir. Araştırmaya katılan örneklem grubunun büyük çoğunluğunun dar geçimli insanlardan oluşması eğitime yapılan harcamaların da asgari seviyede kalmasına neden olmaktadır. Buna rağmen yapmış olduğumuz mülakatlar da geçim sıkıntısı içerisinde de olsa bazı ailelerin tek gayelerinin çocuklarına yüksek öğrenim okutmak olduğu ve bunun için ne gerekiyorsa onu yapabileceklerini söylediklerini kaydettik.

Tablo-84. Örneklem Grubunun Aylık Gelir Durumuna Göre Eğitime Yapmış Oldukları Yatırımın Ailenin Geçimini Olumsuz Yönde Etkileyip Etkilememe Durumu.

	Çok	Az	Biraz	Hiç	Diğer	Toplam
Okuryazar değil	10	0	0	3	0	13
İlköğretim	43	14	26	27	0	110
Ortaöğretim	31	21	28	29	0	109
Üniversite	2	0	7	7	2	18
Toplam	86	35	61	66	2	250

Tablo 84'e göre katılımcıların, aylık geliri ve eğitime yapmış oldukları yatırımın geçimlerini ne yönde etkilediği incelenmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar sonucunda okur yazar olmayanların 10 kişilik çoğunluğu bu soruya çok cevabını vermişlerdir. İlköğretim mezunlarının 43 kişilik çoğunluğu da çok cevabını vermişlerdir, yaklaşık 53 kişi ise biraz ve hiç cevabını vermiştir. Ortaöğretim mezunlarının büyük kısmı da çok cevabını vermişlerdir. Ortaöğretim mezunlarının 57 kişilik çoğunluğu ise hiç ve biraz cevaplarını vermişlerdir. Üniversite mezunlarının 14 kişilik kısmı ise biraz ve hiç cevabını vermişlerdir. Tabloda da görüleceği gibi eğitime yapılan harcamalar ailelerin geçim standartları ile doğru orantılıdır.

2.5. Örneklem Grubunun Dini Sorumlulukları İle İlgili Karşılaştırmalar

Bu başlık altında örneklem grubunun dini sorumlulukları ve bayanların dini sorumluluklara dikkat etmelerinin karşılaştırılması incelenmiş ve tablolar şu şekilde sıralanmıştır; örneklem grubunun dini sorumluluklarına ne kadar dikkat ettiği ve hanımlarının ne kadar dikkat ettiği, örneklem grubunun dini sorumluluklarına ne kadar dikkat ettiği ve kızının/kızlarının ne kadar dikkat ettiği.

Tablo-85. Örneklemin Dini Sorumluluklarına Ne Kadar Dikkat Ettiği Ve Hanımlarının Ne kadar Dikkat Ettiği.

	Biraz dikkat ediyor	Biraz dikkat etmiyor	Kesinlikle dikkat ediyor	Vakit buldukça dikkat ediyor	Hiç vakti olmuyor	Toplam
Biraz dikkat ediyorum	48	7	5	2	0	62
Biraz dikkat etmiyorum	2	9	0	0	0	11
Kesinlikle dikkat ediyorum	16	2	130	11	0	159
Vakit buldukça dikkat ediyorum	2	2	2	7	2	15
Hiç vaktim olmuyor	3	0	0	0	0	3
Toplam	71	20	137	20	2	250

Tablo 85'e görüldüğü gibi katılımcıların "dini sorumluluklarınıza ne kadar dikkat ediyorsunuz" sorusu ve "dini sorumluluklarına hanımınızın ne kadar dikkat ediyor" sorusuna verdikleri cevapları karşılaştırılmıştır. Buna göre biraz dikkat ediyorum diyen toplam 62 kişiden 48 tanesinin hanımı da biraz dikkat ediyor olduğu görülmektedir. Biraz dikkat etmiyorum diyen 11 kişiden 9 unun hanımı da biraz dikkat etmediği görülmektedir. Kesinlikle dikkat ediyorum diyen 159 kişiden 130 unun hanımı da kesinlikle dikkat ediyor olduğu görülmektedir. Vakit buldukça dikkat ediyorum diyen 15 kişiden 7 tanesinin hanımı da vakit buldukça dikkat ettiği görülmektedir. Buradan hareketle katılımcıların kendi düşüncelerine çok yakın olan eşlerinin olduğu görülmektedir. Buda bize erkeklerin kadınlardan dini konularda daha titiz ve dikkatli davrandıkları, erkeklerin kadınlara göre daha dindar olduğu sonucunu vermektedir.

Tablo- 86. Örneklemin Dini Sorumluluklarına Ne Kadar Dikkat Ettiği Ve Kızının/Kızlarının Ne Kadar Dikkat Ettiği.

	Biraz dikkat ediyor	Biraz dikkat etmiyor	Kesinlikle dikkat ediyor	Vakit buldukça dikkat ediyor	Toplam
Biraz dikkat ediyorum	50	2	7	3	62
Biraz dikkat etmiyorum	0	11	0	0	11
Kesinlikle dikkat ediyorum	67	5	79	8	159
Vakit buldukça dikkat ediyorum	11	2	0	2	15
Hiç vaktim olmuyor	3	0	0	0	3
Toplam	131	20	86	13	250

Tablo 86’da görüldüğü gibi katılımcıların “dini sorumluluklarınıza ne kadar dikkat ediyorsunuz” sorusu ve “dini sorumluluklarına kızınız / kızlarınız ne kadar dikkat ediyor” sorusuna verdikleri cevapları karşılaştırılmıştır. Buna göre biraz dikkat ediyorum diyen toplam 62 kişiden 50 tanesinin kızlarının da biraz dikkat ediyor olduğu görülmektedir. Biraz dikkat etmiyorum diyen 11 kişiden 11’inin kızları da biraz dikkat etmediği görülmektedir. Kesinlikle dikkat ediyorum diyen 159 kişiden 79 unun kızı da kesinlikle dikkat ediyor 67 tanesinin ki ise biraz dikkat ediyor olduğu görülmektedir. Vakit buldukça dikkat ediyorum diyen 15 kişiden 11 tanesinin kızı da biraz dikkat ettiği görülmektedir.

2.6. Örneklem Grubunun İbadetleri İle İlgili Karşılaştırmalar

Örneklem grubunun ibadetleri ile ilgili karşılaştırmalar şu başlıklar altında değerlendirilmiştir; örneklemin namaz kılma ve hanımlarının namaz kılma durumları, örneklemin namaz kılma ve kızının/kızlarının namaz kılma durumları, örneklemin teravih namazı kılma ve hanımlarının teravih namazı kılma durumları, örneklemin teravih namazı kılma ve kızının/kızlarının teravih namazı kılma durumları, örneklem grubunun ramazan orucunu tutma ve hanımlarının ramazan orucunu tutma durumları, örneklem grubunun ramazan orucunu tutma ve

kızının/kızlarının ramazan orucunu tutma durumları, örneklemin kaç yaşında oruç tutmaya başladığı ve çocuklarına kaç yaşlarında oruç tutmayı tavsiye ettiği durumlarıdır.

Tablo-87. Örneklemin Namaz Kılma Ve Hanımlarının Namaz Kılma Durumları.

	Hiç kılmaz	Beş vakit namazını kılar	Kaza namazlarını kılar	Teravih namazlarını kılar	Toplam
Hiç kılmam	3	5	0	2	10
Beş vakit namazımı kılarım	16	178	5	2	201
Cuma namazımı kılarım	12	12	3	3	30
Bayram namazımı kılarım	5	0	0	2	7
Teravih namazlarımı kılarım	2	0	0	0	2
Toplam	38	195	8	9	250

Tablo 87 katılımcıların namaz kılma durumuyla hanımlarının namaz kılma durumunu karşılaştırmaktadır. Bu karşılaştırma sonucunda göze çarpan sonuçlar şöyledir. Buna göre, hiç namaz kılmam diyen 10 katılımcının 5 tanesinin hanımı beş vakit namaz kıldığı görülmektedir. Beş vakit namazını kılan 201 kişiden 178 tanesinin eşi de beş vakit namaz kıldığı görülmektedir. Cuma namazını kılarım diyen 30 kişiden 12 tanesinin eşinin de hiç namaz kılmadığı 12 tanesinin eşi de beş vakit namaz kıldığı görülmektedir. Bayram namazını kılarım diyen 7 kişiden 5 tanesinin hanımı hiç namaz kılmadığı görülmektedir. Beş vakit namaz kılma konusunda erkeklerin kadınlardan oran olarak daha fazla olduğunu görmekteyiz.

Tablo-88. Örneklemin Namaz Kılma Ve Kızının/Kızlarının Namaz Kılma Durumları.

	Hiç kılmaz	Beş vakit namazını kılar	Kaza namazlarını kılar	Nafle namaz kılar	Teravih namazlarını kılar	Toplam
Hiç kılmam	6	2	0	2	0	10
beş vakit namazımı kılarım	102	87	0	3	9	201
Cuma namazımı kılarım	18	9	0	3	0	30
Bayram namazımı kılarım	5	0	2	0	0	7
Teravih namazlarımı kılarım	0	2	0	0	0	2
Toplam	131	100	2	8	9	250

Tabloda 88 katılımcıların namaz kılar mısınız? sorusuna verdikleri cevapların, kızınız/kızlarınız namaz kılar mı ? sorusun verdikleri cevapları karşılaştırmasını göstermektedir. Buna göre hiç namaz kılmam diyen 10 katılımcının 6 sının kız çocuklarının da hiç namaz kılmadığı görülmektedir. Beş vakit namaz kılarım diyenlerin 102 tanesinin kız çocuklarının da hiç namaz kılmadığı 87 tanesinin kızı ise beş vakit namazını kıldığı görülmektedir. Cuma namazı kılarım diyen 30 kişiden 18 tanesinin kız çocukları ise hiç namaz kılmadığı görülmektedir. Bayram namazı kılarım diyen 7 kişiden 5 tanesinin kız çocukları ise hiç namaz kılmamaktadır.

Tablo-89. Örneklemin Teravîh Namazı Kılma Ve Hanımlarının Teravîh Namazı Kılma Durumları.

	Bazen kılar	Bazen kılmaz	Hiç kılmaz	Hep kılar	Toplam
Bazen kılarım	29	11	13	8	61
Bazen kılmam	8	10	2	10	30
Hiç kılmam	0	0	3	0	3
Hep kılarım	52	9	21	74	156
Toplam	89	30	39	92	250

Tabloda 89 Teravîh namazı kılanların, hanımlarının teravîh namazı kılıp kılmadıklarının karşılaştırmasını incelemektedir. Buna göre, bazen teravîh namazı kılarım diyen 61 kişiden 29 tanesinin hanımının da bazen teravîh namazı kıldığı görülmektedir. Bazen kılmam diyen 30 kişinin 10 tanesini eşi bazen kılmaz, 10 tanesinin eşi ise hep kılmaktadır. Hep kılarım diyen 156 kişinin 52 tanesinin hanımı bazen kılmakta, 74 tanesi ise hep kılmaktadır.

Tablo-90. Örneklemin Teravîh Namazı Kılma ve Kızının/Kızlarının Teravîh namazı Kılma Durumları.

	Bazen kılar	Bazen kılmaz	Hiç kılmaz	Hep kılar	Toplam
Bazen kılarım	33	3	22	3	61
Bazen kılmam	13	12	0	5	30
Hiç kılmam	3	0	0	0	3
Hep kılarım	79	16	17	44	156
Toplam	128	31	39	52	250

Tablo 90 katılımcıların teravîh namazı kılma oranları ile kızı-kızlarının teravîh namazı kılması arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Buna göre bazen kılarım diyen 61 kişiden 33 tanesinin kız çocukları bazen kılmaktadır. Bazen kılmam diyen 30 kişinin 13 tanesinin kız çocuğu bazen teravîh namazlarını kıldığını, 12 tanesi ise

hiç kılmadığını beyan etmiştir. Hep kılarım diyen 156 kişiden 79 tanesinin kız çocukları bazen kılar, 44 tanesi ise teravih namazını hep kılmaktadır.

Tablo-91. Örneklem Grubunun Ramazan Orucunu Tutma ve Hanımlarının Ramazan Orucunu Tutma Durumları.

	Bazen tutar	Bazen tutmaz	Hep tutar	Toplam
Bazen tutarım	2	0	5	7
Bazen tutmam	2	0	5	7
Hep tutarım	21	2	213	236
Toplam	25	2	223	250

Tablo 91’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların ramazan orucu tutmasıyla hanımlarının ramazan orucu tutmasının arasındaki ilişki şöyledir; bazen tutarım diyen 7 kişinin 2 tanesinin hanımları ramazan orucunu bazen tutarken, 5 kişinin ise hep tutmakta olduğu görülmektedir. Bazen tutmam diyen 7 kişinin 2 tanesinin hanımı bazen tutarken, 5 tanesi hep tutmaktadır. Hep tutarım diyen 236 kişinin 21 tanesinin hanımları bazen tutarım, 213 tanesinin hanımı ise hep tutmaktadır.

Tablo-92. Örneklem Grubunun Ramazan Orucunu Tutma ve Kızının/Kızlarının Ramazan Orucunu Tutma Durumları.

	Bazen tutar	Bazen tutmaz	Hiç tutmaz	Hep tutar	Toplam
Bazen tutarım	5	0	0	2	7
Bazen tutmam	3	0	4	0	7
Hep tutarım	82	9	10	135	236
Toplam	90	9	14	137	250

Tablo 92’de görüldüğü gibi katılımcıların hep tutarım diyenler toplam 7 kişinin 5 tanesinin kızları da ramazan orucunu bazen tutmakta olduğu görülmektedir. Ramazan orucu bazen tutmam diyen 7 kişinin 3 tanesinin kız çocuğu bazen oruç

tutarken, 4 tanesi hiç tutmamakta olduğu görülmektedir. Ramazan oruçlarını hep tutarım diyenlerin 236 kişinin 82 kişinin kızları bazen tutarken, 135 tanesi hep oruç tutmaktadır.

Tablo–93. Örneklemin Kaç Yaşında Oruç Tutmaya Başladığı ve Çocuklarına Kaç Yaşlarında Oruç Tutmayı Tavsiye Ettiği.

	10	12	15	20	Toplam
	yaşında	yaşında	yaşında	yaşında	
10yaşında	64	31	3	0	98
12yaşında	38	62	2	0	102
15yaşında	5	22	4	2	33
18yaşında	3	3	0	0	6
20yaşında	2	9	0	0	11
Toplam	112	127	9	2	250

Tablo 93'te görüldüğü gibi araştırmaya katılanların kaç yaşında oruç tutmaya başladınız sorusuna verdikleri cevaplar ile çocuklarınıza kaç yaşında oruç tutmalarını tavsiye edersiniz? sorusuna verdikleri cevapların karşılaştırılması şöyledir. 10 yaşında oruç tutmaya başlayan 98 kişinin 64 tanesi çocuklarının 10 yaşında, 31 tanesi 12 yaşında, 3 tanesi 15 yaşında oruç tutmaya başlamasını istediğini söylemişlerdir. 12 yaşında oruç tutmaya başlayanların 38 tanesi çocuklarının da 10 yaşında oruç tutmaya başlamasını istemekte iken, 62 tanesi 12 yaşında, 2 tanesi 15 yaşında tutmasını istemektedir. 15 yaşında oruç tutmaya başlayanların 22 tanesi 12 yaşında çocuklarının oruç tutmasını tavsiye etmektedir. 18 yaşında oruç tutmaya başlayanların 3 tanesi çocuklarının 10 yaşında yine 3 tanesi ise 12 yaşında oruç tutmalarını tavsiye etmiştir. 20 yaşında oruç tutan 11 kişinin 2 tanesi çocuklarının 10 yaşında oruç tutmasını, 9 tanesi ise çocuklarının 12 yaşında oruç tutmasını istemişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuç

Dini yapının araştırıldığı bu çalışmamızda Sivas İli Altınyayla İlçesinin dini yapısına ilişkin bir takım tespitler yapılmıştır. Araştırma boyunca dini yapının test tekniği ile ölçmenin ne kadar zor olduğu anlaşılmıştır. Araştırmada yaş, eğitim, meslek durumu, doğum yeri, cinsiyet, dini inanç, gelir gibi bazı değişkenler ve bunların Altınyaylalıların dini yapısı hakkında bir durum tespiti yapılmıştır.

Araştırma sonuçları, halkın dini yapısında farklılık arz ettiğini, dini yapı ile ilgili bazı değişkenlerle, halkın dini yapısı arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermiştir. Araştırmada denenceler ve değişkenlerle ilgili elde edilen sonuçlar şunlardır.

1. Altınyayla ilçe halkının Allaha iman noktasında belirli bir inanca sahip olduğu anlaşılmıştır. Türkiye de yaşayan insanların inançları göz önüne alındığında Altınyayla Anadolu'nun dini yapısını göstermektedir. Ankete ve mülakata katılan örneklemin, anket sorularına vermiş oldukları cevaplar düşünüldüğünde Allah inancı olmayan hiçbir kişiye rastlamamaktayız. Allah inancını farklı bir boyutta yani Allah'a ibadet etme ile ele aldığımızda Altınyayla halkının dindar, ibadetlerine dikkat eden Müslümanlar olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

2. İlçe halkının dini yaşayışlarına etki eden şahısların olduğu anlaşılmıştır. Hangi cemaat, tarikat yada hangi grup olursa olsun ilçe halkının dini hayatına etki eden şahısların yada grupların varlığı yapılan anket ve mülakatlarda görülmektedir. Ankete katılan her yaş grubundan birilerinin bir cemaat veya tarikata bağlı yada sempati duyduğu gözlenmiştir.

3. Çocukların dini eğitiminde imamların etkisinin olduğu anlaşılmıştır. İlçe halkının dini hayatlarına küçük yaşlardan itibaren yaz Kur'an Kurslarında camilerde imam-hatiplerin vermiş olduğu dini eğitimin büyük bir payının olduğunu yapılan

anket ve mülakatlarda müşahede ettik. İlçe halkının ibadetlerini yerine getirmede camilerde almış oldukları dini eğitimle yetindiklerini mülakatlarda belirtilmiştir.

4. Çocukların dini eğitiminde cinsiyet ayrımı yapıldığı tespit edilememiştir. İlçe halkının dini hassasiyetlerinin yoğun olduğu, kız ve erkek çocuklarının dini eğitiminde de hassas davranılıp hiçbir ayrılığın yapılmadığı yapılan anket ve mülakatlarda görülmektedir.

5. Çocukların eğitim ve öğretim haklarında cinsiyet ayrımı yapıldığı tespit edilememiştir. Yapılan anketler incelendiğinde ailelerin erkek ve kız çocuk ayrımı yapmadığı, çocuklarının eğitimi için ellerinden gelen gayreti gösterdikleri görülmüştür. Hatta yapılan mülakatlarda erkek olsun kız olsun çocuklarının eğitimi için gerekirse doğup büyüdükleri yeri terk ederek çocuklarının eğitim gördükleri şehirlere dahi gidebileceklerini yapılan mülakatlarda kaydedilmiştir.

6. İlçe halkının iman esaslarına eksiksiz olarak bağlı ve kabul ettikleri anlaşılmıştır. İslam dinine mensup olan insanların iman esaslarına eksiksiz olarak inanması gerektiği, bunun tersi bir inanç sisteminin inançsızlıkla sonuçlandığını bilen örneklem grubunun iman esaslarına eksiksiz olarak inandığı gözlenmiştir.

7. Batıl ve hurafe şeylerin dinin bir gereği gibi olduğunu ve yapılmadığı takdirde günaha girileceği şeklinde bir algılamamanın olmadığı anlaşılmıştır. İlçe halkının batıl ve hurafe olarak nitelendirilen inanç ve davranışların neler olduğunu tam olarak bilmedikleri gözlenmiştir. Bilmedikleri şeyler hakkında da günah sevap ayrımı yapamadıkları, hatta dinin gereği gibi kabul edilen hurafelerin yapılmadığı takdirde dini sorumluluklarının olabileceği düşüncesinde oldukları yapılan mülakatlarda müşahede ettik.

8. Bayanların namazlarına daha dikkatli ve titiz olarak kaçırmadan kıldıkları varsayımının doğru olmadığı erkeklerin namazlarına daha çok dikkat ettikleri ve araştırmaya katılan örneklemin çoğunluğunun vakit namazlarını kıldığı anlaşılmıştır.

9. İlçe halkının bayanlarının erkeklere göre dinin gereği olan farz ibadetlerini daha çok önemseyerek yerine getirdiği varsayımının gerçeği yansıtmadığı ve ilçe

halkının erkeklerinin daha dindar bir hayat yaşadıkları anlaşılmıştır. Anket sonuçları da göz önüne alındığında ilçe halkının erkeklerinin farz ibadetler konusun da bayanlardan daha hassas oldukları, bütün erkekler ve bütün kadınlar için söylenmese de anket sonuçlarında bir gerçek olarak gözlenmektedir.

10.Yapılan ibadetlerin günlük işlerini kolaylaştırdığı anlaşılmıştır. İbadetlerini yerine getirmeye çalışan örneklem grubunun, ibadetlerini yerine getirdikleri zaman daha huzurlu, yaptıkları işlerde daha istekli, gayretli ve daha başarılı olduklarını yapılan mülakatlar da gözlenmiştir. İnançların, insanların psikolojik yapılarını etkilediği tespit edilmiştir.

11. İlçe halkının geçim şartlarından memnun olmadığı ve kazançlarının geçimlerini sağlama konusunda yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Anket sonuçlarından da anlaşılacağı gibi ilçe halkının geçim kaynağı olan tarım, hayvancılıktır. Her ikisinin de profesyonel olarak yapılmadığı gözlenmiştir. Tarım ve hayvancılıktan elde edilen gelirler de ilçe halkını maddi olarak tatmin etmemektedir. Bunların yanında işçi olarak çalışan ve ticaret yaparak geçimini sağlayanların da olduğunu yapılan ankette gördük. Bu da dini olgulara ve ritüellere daha az zaman ayırmalarına sebep olmaktadır.

12. Ankete katılan şahısların anket sorularını cevaplarırken samimi ve içten cevapladıkları bazı soruları cevapsız bıraktıkları görülmüştür. Bütün sorulara cevap verilmemesi bize gösteriyor ki ankete katılan örneklem grubunun kendilerine uymayan soruları boş bıraktıkları ve buda anket sorularının ciddiyet içerisinde samimi olarak cevaplandırıldığı bir göstergesidir.

13. Kullanılan ölçme araçlarıyla ve izlenilen yöntemle araştırmanın amaçlarına ulaşmıştır. Araştırmanın amaçlarından biri ilçe halkının dini yapısı ve dini yapısını etkileyen faktörlerin neler olduğunu öğrenmekti, yapılan çalışma ile istenilen sonuca varılmıştır.

14. İlçe halkının yaşlara göre ve maddi durumlarına göre ibadetlerini yerine getirmede farklılık olduğu anlaşılmıştır. Ankete katılan her yaş grubunun iş

olanakları, hayat tarzları ve dünya görüşlerinin farklı olması ibadet konusunda da gösterilen hassasiyetin yaşlara ve maddi durumun farklılığına göre değişiklik arz ettiği gözlenmiştir.

15. İlçe halkının gelir durumuna göre dini inanç, tutum ve davranışlarında farklılık olduğu anlaşılmıştır. Anket sonuçları dikkatle incelendiğinde görülecektir ki, ankete katılan örneklem grubunun çalışma şartlarına göre dini inanç ve tutumlarının farklılık gösterdiği, inançların fiiliyata dökülmesinde maddi olarak iyi durumda olanların, kendi işinin sahibi olanların, çalışma ortamı daha serbest olanların ibadetleri yerine getirme konusunda daha gayretli olduğu gözlenmiştir.

16. İlçe halkının buldukları ilçede yaşamaktan geçim sıkıntılarından dolayı ve gurbette çalışmak zorunda kalmalarından dolayı memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Her insan ister ki kendi doğduğu yerde kendi hayatını devam ettirsin. İş sahasının olmaması insanları kendi doğdukları yerleşim yerlerinden koparmaktadır. Bu gerçeği Altınyayla ilçesinde de görmekteyiz.

Bu araştırmada tespit edilen en önemli husus Altınyayla halkının ilçenin coğrafi konumu, iş sahasının azlığından dolayı halkın gelir düzeyi düşük olmasıdır. Buna rağmen insanlar inanç ve ibadet yönünden daha sağlamlar. Elde edilen bulgular sayesinde, ilçe halkının ekonomik durumları, dini tutumları, dindarlık algıları, namaz, oruç, zekat ve kuran okuma gibi daha çok dini hayatın ibadet boyutuna giren davranışlarla ve kader, melek gibi daha çok dinin inanç boyutuna giren doktrinlerle araştırmanın değişkenlerinin (yaş, öğrenim durumu, ekonomik ve dini yapı) ilişkisinin olup olmadığı belirlenmiş ve bir durum tespiti yapmak mümkün olmuştur.

Sonuç olarak Altınyayla halkının dini yapı açısından farklılık arz ettiği görülmektedir. Bu farklılıkta ilçe halkının ekonomik durumu, inançları ve inançlarının yansıması olan ibadetlerindeki yoğunluk kendisini göstermektedir. Bu şartlarda ilçede yaşayan insanların dini eğilimlerinin olumlu yönde olduğu görülmektedir.

2.Öneriler

Yapılan araştırmadan yola çıkararak;

- Araştırma Sivas ili Altınyayla ilçesi ile sınırlı kalmayıp tüm il, ilçe, kasaba, köy hatta mezraları kapsayacak şekilde yapılmalıdır.
- İnsanların hayat standartları yükseltilmeli ve çalışma alanları artırılmalıdır.
- Halkın dini eğitimini aldığı camilerin işlevselliği artırılmalıdır.
- İlçe halkının dini konularda bilgilendirilerek, dinde yeri olmayan Şeylerin dinin gereği gibi görülen hurafelerin neler olduğu anlatılmalıdır.
- Dini hayatı olumlu yönde etkileyen ve yön veren cemaatlerin fonksiyonları göz ardı edilmemelidir. Gerekirse cemaatlerle ortak çalışmalar yürütülmelidir.
- Eğitim olanaklarının artırılması ve alternatif eğitim hizmetleri hayata geçirilmelidir.
- Kur'an kurslarının etkinliklerinin ve işlevselliğinin artırılması yönünde çalışmalara hız verilmesi gerekmektedir.
- İlçe de konferans, seminer ve panel gibi faaliyetler yapılmalıdır.
- İmam hatiplerin ve müezzin kayyumların halkla daha iç içe olması için mesleki hizmetlerin yapılması gerekmektedir.
- Kutlu doğum ve kandil programlarının daha canlı tutularak ulaşılmayan insanlara ulaşmaya yönelik faaliyetler yapılmalıdır.
- Coğrafi Őartlara bağlı olarak tarım ve hayvancılığa daha çok yatırım yapılmalıdır.
- İlçenin tarihi geçmişi göz önüne alınarak turizme açılmalıdır.

KAYNAKÇA

AKSOY, Mustafa, **Sosyal Bilimler ve Sosyoloji**, Alfa Yay. İstanbul, 2000.

Altınyayla Kaymakamlığı İlçe Tasarım Rehberi, Sivas, 2010.

Altınyayla Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Dergisi, S. 1, Altınyayla, 2009.

- AKYÜZ, Niyazi –ÇAPÇIOĞLU, İhsan, **Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi**, Gündüz Eğitim ve Yay., Ankara, 1996.
- ARABACI, Fazlı, **Türk Din Sosyolojisi İmkan ve Sorunlar**, Platin Yay., Ankara, 2006
- BAL, Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1999.
- COŞKUN, Hasan, **Sivas'ta Alevilik**, Sivas Zirve Yay., Sivas, 2009.
- Dini Kavramlar Sözlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 2010.
- Elmalılı M. Hamdi Yazır, **Hak Dini Kur'an Dili**, İstanbul, c.1.
- ERKAL, Mustafa E., **Sosyoloji Toplum Bilimi**, Der Yay., İstanbul, 1999.
- ERTÜRK, Hasan, **Kent Ekonomisi**, Ekin Kitabevi, Bursa, 1997.
- GÖKBEL, Ahmet, **İnanç Tarihi Açısından Sivas**, Kitabevi Yay., İstanbul, 2004.
- GÜNAY, Ünver, **Din Sosyolojisi**, İnsan Yay. İstanbul, 1998.
- İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., c. 9, İstanbul, 1994.
- K. BİLGİSEVEN, Amiran, **Köy Sosyolojisi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1988.
- KOCACIK, Faruk, **Toplum Bilim Ders Notları**, Cumhuriyet Üniversitesi Yay., no:92, 2003.
- KURT, Abdurrahman, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, c. 17, Sayı: 2, 2008
- KIZILÇELİK, Sezgin, **Sosyoloji Yazıları 2**, Anı Yay., Ankara, 2000.
- L. MERAY, Seha, **Toplum Bilim Üzerine**, Hil Yay. İstanbul, 1982.
- MERİÇ, Cemil, **Sosyoloji Notları ve Konferanslar**, İletişim Yay. İstanbul, 1997.
- NİRÜN, Nihat, **Sistemik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yük. Kur. Yay., Ankara, 1991.
- ÖZCAN, Hanifi, **Epistemolojik Açından İman**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakıf Yay., Nu: 59, İstanbul, 2002.

- PEKER,Hüseyin, **Din Psikolojisi**, Çamlıca Yay. İstanbul, 2003.
- PEKER,Hüseyin, **Din ve Ahlak Eğitimi Psikolojik ve Metodik Esaslar**, Aksi Seda Matbaası, Samsun , 1998.
- SEZEN, Yümni, **İslam'ın Sosyolojik Yorumu**, Birleşik Yay., İstanbul, 2000.
- ŞAHİN, Salih, **Altındığın'den Altınyayla'ya**, Sultan Şehir Dergisi, Sivas, 2008, S. 7.
- TEKELİ, İlhan, **Türkiye'de Kentleşme Yazıları**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1982.
- TÖNNIES, Simmel, Çev. Ahmet Aydoğan, İz Yay. İstanbul, 2000.
- TÜRKDOĞAN, Orhan. **Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları**, Dede Korkut Yay., İstanbul, 1970.
- UGAN, Zakir Kadri, **Şark İslam Klasikleri Mukaddime I İbn Haldun**, Milli Eğitim Yay., İstanbul, 1990.
- YASAK, İbrahim, **Sivas İli**, Sivas, 1994.
- YAVUZER, Haluk, **Çocuk Piskolojisi**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1995.
- Z. AYDIN, Mehmet, **Ailede Ahlak Eğitimi**, Timaş Yay. İstanbul, 2009.

EK.1: ANKET ÖRNEĞİ

SİVAS İLİ ALTINYAYLA İLÇESİ DİNİ YAPISI ÜZERİNE UYGULAMALI BİR ARAŞTIRMA

GİRİŞ

Aşağıdaki anket, Sivas ili Altınyayla ilçesi dini yapısı üzerine yapılan çalışmanın sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu çalışma Altınyayla ilçesinde yaşayan insanların dini durumlarının ne seviyede olduğunu ve ilçede yaşayan insanların maddi ve dini olarak iyileştirebilmek için neler yapılabileceğini ortaya koyacaktır ve sizler bu ankete cevap vermekle yaşamakta olduğunuz ilçenin maddi ve dini önceliklerini ve ilçe halkı olarak en çok gereksinim duyulan faktörlerin neler olduğunu ortaya koyacaksınız.

Ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur. Vereceğiniz cevaplar güvenle muhafaza edilecek ve kesinlikle bilimsel amaç dışında kullanılmayacaktır.

Katkılarınız için teşekkürler.

Anketimiz yetmiş sorudan oluşmakta ve ankete katılan kişilerin soruları cevaplarırken diğer sorulardan bağımsız olarak cevaplaması gerekmektedir.

1. Yaşınız

- a. 20-25 ( )   b. 26-30 ( )   c. 31-40 ( )   d. 41- 45 ( )   e. 46 ve üzeri

2. Öğrenim durumunuz.

- a. Okur-yazar değil ( )
 b. İlköğretim ( )
 c. Orta öğretim ( )
 d. Üniversite ( )

3. Köyde mi, yoksa şehirde mi oturuyorsunuz?

- a. Köyde ( )   b. İlçede ( )   c. Hem köyde, hem ilçede ( )   d. Şehirde ( )

4. Aileniz siz dahil kaç kişiden oluşuyor?

- a. 3 ( )   b. 4 ( )   c. 5 ( )   d. 6 ( )   e. Diğer ( )

5. Evlendiğinizde kaç yaşındaydınız?

- a. 15-20 ( )   b. 21-25 ( )   c. 26-30 ( )   d. 31-35 ( )   e. 36 ve üzeri ( )

6. Eşinizi seçerken en çok neye/nelere dikkat ettiniz?

- a. Yaşına
 b. Akraba olmasına
 c. Güzelliğine
 d. Ailesinin maddi durumuna
 e. Kendisinin maddi durumuna
 f. Efendiliğine/dürüstlüğüne/hanımevendiliğine/namurluluğuna
 g. Dindarlığına
 h. Eğitim durumuna
 ı. Çalışkanlığına
 k. Yerleşim bölgesine

7. Mesleğiniz nedir?

- a. Çiftçi ( )   b. İşçi ( )   c. Esnaf-Tüccar ( )   d. Memur ( )
 e. Emekli ( )   f. Diğer ( )

8. Dini yaşantınıza etki eden şahıslar var mı?

- a. Var ( )   b. Yok ( )   c. Bazen var ( )   d. Bazen yok ( )
 e. Hiç yok ( )

9. Namaz sureleri olarak bilinen kısa sureleri biliyor musunuz?

- a. Çok iyi biliyorum ( )   b. Normal düzeyde biliyorum ( )
 c. Biraz biliyorum ( )   d. Hiç bilmiyorum ( )

10. Namaz sureleri olarak bilinen kısa sureleri nereden öğrendiniz?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaat ( )   f. Kitap-Dergi ( )

11. Kelime-i şehadeti biliyor musunuz?

- a. Evet biliyorum ( )   b. Hayır bilmiyorum ( )

12. Kelime-i şehadetin anlamını biliyor musunuz?

- a. Biliyorum ( )   b. Bilmiyorum ( )   c. Biraz biliyorum ( )
d. Hiç bilmiyorum ( )

13. Kelime-i şehadeti nereden öğrendiniz?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaat ( )   f. Kitap-Dergi ( )

14. İslam inancına göre imanın şartlarını biliyor musunuz?

- a. Biliyorum ( )   b. Bilmiyorum ( )   c. Biraz biliyorum ( )
d. Hiç bilmiyorum ( )

15. İslam'ın şartlarını nereden öğrendiniz?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaat ( )   f. Kitap-Dergi ( )

16. Allah'ın sıfatlarını biliyor musunuz?

- a. Biliyorum ( )   b. Bilmiyorum ( )   c. Biraz biliyorum ( )
d. Hiç bilmiyorum ( )

17. Allah'ın sıfatlarını nereden öğrendiniz?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaat ( )   f. Kitap-Dergi ( )

18. Dört büyük kitabın isimlerini biliyor musunuz?

- a. Biliyorum ( )   b. Bilmiyorum ( )   c. Biraz biliyorum ( )
d. Hiç bilmiyorum ( )

19. Dört büyük kitabın isimlerini nereden öğrendiniz?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaat ( )   f. Kitap-Dergi ( )

20. Dört büyük meleğin isimlerini biliyor musunuz?

- a. Biliyorum ( )   b. Bilmiyorum ( )   c. Biraz biliyorum ( )
d. Hiç bilmiyorum ( )

21. Dört büyük meleğin isimlerini nereden öğrendiniz?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaat ( )   f. Kitap-Dergi ( )

22. Kur'an okumayı kaç yaşınızda öğrendiniz?

- a. 10 yaşında   b. 12 yaşında   c. 15 yaşında   d. 18 yaşında
e. 20 yaş ve yukarısı

23. Kur'an-ı Kerimi Arapçasından (yüzüne) okuyabiliyor musunuz?

- a. Çok iyi biliyorum ( )   b. Normal düzeyde biliyorum ( )
c. Biraz biliyorum ( )   d. Hiç bilmiyorum ( )

24. Kur'an-ı Kerimi Arapçasından (yüzüne) okumayı nerden öğrendiniz?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaat ( )   f. Kitap-Dergi ( )

25. Hz. Peygamber (sav) adı anıldığında nasıl salavat getirilir biliyor musunuz?

- a. Biliyorum ( )   b. Bilmiyorum ( )   c. Biraz biliyorum ( )
d. Hiç bilmiyorum ( )

26. Hz. Peygamber (sav) adı anıldığında nasıl salavat getirildiğini nereden öğrendiniz?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaat ( )   f. Kitap-Dergi ( )

27. Kitap okuma alışkanlığınız var mı?

- a. Bazen okurum ( )   b. Bazen okumam ( )   c. Her zaman okurum ( )
d. Hiç okumam ( )

28. Dini kitap okuma alışkanlığınız var mı?

- a. Bazen okurum ( )   b. Bazen okumam ( )   c. Her zaman okurum ( )
d. Hiç okumam ( )

29. Örgün eğitim de okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri sizce çocukların dini hayatı için yeterli mi?

- a. Biraz yeterli ( )   b. Biraz yetersiz ( )   c. Ne yeterli/ne yetersiz ( )
d. Çok yeterli ( )   e. Çok yetersiz ( )

30. Size göre din eğitimini en iyi hangi kurum verir?

- a. Aile ( )   b. Okul ( )   c. Kur'an Kursu ( )   d. Cami ( )
e. Cemaatler ( )

31. Çocuklarınıza dini ve ahlaki terbiyeyi kim veriyor?

- a. Ailem ( )   b. Okul ( )   c. Cami ( )   d. Kur'an kursu ( )
e. Cemaatler ( )

32. Çocukların dini ve ahlaki eğitiminde cinsiyete göre ayırım yapar mısınız?

- a. Evet yaparım ( )   b. Hayır yapmam ( )   c. Bazen yaparım ( )
d. Bazen yapmam ( )   e. Hiç yapmam ( )

33. Eğitime yıllık ne kadar yatırım yapıyorsunuz?

- a. Çok ( )   b. Az ( )   c. Biraz ( )   d. Hiç ( )

34. Eğitime yapmış olduğunuz yatırım geçiminizi olumsuz yönde etkiliyor mu?

- a. Çok ( )   b. Az ( )   c. Biraz ( )   d. Hiç ( )

35. Aylık geliriniz ne kadardır?

- a. 500-600 TL arası ( )   b. 601-700 TL arası ( )   c. 701-800 TL ( ) arası
d. 801-900 TL arası ( )   e. 901-1000 TL arası ( )   f. 1001 ve üzeri ( )

36. Kazancınız ailenizi geçindirmek için yeterlimi?

- a. Hiç yeterli değil ( )   b. Yeterli değil ( )
c. Ne yeterli değil /ne yeterli ( )   d. Yeterli ( )   e. Çok yeterli ( )

37. Yaptığınız çalışmalardan elde ettiğiniz gelirler sizi tatmin ediyor mu?

- a. Hiç tatmin etmiyor ( ) b. Tatmin etmiyor ( ) c. Ne ediyor/ne etmiyor ( )
d. Tatmin ediyor ( ) e. Hep tatmin ediyor ( )

38. Evinizin geçimini nasıl sağlıyorsunuz?

- a. Başkasının işinde çalışarak ( )
b. Gurbetçi çocuklarım yada kardeşlerimin gönderdiği paralarla ( )
c. Kendime ait olan tarlalarımı işleyerek ( )
d. Emekli maaşımla ( )
e. Beslediğim hayvanlardan sağladığım gelikle ( )

39. Namaz kılar mısınız?

- a. Hiç kılmam ( ) b. Beş vakit namazımı kılarım ( )
c. Cuma namazımı kılarım ( ) d. Bayram namazımı kılarım ( )
e. Teravîh namazlarımı kılarım ( )

40. Hanımınız namaz kılar mı?

- a. Hiç kılmaz ( ) b. Beş vakit namazını kılar ( ) c. Kaza namazlarını kılar ( )
d. Nafîle namaz kılar ( ) e. Teravîh namazlarını kılar ( )

41. Kızınız/kızlarınız namaz kılar mı?

- a. Hiç kılmaz ( ) b. Beş vakit namazını kılar ( ) c. Kaza namazlarını kılar ( )
d. Nafîle namaz kılar ( ) e. Teravîh namazlarını kılar ( )

42. Cuma namazlarını kılar mısınız?

- a. Bazen kılarım ( ) b. Bazen kılmam ( ) c. Hiç kılmam ( )
d. Hep kılarım ( )

43. Bayram namazlarını kılar mısınız?

- a. Bazen kılarım ( )   b. Bazen kılmam ( )   c. Hiç kılmam ( )
d. Hep kılarım ( )

44. Teravih namazlarını kılar mısınız?

- a. Bazen kılarım ( )   b. Bazen kılmam ( )   c. Hiç kılmam ( )
d. Hep kılarım ( )

45. Hanımınız teravih namazını kılar mı?

- a. Bazen kılar ( )   b. Bazen kılmaz ( )   c. Hiç kılmaz ( )
d. Hep kılar ( )

46. Kızınız/kızlarınız teravih namazını kılar mı?

- a. Bazen kılar ( )   b. Bazen kılmaz ( )   c. Hiç kılmaz ( )
d. Hep kılar ( )

47. Nafile namaz kılar mısınız?

- a. Bazen kılarım ( )   b. Bazen kılmam ( )   c. Hiç kılmam ( )
d. Hep kılarım ( )

48. Ramazan orucunu tutuyor musunuz?

- a. Bazen tutarım ( )   b. Bazen tutmam ( )   c. Hiç tutmam ( )
d. Hep tutarım ( )

49. Hanımınız ramazan orucunu tutuyor mu?

- a. Bazen tutar ( )   b. Bazen tutmaz ( )   c. Hiç tutmaz ( )
d. Hep tutar ( )

50. Kızınız/kızlarınız ramazan orucunu tutuyor mu?

- a. Bazen tutar ( )   b. Bazen tutmaz ( )   c. Hiç tutmaz ( )
d. Hep tutar ( )

51. Kaç yaşınızda oruç tutmaya başladınız?

- a. 10 yaşında ( )   b. 12 yaşında ( )   c. 15 yaşında ( )
d. 18 yaşında ( )   e. 20 yaşında ( )

52. Çocuklarınıza kaç yaşında oruç tutmalarını tavsiye edersiniz?

- a. 10 yaşında ( )   b. 12 yaşında ( )   c. 15 yaşında ( )
d. 18 yaşında ( )   e. 20 yaşında ( )

53. Zekat ve fitre verir misiniz?

- a. Bazen veririm ( )   b. Bazen vermem ( )   c. Çoğu zaman veririm ( )
d. Hep veririm ( )   e. Hiç vermem ( )

54. Kurban keser misiniz.

- a. Bazen keserim ( )   b. Bazen kesmem ( )   c. Çoğu zaman keserim ( )
d. Hep keserim ( )   e. Hiç kesmem ( )

55. Ayda hangi sıklıkta Kur'an okursunuz?

- a. Her gün okurum ( )   b. Haftada birkaç gün okurum ( )
c. On beş günde bir aklıma geldikçe okurum ( )

d. Sadece Cuma günleri okurum( ) e. Hiç okumam( )

56. Hanımınız Kur'an okumayı biliyor mu?

a. Evet biliyorlar( ) b. Hayır bilmiyorlar( )

57. Kızınız/kızlarınız Kur'an okumayı biliyorlar mı?

a. Evet biliyorlar( ) b. Hayır bilmiyorlar( )

58. Hanımınız başörtüsü kullanıyor mu?

a. Evet kullanıyor ( ) b. Hayır kullanmıyor ( ) c. Bazen kullanıyor ( )

d. Bazen kullanmıyor( ) e. Hep kullanıyor ( )

59. Kızınız/kızlarınız başörtüsü kullanıyor mu?

a. Evet kullanıyor ( ) b. Hayır kullanmıyor ( ) c. Bazen kullanıyor ( )

d. Bazen kullanmıyor( ) e. Hep kullanıyor ( )

60. Kadere inanır mısınız?

a. Evet çok inanırım ( ) b. Normal seviyede inanırım ( )

c. Biraz inanırım ( ) d. Hiç inanmam ( )

61. Günlük hayatta karşılaştığınız sorunların çözümünde kader inancınız etkisi oluyor mu?

a. Evet oluyor ( ) b. Hayır olmuyor ( ) c. Bazen oluyor ( )

d. Bazen olmuyor( ) e. Hep oluyor ( )

62. Başörtüsünün dini bir vecibe olduğuna inanır mısınız?

a. Evet çok inanırım ( ) b. Normal seviyede inanırım ( )

c. Biraz inanırım ( ) d. Hiç inanmam ( )

63. Hayatın çeşitli alanlarında dinde yeri varmış gibi kabul edilen fakat dini literatürde hurafe olarak tanımlanan inanışlarınız var mı?

a. Evet var ( ) b. Hayır yok ( ) c. Bazen var ( )

d. Bazen yok ( ) e. Hep var ( )

64. Dini yaşantınızda hurafe olarak tanımlanan şeylerin neler olduğunu biliyor musunuz?

a. Evet biliyorum ( ) b. Hayır bilmiyorum ( ) c. Bazılarını biliyorum ( )

d. Bazılarını bilmiyorum ( )

65. Dini vecibeleri yerine getirmeden cennete gitmek için kalbinizin temiz olması sizin için yeterli mi?

a. Biraz yeterli ( ) b. Biraz yetersiz ( ) c. Ne yeterli/ne yetersiz ( )

d. Kesinlikle yeterli ( ) e. Kesinlikle yetersiz ( )

66. Kıldığınız namazlar işlerinize engel oluyor mu?

a. Hiç engel olmaz ( ) b. Engel olmaz ( ) c. Ne engel olur/ne engel olmaz ( )

d. Engel olur e. Hep engel olur ( )

67. Yaptığımız ibadetlerin işlerinizi kolaylaştırdığına inanır mısınız?

a. Hiç inanmam ( ) b. İnanmam ( ) c. Ne inanırım/ne inanmam ( )

d. İnanırım ( ) e. Hep inanırım ( )

68. Dini sorumluluklarınıza ne kadar dikkat ediyorsunuz?

- a. Biraz dikkat ediyorum ( ) b. Biraz dikkat etmiyorum ( )
c. Kesinlikle dikkat ediyorum ( ) d. Vakit buldukça dikkat ediyorum ( )
e. Hiç vaktim olmuyor ( )

69. Dini sorumluluklarına hanımınız ne kadar dikkat ediyor?

- a. Biraz dikkat ediyor ( ) b. Biraz dikkat etmiyor ( )
c. Kesinlikle dikkat ediyor ( ) d. Vakit buldukça dikkat ediyor ( )
e. Hiç vakti olmuyor ( )

70. Dini sorumluluklarına kızınız/kızlarınız ne kadar dikkat ediyor?

- a. Biraz dikkat ediyor ( ) b. Biraz dikkat etmiyor ( )
c. Kesinlikle dikkat ediyor ( ) d. Vakit buldukça dikkat ediyor ( )
e. Hiç vakti olmuyor ( )